

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET FOLYÓIRATA

CXL. évfolyam • 2005. június

ALAPÍTVÁ

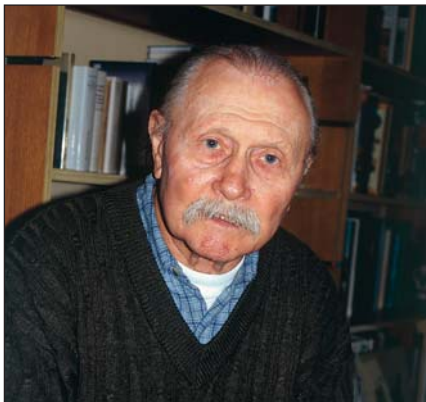

1862-BEN

Akit megbûvöltek a rododendronok

Bodor Miklós festőművész 80 éves

„Bodor Miklós gazdag életműve eddig mintegy 3000 grafikát és pár száz olajfestményt, pasztellt foglal magába. Montázs jellegű grafikái kompozícióinak kialakulásában a költészet, a metaforák, a poétikai alakzatok használata ösztönözte. A népmesék szürrealisztikus világára emlékeztetően a jelentéktelen, de lényegessé váló motívumot kiemeli az alapsíkból és kinagyítva az eseményt a mindennapi horizont fölé emeli. Korábbi vázlatai alapján készíti el grafikai munkásságának összegzését adó, több

mint 50 rajzból álló sorozatát a „Kék számarkenyér keservei, örömei”-t.”

Az Alföldről 1992-ben Kámba költözött, pár kilométerre a Jeli Arborétumtól, melynek varázsa éppúgy megihletti, mint az Alföld világa. Így készült el az arborétumról a vándorgyűlésen is kiállításra került képeinek sokasága.

Keves nyilvánosságot kapott a művész csipketerve, melyet a koronázási palást alapján készített és a kész munkát II. János Pál pápa kapta ajándékba Kiskunhalas városától.

Jeli

Fehér nyírfák hús tövén,
Lágy fenyvesek rejtekén,
Virágok színes szirmai,
Boglyákba gyűlt csokrai,
Ambrózy mester kincsei:
Ez Jeli.

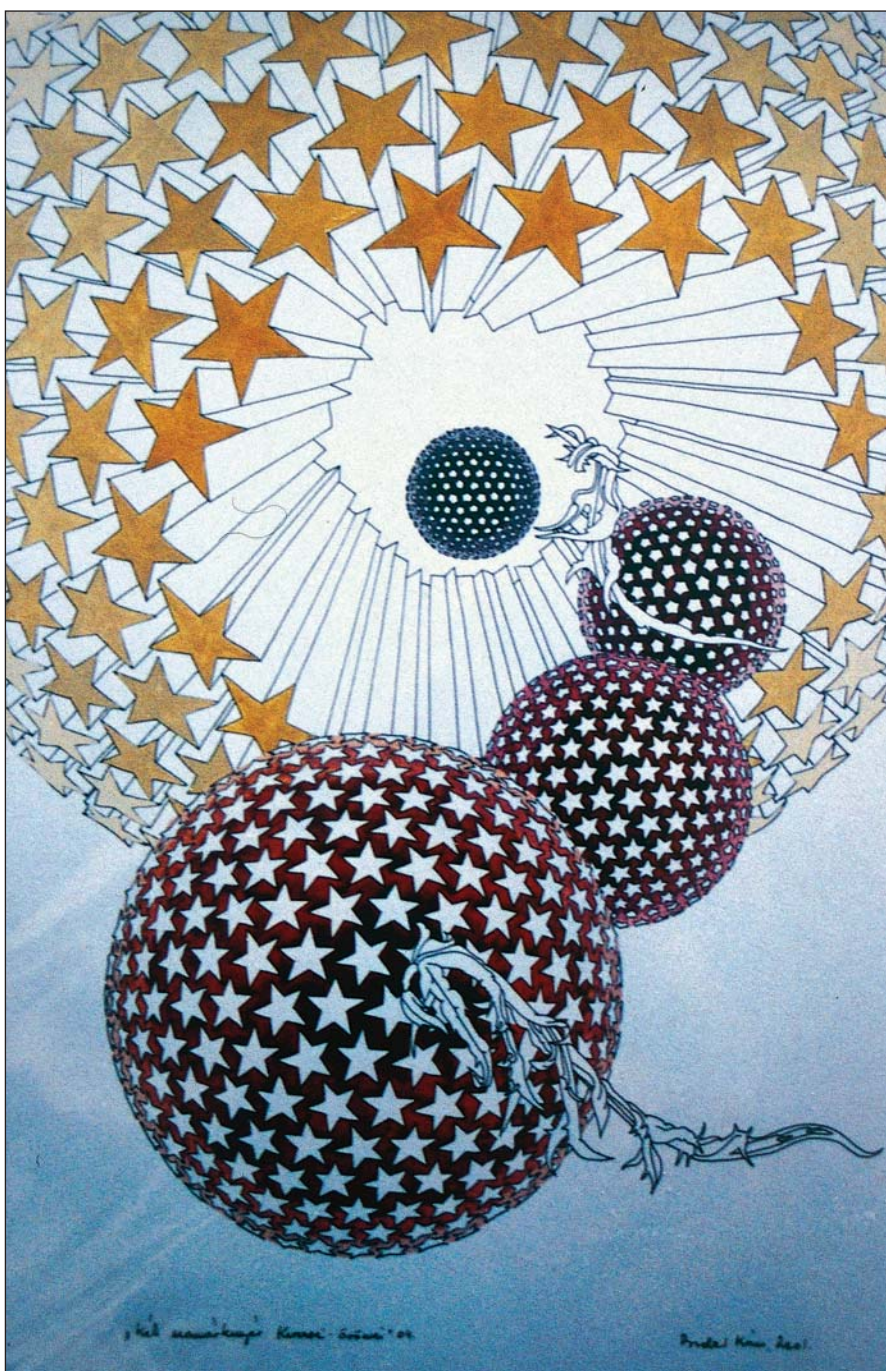
Havasi kürt-tírada
A rododendronok világa.
Apollinaire szerelmes rímei,
Szitáló esők cseppjei,
Bimbót virággá szenteli:
Ez Jeli.

Ne siess te vándor,
Nézd a szirmokat, tiéd a mámor.
Méhék raja buzgón keresi
A színeket, potrohán viszi,
S keveri, keveri, keveri:
Ez Jeli.

Napsugár csókjának ölében
Pompázik mind a fényben,
A fényt ködpára kergeti,
Hajnal és est neveteti,
Az elmúlás sietteti:
Ez Jeli.

Bugaci homokpirosító,
A számarkenyér, a kóró
Bodor Miklóst, a festőt ihleti,
Emitt a parkot és megannyi
Hanga virágát kedveli:
Ez Jeli.

Lehajló, szellőágú nyírek
Gyantaillatú fenyők, vének
Őrizzétek, mert tiétek Mígazzi
Mester nyugvó porai
Erdészek munkája élteti:
Ez Jeli.

Pápai Gábor

A harmadik oldal

Az Országos Erdészeti Egyesület évente ismétlődő Vándorgyűlése szakmánk látványos seregszemléje, a helyi csoportok és erdőgazdaságok életében minden esetben fontos állomás.

A Vas megyei erdészek immár negyedszer állnak a szakmai megmérettetés kereszttüzében.

1928-ban Trianon után, a Kőszegi-hegy magyar oldalán vándorló 106 kiváló erdész jövőbe vetett bite igazi demonstráció volt baze és szakma előtt.

1969-ben, a II. világháború után a magyar erdészet aranykorában, az 1962-es emlékezetes több százezer m³ fenyő pusztulását okozó hótörés helyszínén, az Őrség adott otthont. „A táj a szász Svájc ígérete” volt akkori elnökünk, Madas András értékelése. A Közgyűlés hangulatára a szakma 1970-es átszervezési előkészületei batottak.

1989-ben, a sárvári Farkaserdő látványos bemutatója jól mutatta a legmagasabban szervezett faiparral történő 17 éves együttlét vertikális elemeit. Választott jelmondatunk, mármint „Korszerű faipar nélkül nincs hatékony erdőgazdálkodás” elvén a rendszerváltozás – elmagyolt változásaival - komoly rést ütött.

2005 is nevezetes évforduló. Hatvan éves a II. világháború után újjászerveződő magyar államerdészet. Most is szakmánkat érintő változások korát éljük. Ez a jeles évforduló mindenképpen pillanatnyi megállásra, eredményeinkkel történő szembesülésre kötelez bennünket.

A Vándorgyűlésen az eltelt évtizedek, de különösen az újabb önállóságunk közel másfél évtizedes eredményeinek bemutatásával lépünk Önök elé. A változatos öt vasi erdőgazdasági táj egy-egy jellegzetes pontján szeretnénk bemutatni mit tesz az Erdész az erdőért. A Vándorgyűlés négy útvonalán a Kőszegi-hegyvidék bükkösei, a gyantás ország, az Őrség fenyvesei, a Vas-Zalai-hegyhát gyertyán tölgyesei vallanak tetteinkről. Igazolják, hogy a jól kezelt erdő – védett és nem védett területen egyaránt – betölti mind gazdasági, mind humánökológiai szerepét. Nem lehet más a cél.

Szakmai utunk minden szegletét történelmünk levegője lengi körül.

A római kor szombathelyi emlékei, a kőszegi Jurisics vár, a középkori jáki templom, a magyar könyvnyomtatás bölcsője a Nádasdyak fészke, Sárvár, a vasvári béke helyszíne mind-mind utunkon kísérnek. A ráírti Aradi vértanúk 13 tölgyfáját elültető Deák Ferenc, a baze bölcsé üzen is nekünk: „Úgy kell szolgálni a jelent, hogy ne kompromittáljuk a jövőt.”

Sikeres szakmai feltöltődést és erdészetünk jövőjét jól formáló tanácskozást kívánunk az Országos Erdészeti Egyesület Szombathelyi Helyi Csoportja és a Szombathelyi Erdészeti Rt. nevében.

Dr. Pető József

Tartalom

Akit megbűvöltek a rododendronok.....6/B2

Vándorgyűlés, Szombathely174

Terepi bemutatók175

Baráti találkozó, Jeli182

Küldöttközgyűlés.....184

Bedő- és Kaán-emlékermesek188

A résztvevők névsora190

Nagy László:

Uradalmi erdőgazdálkodás Vas vármegyében192

Illyés Benjamin:

A zirci apátság csörötneki erdőgondnoksága.....194

Böloni János, Bartha Dénes, Stándovár Tibor, Ódor Péter, Kenderes Kata, Aszalós Réka, Bodonczai László, Szmorad Ferenc, Tímár Gábor:

A magyarországi erdők természetességének vizsgálata II.198

Szodfridt István:

Erdők és fák a Kiskunságban202

MEGOSZ-híradó

Tájékoztató a MEGOSZ május 23-i elnökségi üléséről és közgyűléséről203

Zétényi Zoltán:

Javaslat az erdészeti sajtómunka javítására.....206

Bidló András, Heil Botond, Kovács Gábor:

Az év fája: A közönséges boróka termőhelyigénye ..208

Járasi Lőrinc: Faszén vagy kőszén.....211

Göcsej kincsei, az erdő és a fa212

Pedroni Emma Anna:

Faszerkezetű emeletes épület a Dunaparton214

Csiák Gyula: Bársony István életrajza215

Egyesületi hírek216

ERDÉSZETI LAPOK • Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata CXL. évfolyam 6. szám (június)

FŐSZERKESZTŐ: **PÁPAI GÁBOR** • A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE: **DR. SZIKRA DEZSŐ**

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI: Andrási Pál, Apatóczy István, dr. Bartha Dénes, Detrich Miklós, Greguss László Géza, dr. Járasi Lőrinc, Mihályfalvy István, dr. Sárvári János, Temesvári Erik, Zétényi Zoltán.

SZERKESZTŐSÉG: 1027 Budapest, Fő u. 68. Telefon/fax: 201 77 37 • Mobil: 06 30 97 15 255 • e-mail: erdlap@mtesz.hu

KIADÓ: Országos Erdészeti Egyesület, 1027 Budapest, Fő u. 68. • FELELŐS KIADÓ: **CSERÉP JÁNOS elnök**

Nyomdai munkák: INNOVA-PRINT, Budapest • Felelős vezető: ifj. Komornik Ferenc

A kézirat lezárva: 2005. június 6.

ISSN 1215-0398

Terjeszti az Országos Erdészeti Egyesület. Felvilágosítást a lappal kapcsolatban az Egyesület ad. Megjelenik havonta.

A beküldött kéziratokat, fényképeket nyilvántartásba vesszük. A cikkek, írások nem feltétlenül azonosok a szerkesztő véleményével, azok tartalmáért mindenkor a szerző felel. Honoráriumot megkegyezéssel csak felkért írásokért, fotóért, illetve grafikai munkákért fizetünk.

A címlapon: Jeli. Fotó: Pápai Gábor

Erdész az erdőért, Erdő az emberért –

Mint az utóbbi években, most is izgulhattak a rendezők, a vendégek, hogy vajon az időjárás kegyes lesz-e a Vándorgyűléshez. Mert bizony három nappal az esemény előtt az egész országot betérítő esőfelhők áztatták a magyar erdőket. Vas megyét különösen. Aztán, ahogy közeledtünk a hét végéhez, úgy derült ki, és mire a vendégek megérkeztek a regisztrációhoz, az eső utáni friss levegő és tökéletes verőfény fogadta a gyülekezőket. Már akkor sejteni lehetett, hogy egy alaposan

előkészített vándorgyűlésre érkezünk. Kedves, vadonatúj egyenruhába öltözött kolleginák és kollégák fogadtak és nyújtották át kis hátizsáknyi ajándékukat, melyben a részletes programon kívül a tájegység vörösborát és híres tökmagolaját, valamint az alkalomra Jeliről készült könyvet találhattunk.

Mielőtt részletes ismertetőnkbe fognánk, lapozzuk fel Borovszky Samu híres sorozatából a Vas vármegyére vonatkozó kötet erdészeti leírását.

Vasvármegye erdészete

Vasvármegyében 265,278 hold, vagyis az összterületnek 28 %-a erdővel van borítva. E területek fatenyészeti, valamint földrajzi szempontból öt főcsoportra oszthatók; és pedig:

1. *Rohoncz, Borostyánkő és Pinkafő erdővidéke.* Ez erdők az Alpesekől kiágazó, magas és középhegységeket borítják; a kőszegi és felső-eőri járásokban terülnek el. Fő faneme az erdei fenyő, a bükk, a kocsános, kocsántalan és csertölgy, a lúcz- és jegenyefenyő. Meglehetősen mennyiségben fordul még elő a nyír, nyár, éger és szórványosan a vörösfenyő, gyertyán, kőris, szil, juhar, akác és fűz.
2. A kőszegi járás többi része, *Léka és Szénégető bükkös vidéke,* az előbb tárgyalt vidék észak felé hajló szomszédságában, az Alpesekől kiágazó magasabb hegyvidéken és a középhegységeken terül el. Uralkodó fanemek a bükk és erdei fenyő, nagyobb mennyiségben előfordulnak csoportonként és elegyesen a kocsános és kocsántalan tölgy, a lúcz-, jegenye- és vörösfenyő is; szórványosan az éger, szil, kőris, nyír, fűz, juhar és hárs.
3. A vármegye délnyugati részét, a szent-gothárdi, német-ujvári, muraszombati járásokat egészen, a körmendi járásnak „Órség” néven ismert vidékét és a szombathelyi járás német ajkú vidékét, a közép- és előhegységeket borító erdőket „*Ivancz*” erdővidékéhez sorozzuk, mely magában foglalja az itt elősorolt járásoknak „Órség”, „Tótság” és „Németség” néven ismert erdővidékeit. Ezen a vidéken az erdei fenyő már annyira uralkodó, hogy el lehet mondani miszerint az egész országban ezen a vidéken és a vele szomszédos Zalavármegye göcseji részletén, az erdei fenyő a legnagyobb mennyiségben van elterjedve. Egyébként fanemek, mint a kocsános, kocsántalan és csertölgy, bükk, gyertyán, szil, kőris, éger, nyár, nyír, alárendelten, a lúcz- és vörösfenyő csak szórványosan fordulnak elő.
4. *A Rába-mente erdővidéke,* mely magában foglalja a körmendi, vasvári, sárvári, szombathelyi és kis-czelli járások tölgyesekkel borított sík vidékeit a Rába folyó mentén. A Rába-mentének fő fanemei a kocsános tölgy és gyertyán, meglehetősen mennyiségben fordulnak elő a kocsántalan és csertölgy, éger, szil, nyár; szórványosan található még az erdei fenyő, kőris, juhar, akác, nyír, fűz és hárs.
5. *A Hegyhát és Farkaserdő vidéke* a körmendi, vasvári és sárvári járásokban elterülő erdővidék, a Vasvármegye délkeleti részén lévő dombokat és előhegységeket borítja. Itt a nyír a század elején uralkodó kocsántalan és csertölgyet és bükköt már majdnem teljesen kiszorította. Ezen fanemeken kívül előfordulnak még meglehetősen mennyiségben az akác, a gyertyán és szórványosan az erdei és fekete fenyő, továbbá a nyár, a fűz, szil, juhar és hárs.

Az összes erdőterületből a kocsános, kocsántalan és csertölgy 64,296 kat. holdat, vagyis 25 %-át borítja az összterületnek; egyéb lombfák, úgymint bükk, gyertyán, nyír, fűz, nyár, éger, kőris, szil, juhar, akác és hárs 69,392 kat holdat, az összterület 26 %-át; az erdei, fekete, lúcz, jegenye és vörösfenyő pedig 131,590 kat. holdat, tehát az összterület 49 %-át.

Ezen erdőségekből az 1879. évi XXXI. t.-cz. 17 & szakasza alá tartozó erdők kiterjedése 64,944 kat. hold, vagyis 24 %; a többi 200,334 kat. hold. tehát az összterület 76 %-a, magántulajdon képez.

Az 1879. évi XXXI. t.-cz. 17 §-a alá tartozó erdők a földművelésügyi minisztérium által jóváhagyott üzemtervek szerint kezeltetnek. A magántulajdonban lévő nagyobb erdőbirtokok tulajdonosai érdeiket szintén többnyire rendszeres gazdasági üzemterv szerint kezeltetik. A fenyőerdők szálérdő-üzemmódban, a tölgyeseknek 80 %-ka szintén szálérdő-üzemben kezeltetik; míg a bükk és egyéb lombfaerdőknek csak mintegy 20 %-ával alkalmaztatik a szálérdő-, a többi 80 %-ánál pedig a sarj-erdő-üzem.

A Vasvármegye területén lévő erdőkben a gazdálkodás, fennálló viszonyainak kénytelenségéből kifolyólag, általában külterjes lévén, igen természetes, hogy a korábbi időben csak ennek megfelelően történt a gazdálkodás; ehez képest aztán az erdők felújulása többnyire a természetre bízva leginkább csak a természetes úton való felújítás alkalmaztatott, úgy hogy a községek és kisebb magánbirtokosok kezén lévő erdőknél, nem csak hogy teljesen el lett hanyagolva, de a vágások megengedett nagymérvű legeltetése még a fatenyészetet is megromtotta.

Ujabbban azonban Vasvármegye erdei legnagyobb részében a legeltetési elő- és utótilalmak szigorú betartása útján a természetes felújulás biztosítva van. A feltétlen erdőtalajon álló és állami felügyelet alatt lévő erdőben a belterjesebb erdőgazdálkodás a rendszeres gazdasági üzemtervekben kifejtett elvek szerint történik és az erdők rendes felújítása többnyire mesterséges úton eszközöltetik.

A mesterséges erdősírtési módok közül az éghajlati és talajviszonyoknak, továbbá a birtokosok érdekeinek tekintetbe vétele mellett, leggyakrabban a csemete-ültetés és a tölgyakkrakás útján való erdősírtés, továbbá a tölgyeseknek és akáczosoknak arra alkalmas talajon mezőgazdasági használat útján való telepítése alkalmaztatik.

Az országban lévő 20 királyi erdőfelügyelőség közül egy Vasvármegye székhelyén, Szombathelyen van; ennek ellátását egy kir. erdőfelügyelő és egy kir. alerdőfelügyelő végzi. Az erdőfelügyelőség hatásköre Sopron, Vas és Zalavármegyékre, továbbá Sopron sz. kir. városra terjed ki.

Vasvármegye állami kezelésbe átvett saját (községi) erdei az ugyancsak állami kezelésbe átvett zalavármegyei községi erdőkkel együtt egy *erdőhivatal* felügyelete alatt állanak. Az erdőhivatal székhelye Zala-Egerszeg, hatásköre alá tartozik és zalavármegyei 4 magy. kir. erdőgondnokságon kívül, a Vasvármegyében szervezett 3 magy. kir. erdőgondnokság is, Szombathely, Körmend és Szent-Gothárd székhelyllyel.

Az erdők kihasználása 1848-ig, illetve az urbéri viszony megszűntéig, igen korlátolt volt, főleg a legeltetés, makkoltatás és vidékenként az alomgyűjtés útján nyerhető jövedelemre s kevés kivétellel inkább csak a helyi építkezésekre és a tüzelésre szükséges fa vágatására szorított; csak mikor a vasúttal építése mind újabb meg újabb területeket vont a világpiac kötelékébe, a birtokosok a nehéz helyzet közt kínálkozó alkalmak szerint törekedtek az addig értéktelennek tartott erdőkből minél több pénzt nyerhetni, nem gondolva arra, hogy későbbi években is legyen mit eladni. A vásárra dobott fa értékét az erdőbirtokosok legtöbbször nem is ismerték, mert szakszerű becslésekről szó sem volt és mert nagyobb terjedelmű erdeik után, még a legnyomottabb árak mellett is addig nem várt összegeket kaphattak és így óriási mérvű eladásokat eszközöltek.

60 év az államerdészet szolgálatában

Majer Antal: „Olyan eredmények születtek, amelyekről az erdészek minden szakmai tudásuk és lelkesedésük ellenére sem álmodhattak.”

Ezen értékesítések helyenkint csak olyanformán eszközöltettek, hogy a fakereskedő csak az általa termelt tiszta árú után fizetett s így a legszebb fák s azoknak legjobb részei lettek elsősorban mindig kiválogatva. Ez okozta aztán, hogy némely vidéknek gyönyörű egyenletes fenyvesei és tölgyesei helyett most összemarczangolt kinézésű, számos korfokozattal bíró, gyér zárlatú erdei, vagy elkopárosodott silány legelői vannak csak.

Ujabbban azonban többnyire tőármelletti eladás útján történik az értékesítés, de még mindig igen kevés azon erdőbirtokosok száma, kik erdőbirtokukból az évi fatermést házi kezelés útján, választékok szerint feldolgozva, mint kereskedésre alkalmas kész árucikket termelné évi fahozamát.

Az állami kezelésben levő községi, egyházi testületek és személyek, volt urbéres közbirtokossági stb. tulajdonát képező erdők kisebb kiterjedésűek lévén, az évi fahozam, a birtokosok saját szükségleteire használtatik föl. S ezen birtokosok közül csak igen kevés azok száma, kik eladás útján is értékesíthetnek valamint évi fatermésükből.

Csakis a kisebb magánbirtokosoknál van elterjedve, hogy az erdei fatermésüket választékok szerint feldolgozva hozzák forgalomba, mint az Őrség vidéke erdei fenyőből termelt épületfáját. Pinkafő és Felső-Eőr vidéke pedig erdei fenyő továbbá lucz- és jegenyefenyőből termelt fűrészárúját.

A favágás leginkább télen, egész a késő tavasz beálltáig eszközöltetik. Oly vidék, hol a népnek tisztán az erdei famunka lenne kereseti forrása, Vasvármegyében nincs.

A vármegyében van 37 fűrészmű, melyek közül 3 parkett-gyártásra is be van rendezve. Van még 1 gyufagyár, 2 gazdasági eszközöket készítő műhely, 20 szénégető.

Terepi bemutatók

„A” program: Erdőgazdálkodás és közjóléti tevékenység a Kőszegi-hegységben

A kőszegi városnézés után a következő úti cél a Kőszegi-hegység. A Kőszeg hegyvidéki erdők a város erdőbirtokaként a XVI. században voltak a legnagyobbak.

A város kezdeti erdőkezelési munkájának nincs nyoma, de már a XII. században gondját viselte, erdőszemélyzetet fogadott fel. A város két stájerországi erdészt, majd erdőmestert alkalmazott. Az első gazdasági terv 1857-ben készült. Ekkor a „Felsőerdő” több mint felét 40 éves vágásforduló mellett sarjerdő üzemben, kisebb részét viszont bükk szálerdő üzemben kezelték. A vetővágásos felújítás a bükkösökben

természetes úton általában jól sikerült. A tarvágásos sarjaztatásoknál magfákat hagytak. A záródás kiegészítésére tölgyakkrakást, valamint fenyőültetést alkalmaztak. Az 1886-87. évben készített gazdasági terv szerint átálltak a 100 éves vágásforduló szálerdő üzemre. A bükk és a kocsánytalan tölgy főfajokkal szemben lassan visszaszorultak a fenyők.

Az első világháborút lezáró trianoni békeszerződés a „rői erdőt, mint Burgenland” egy részét Ausztriának ítélte oda, és csak az 1923. év februárjában kiszállt határmegállapító bizottság csatolta vissza ezt az erdőt Magyarországra-

hoz, az erdőbirtokos beleegyezésével. A Magyar Királyi Belügyminisztérium 83124/1928. IV. sz. rendelete a visszacsatolt területet „ideiglenesen, közjogi bovatartozásának végleges rendezéséig” Kőszeg városhoz csatolta. Az államosítás és a nem jelentős kárpótlás után az állami tulajdonban maradt hegyvidéki erdőket a Szombathelyi Erdészeti Rt. kezeli.

A Szombathelyi Erdészeti Igazgatóság közel 12 000 ha-os területéből a Kőszeg-hegyi terület 2982 ha. Az éves átlagos igazgatósági 72-78 000 nettó m³ fakitermelési feladatból erre a területre mintegy 18-22 000 m³ termelési feladat jut. Az élőfakészlet a Kőszegi-hegyen 1 millió m³ felett van, a hektáronkénti fatömeg meghaladja a 350 m³/ha-t. Az idős állományok aránya – ami alatt a 80 év feletti kort értjük – 40 %.

Kőszeg, németül Güns, királyi város Vas vármegyében, Sopron vmegye szélén, a Gyöngyös vize mellett két hegy közt igen kies vidéken, Sopronhoz délre 4 mfdnyire. Jelenleg Kőszeg csinos és iparkodó városaink jelesebbjei közé sorozható. Népessége 6823 lélek, kik közül polgár 520, vallásukra nézve 2/3 részben római katolikusok, 1/3 részben ágostaiak; nyelvet illetőleg többnyire németek, jóval kevesebb magyarok. Házak száma 667, nevezetesebb épületei az igen régi kath. paroch. templom, a jesuiták volt szentegyháza és collegiuma, melyet most a sz. Benedek szerzetesei bírnak; a város végén Eszterházy herceg vára, mely egész uradalomnak ad nevet; az ágostaiak is bírnak egy anyatemplomot, melyben a magyarok számára minden negyedik vasárnap magyar isteni tisztelet tartatik.

Lakosai a városnak a kézmű-ipart szorgalommal űzik. A mesteremberek száma 426, kik 1847-ben 439 legénynyel és 148 inassal dolgoztak. Találtatik ezek közt 90 posztós is, kik közül azonban csak 50 dolgozik a maga kezére, a többiek bérből munkálkodnak amazoknál. Van itt még egy részvényeken alapuló nagy posztógyár, és egy kisebb kőedény gyár.

Egyébiránt a lakosok a föld- és szőlőművelést is nagy terjedelemben űzik, különösen jeles fejrét bort, sok gyümölcsöt, ezek közt híres barackot, gesztenyét természetnek. - Mikor kezdték Kőszegét építeni, az bizonytalan, de hogy a magyarok kijövele után Henrik bán s ennek a fia János nádor szállították meg, az kitetszik I. Károlynak 1328-ban kiadott leveléből. 1336-ban ugyancsak Károly megparancsolá a lakosoknak, hogy a várost sáncokkal és árkokkal vegyék körül, s ezért 16 esztendőre minden adótól felszabadítá őket, mely kiváltságot I. Lajos is megerősített 1343-ban, I. Ferdinánd pedig 1532-ben kitüntetett vitézségeért mind szárazon, mind vízen a vámtól feloldotta. Királyi város lett 1649-ben. - 1445. III. Fridrik megszállván elfoglalta, de Mátyás királytól roham által visszavetett, mely alkalommal a város sokat szenvedvén, a király öt évre minden adótól fölmentette. De legnagyobb dicsőségére válik a városnak az 1532-ki vitézül kiállott török ostrom. Ugyanis a mondott évben Soliman, mint Zápolya pártfogója, Bécsset s evvel együtt Németországot is megakarván hódítani: 300 ezer emberrel, s ugyan annyi száz ágyuval Fejérvárról megindult, s Pápán és Sárváron keresztül júl 3-kán Kőszeg falai alá érkezett. Ibrahim nagyvezér a várost mindjárt körülvetvén, azt feladatni kérte: de a vitéz Jurisich Miklós magát oltalmazni utolsó csepp vérig elszánta. Mellyélfogva Ibrahim mind a várát, mind a várost lövetni kezdetvén, az ejtett résekbe egyszerre ostromot parancsolt, hanem ez, ámbár több ízben megújítottatott, mindazáltal a vitéz magyaroktól mind annyiszor visszaverett. Így 25 nap alatt 19 véres rohamot állott ki a rettenthetetlen Kőszeg. Utóbb is a török saját roppant veszteségén megrémülve, Kőszeg alól vérengző pusztítások közt eltakarodott. Az ostromlottak naplójából, mely a városi levéltárban szemlélhető, világos, hogy az egész városban és várban nem volt több 1000 férfinál, 1800 asszonytól, és 2300 gyermeknél. A férfiak közül 418-an estek el. 1621-ben Bethlen hadai ostromolták; 1705-ben pedig a kurucok felgyújtván a külvárosokat, egyszersmind kirablották, a midőn 120 lakos veszett el. 1777-ben nov. 29-kén 200 ház égett le a hercegi várral s gr. Sigraynak 30 000 kötetni könyvtárával. 1809-ben máj. 30 nov. 20-kig francia seregek tanyáztak itt.

A fahasználati bemutató után a következő program a *Stájer bázak*, ahol az *Erdészeti Múzeumot*, és *Erdei Iskolát* és szálláshelyét, és az abban folyó munkát mutatjuk be. Megemlékezünk elődeinkről, megkoszorúzzuk a kőszegi erdészek emléktábláját.

Az Erdészeti Múzeumnak helyet adó épületegyüttes Stájer-házak néven ismert a Kőszegi hegységben. A házakat Kőszeg város az 1750-ben – amikor az itteni erdők jelentős része a város

tulajdonába került – két Ausztriából (Stájerországból) származó erdész részére építette. E festői környezetben nyitotta meg kapuit Vas megye első erdészeti Erdei Iskolája, amelyet 2004 tavaszára 28 fős szálláshellyel bővítettünk ki.

A fejlesztés kapcsán kultúrált, összkomfortos elhelyezést tudunk biztosítani a hozzánk látogatóknak, továbbá a Nemzeti Alaptanterv által ajánlott, több napos programot is tudunk vállalni.

„B” program: Őrség

Először az ország egyik legszebb románkori templomát tekinthettük meg Jákon. A *Jáki Szt. György templom* a legjelentősebb nemzeti templom Magyarországon. Ez azt jelenti, hogy a templom nem egyházi, hanem világi alapítású. A Jáki Márton nevéhez fűződő 1241-es alapítás

Ják, magyar m. v. Vas-megyében, Szombathelyhez 2 órányira, 1316 kath., 23 zsidó lak. Régi apáti temploma, mely most plébániális szentegyház, már messzire látható. Közös vélemény, hogy ez apátság a 12-ik vagy 13-ik században alapított, még pedig a benedekiek részére; de 1532-ben a törökök Kőszegről visszatértétől, elpusztították s akkor a hozzá tartozó Péczől is tőle elszakadt. Most mint jövedelmes apátságot az Erdődy grófi nemzetség ajándékozta el.

után másfél évtizedig, három szakaszban zajlik az építkezés, amelyhez a köveket többek között a szombathelyi római romokból szerzik be. Az ünnepélyes felszentelésre 1256-ban kerül sor. A középkori történetről keveset tudunk. A török harcok idején a templom megromlásra kerül, a főkapu feletti apostolfiguráknak például leverik a fejét. 1562-ben megszűnik itt a kolostori élet, az elhagyott épületet pedig szombathelyi polgárok felgyűjtik.

Csörötnök, Schreittling, magyar falu Vas megyében, a Rába jobb partján, a szentgotthárdi uradalomban, 550 kath. lak. Sok búza és dohány, kővér rétek. Van itt az uraságnak a Rába csatornáján 6 kerekű liszt és fűrészmalma. Út. p. Rába-Sz.Mihály.

A Csörötnök 10 E erdőrészt 1997-ben a Szombathelyi Erdészeti Rt., az akkori Őrségi Tájvédelmi Körzet és a Nyugat-Magyarországi Egyetem közös elhatározással PRO SILVA kísérlet színhelyül jelölte ki. Célunk a kísérleti területtel az, hogy tapasztalatokat gyűjtsünk arra vonatkozóan, hogy a jelenlegi állomány milyen módon vezethető át

a folyamatos erdőborítást biztosító erdőállapotba, másrészt a herceg Esterházy magánalapítvány Lékai Erdészeti-nél alkalmazott folyamatos erdőborítottság kialakítását szolgáló és a hazai módszerek összehasonlítása. A beavatkozások előtti és utáni állapotok felvételét elvégeztük és a változások vizsgálatát folyamatosan követjük.

A Hegyhátszentmárton 5 J erdőrésztben – fokozatos felújítógáást, erdészeti gépeket láttunk. A szakmai programok után a csodálatos környezetben elhelyezkedő Ivánci vadászházhoz utaztunk. A vadászház történetéről tudnunk kell, hogy az valamikor Sigray birtok része volt. Az 1898-as kastélybővítéssel kezdődő építkezések sorozata az 1930-as évekig tartott. A század ele-

Iváncz, magyar falu, Vas megyében közel a Rábához, Kőrmöndhez 2 óra: 447 kath., 5 evang., 10 ref. lak. kath. paroch. Szentegyház. Szép urasági kastély és kert. Határa mellyhez a himfai és tótfalusi puszták is tartoznak, soványacska. Legelője igen sok; rétje elég, erdeje nagy szorgalommal ápoltatik s felette gyönyörű. Feje egy uradalomnak, mellyet a Sigray grófi család bír.

jén, 1910-ben festői környezetben építette meg csodálatos erdészházát, ami a mai napig meghatározó épületegyüttese a térségnek. Az épületet „főerdészlaknak” nevezték, mivel ebben a majorban volt a grófi család kiterjedt erdőbirtokának igazgatási központja, valamint a főerdész lakóhelye. Gróf Sigray Antal vadászkastélyként is használta az épületet.

„C” program: A Farkas-erdő tölgygazdálkodásának és az rt. vadászatának bemutatása

Sárvár, magyar m.v., Vas vgyében, a Rába és Gyöngyös vizek mellékén, Szombathelyhez 3 ¼ óra, evang. lak. kath és evang anyateplomokkal. Van itt nagy urasági várkastély, postahivataa, vendégfogadó, szép birkatenyésztés. Birtokosa Estei Ferencz főherczeg, modenai uralkodó.

A Sárvári Erdészeti Igazgatóság Vas megye keleti részén, a vasi hegyhát és a Kemeneshát erdőgazdasági tájakon, Sárvár és Celldömölk térségében helyezkedik el. A Sárvári Erdészeti Igazgatóság az rt. legnagyobb területű (13 384 ha) és legmagasabb termelési volument képviselő igazgatósága. Erdőállományait a híres gyertyános-tölgyes (Farkas-erdő), cseres-tölgyes társulások mellett a Kemeneshát „cseri” talajain álló cseresek és mesterséges erdei fenyevesek jellemzik.

Szombathelyről elindulva először Sárvár városban állunk meg, ahol megismerkedhetnek vendégeink a sárvári várral, és annak történetével. Utunk során a Farkas-erdő tölgygazdálkodását

mutatjuk be, amely az Igazgatóság legnagyobb összefüggő erdőtömbje, egyúttal a Dunántúl egyik legnagyobb egybefüggő gy-t-es erdeje. Az erdőtömb szívében lévő hidegkúti vadászházban megismerhetjük a Farkas-erdőt létrehozó nagynevű erdészlelőket és betekintést nyerhetünk az rt. vadgazdálkodásába.

Káld, magyar falu, Vas vármegyében, a Kemenesalján, út. P. Kis-Czel. Lakja 1023 kath., 214 evang., 30 zsidó lakos. Kath. paroch. Templom. Bora, búzája, fája, legelője elég. Bírja a sárvári uradalom és több közbirtokos.

A terepi bemutatón lehetőség volt a természetes újulatból végzett és a mesterséges erdősítés összehasonlítására.

Láthattunk fahasználati gépeket és technológiákat, valamint az itt rendelkezésre álló területen az erdőművelésben használt gépeket, melyeket működés közben is megtekinthettünk, bemutató jelleggel miniatűr csemetekertet.

A Farkas-erdő történetével és ottani, nagy erdszelődeink életével ismerkedhettünk.

A hidegkuti vadászházban trófea-, fegyverbemutatót láthattunk. A Kettner szervezésében vadászfelszereléseket, vadászathoz szükséges egyéb eszközöket és a Blaser, Sauer, Mauser puskák legújabb típusait próbálgathatták a vadászat iránt érdeklődők.

Sajnálhatja mindenki, aki nem ezt a programot választotta, mert a Farkas-erdő májusban is gyönyörű.

„D” program: Az rt. közjóléti tevékenységének és a szűkebb régió történelmének bemutatása

Vasvár, (Eisenburg, Castrum ferreum) magyar m.v., Vas megyében, Szombathelytől dél-keletre 3 1/2 mfd., saját postahivatal, 356 kath., 15 evang., 55 zsidó lak. Hajdan kir. város, nevezetes erősség volt, s a vármegye is innen vette nevét, és a mostani szombathelyi káptalan, melynek felállítását sz. István királynak tulajdonítják, szinte itten lakott. 1311-ben I. Károly alatt János, Nagy Henrik bán fia, mint Trencsényi Máté frigyese, a németeket a káptalan templomába szorítván, azt rájuk gyújtatá. Ulászló alatt pedig a Maximilián seregei ostromlák, de a várbeliektől éjjel meglepetvén, csaknem mind levagdaltattak. Van itt most egy domonkosi szerzet és szentegyház, melyet IV. Béla 1238-ban alapított, s melyet a török pusztítás után 1687-ben Széchenyi György prímás állíta vissza. Határa termékeny, rétje, legelője elég, bora jó, fája bőséggel van a Farkas erdejéből. A város most nevet ad gr. Festetics Tasziló egyik uradalmának, azonban itt bírnak még a szombathelyi káptalan, és a domonkos szerzetesek is.

Vasvár történelmi központjában a „Királyok kútját” és a domonkos kolostort ismerhetik meg a vándorgyűlés résztvevői. Ezt követően a virágzó rododendronok színkavalkádjája közt egy romantikus, kontinensek tájvezeteit is bemutató felfedező sétára invitáljuk vendégeinket a Jeli Arborétumba.

A Jeli Arborétumot 1922-ben kezdte kialakítani gróf Ambrózy-Migazzi István. Figyelembe vette a talajszerkezeten kívül a szubalpin és mediterrán hatás együttes jelenlétét, amely esetenként az örökzöld lomblevelűek túlélésének záloga. A párák, szűrt napfényű környezet kialakításához több tucat fenyőfélélet, tuját, tisza fát, babérmeggyet, buxusokat, madárbirsek és borbolya-félék tömegét ültette el. A sétautakat páfrányokkal, nárciszokkal, liliomokkal szegélyezte.

Az egy évtizednyi munka, az öthek-tárnyi csoda továbbfejlődése Ambrózy-Migazzi István 1933-ban bekövetkezett halálával megszakadt.

Kám, magyar falu, Vas vármegyében, út. P. Szombathelytől kelet-délre 2 1/2 mfd.: 513 kath., 16 zsidó lak., paroch. Templommal. Bírják Bezerédy, Szegedy Ferenc és Scotti.

Baráti Találkozó, Jeli

A gyülekezőket *Németh Tamás* tárogatójátéka köszöntötte, aki népdalokat és népénekeket adott elő. A leendő gróf Ambrózy Migazzi István emlékház alapkövetelésének ünnepségéhez *Nagy Eszter* adta meg az alaphangot, aki Káldi János: „Semper vireo” című versét mondta el. Ezt követte a Vasi Népdal Stúdió, akik moldvai népdalokkal ismertették a jelenlévőket. Pontosan ¼ 8-kor a műsorvezető felkérte *Pethő Józsefet*, hogy mondja el köszöntőjét.

A Szombathelyi Erdészeti Rt. vezérigazgatója röviden ismertette a vasi erdészek erőfeszítését a közjóléti beruházásokkal kapcsolatban, egyben sajnálatát fejezte ki, hogy nem emlékházat avatunk, hanem csak az alapkövetelésnek örvendhetünk. Mint leköszönő vezérigazgató sok erőt, kitartást kívánt utódainak és kifejezte reményét, hogy a mostani alapkövetelést rövidesen építkezés követi.

Ezután *Nagy Krisztina* magyar népdalokat énekelt, majd *Németh Imre*, országgyűlési képviselő, a Hegyhát szülötte mondott beszédet, melynek szerkesztett változatát közöljük.

„Tisztelt Hölgyeim és Uraim!
Tisztelt Vándorgyűlés!

A Jeli Arborétumban az elmúlt években a Szombathelyi Erdészeti Rt. komoly anyagi ráfordításával, az Állami Erdészeti Szolgálat Szombathelyi Igazgatóságának segítségével és a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium támogatásával jelentős infrastruktúrális fejlesztés valósult meg. A fejlesztési program keretében az arborétum területén pihenőházak, kerti bútorok,

az arborétum területén kívül vendéglátó erdei pavilon, szociális épület, parkolók épültek.

A mai napon a csodálatos arborétumhoz méltó infrastruktúra-fejlesztés befejezéseként tesszük le a Jeli Arborétum megalapítójának emléket állító Ambrózy-ház alapkövét.

Ambrózy-Magazzi István grófnak – az „örökké zöldellő kertek”-nek, a hazai természeti adottságaink közötti megvalósítása volt az életcélja. A sors rendkívüli botanikai tudással és szellemmel áldotta meg. Tanulmányozta az örökzöld fák és cserjék életfeltételeit és azok ismeretében úgy társította ezeket a növényeket, hogy kölcsönösen nyújtsanak egymásnak az életben maradásukhoz szükséges feltételeket, mindenekelőtt a félműködés, párás környezetet. Saját írása szerint „... hogy az örökzöldek lomb- és tűlevelűket megtartsák, az szükséges, hogy a szárító szelektől és a téli és a tavaszi napsugártól óvni kell őket.”

A második világháború a birtokviszonyokat megváltoztatta. A terület az állami erdészet kezelésébe került. Átmeneti tanácsalanság után – lévén a park gazdaságilag nem hasznosítható terület –

1953-ban védetté nyilvánították a parki részt és a Hét-forrás környékét.

1959-ben már 70 hektár vált természetvédelmi területté. A 60-as és 70-es években erőteljes rhododendron-telepítései eredménye az alátelepített erdeifenyvesek, amelyek a kert színpompás látványát kínálják.

Ma 75,1 ha-os arborétum és az Ambrózy-sír környéke, valamint az arborétumot kiszolgáló létesítmények tesznek ki összesen 106,6 ha védett területet.

Ma ehhez a csodálatos arborétumhoz méltó fejlesztés befejezéseként tesszük le a Jeli Arborétum megalapítójának emléket állító Ambrózy-ház alapkövét.

Bízom abban, hogy az épület mind funkcióját, mind megjelenését tekintve méltó emléket fog állítani Jeli zseniális alapítójának Ambrózy-Migazzi Istvánnak, továbbá segíti az erdőgazdálkodási tevékenység és annak közjóléti szerepének megértését és ezáltal emelni fogja nemcsak itt, hanem országosan is az erdő és az erdővel foglalkozó szakemberek megbecsülését.

Az alapkőletételt követően a megszo-
kott mederben folytatódott a baráti est és
végre, oly hosszú idő után, elviselhető
hangerővel szólt a zene, illetve a színpa-
di produkciók, melyben főszerepet a Sit-
key Citerazenekar vállalt. A vacsorát a
vasvári Kármentő Együttes népzenei
kíséretének hangjai alatt fogyaszthattuk.
Pethő József és Ormos Balázs ezután fel-
kérte a határon túli magyar erdészeket és
a külföldi meghívottakat, hogy szóljanak
a vándorgyűléshez.

A megjelent határon túliak névsora:

Bratkovic Vlado, igazgató, erdőfelü-
gyelőség, Szlovénia,

Thomas Bashny, Bécsi Élelmiszeri
Minisztérium és

Friedrich Ganster, Osztrák Erdészek
Szövetségének elnöke, Ausztria

Nemestóthy Miklós erdőmérnök,
főerdőmester és

Lois Berger erdőmérnök, az eisen-
stadti katolikus egyház erdőügyekkel
foglalkozó vezetője, Burgenland

Lebocky Tibor erdőmérnök, Szlová-
kia,

Bakó Csaba erdőmérnök, a Hargita
megyei Erdőigazgatóság műszaki igaz-
gatója,

Bakó Katalin erdőmérnök, a Hargita
Megyei Erdőigazgatóság Zetelaki erdés-
zetének vezetője,

Ábrabám István erdőmérnök a Har-
gita Megyei Erdőigazgatóság Csíkszere-
dai erdészetének vezetője,

Oláb Zoltán erdőmérnök, a Taxus
Kft. ügyvezető igazgatója és

Roland Migende főerdőtanácsos, az
OEE tiszteletbeli tagja, Németország,

Olaf von Lövis of Menmar erdőmér-
nök, a Bajor Termőhelyfeltáró Egyesü-
let igazgatója,

Sepp Spann, a Magánerdő Szövetség
alelnöke,

Friedrich Grundner, az altenstadti
Biomassza-erőmű igazgatója,

Franz Kitzing erdőmérnök, Erdésze-
ti térképészeti cég tulajdonosa,
Bajorország,

Dr. Dobroszláv Lajos ny. vezérigazgató,

Horváth Alexandra szervező és tol-
mács, CASTANEA környezetvédelmi
egyesület Sopron.

Orbók Ilona erdőmérnök, az Erdélyi
Magyar Műszaki Társaság Erdészeti Szak-
osztály titkára, Erdély

Prof. Dr. Slavkó Mitac, a Horvát
Erdészeti Egyesület titkára és

Kresimir Zagar Nasice erdőgazdaság
gazdálkodási igazgató, Horvátország

Küldöttközgyűlés

Látványos meglepetés volt, hogy a Megyei Művelődési és Ifjúsági Központba induló erdészeket a lépcsőn kétoldalt felsorakozott római légiosok fogadták teljes harci díszben.

A nagyterem elsötétült, majd légiosok a színpadra vonultak és a hajdan volt üdvözléssel köszöntötték a megjelenteket.

Ezután a Csepregi Vegyeskar énekelt el a himnuszt. Gerő Judit, a Kossuth Rádió helybéli munkatársa felkérte Pethő Kincső színművészt, hogy szavalja el József Attila: Tanítások című versrészletét.

Ezután Cserépfalvi János, az Országos Erdészeti Egyesület elnöke nyitotta meg a közgyűlést.

Ormos Balázs főtitkár emlékezett meg a legutóbbi közgyűlés óta elhunyt tagtársainktól a klopacska hangja mellett.

Lakatos Zoltán erdőmérnök, Bercelly Jenő erdészeti dolgozó, id. Beck Antal Bedő Albert díjas erdőmérnök, dr. Dallos József erdőmérnök, Obert Gyula erdőmérnök, Túrós László Bedő Albert-díjas erdőmérnök, Tóth József erdésztechnikus, Géber Miklós erdésztechnikus, Grózer László területvezető, Stádel Károly Kaán Károly-díjas területvezető, Stifft László területvezető, dr. Tóth Károly erdőmérnök, Patócs László erdészeti dolgozó, Deninger István erdőmérnök, Rakita István erdészeti dolgozó, Édes Sándor főerdész, Czeglédy István erdőmérnök, az erdészeti vízgazdálkodásért szakmai kitüntetettje, Csajkovich Károly erdőfelügyelő, Katona Jenő erdőrendező, Andrásék Árpád erdész, Hibbey Albert erdőmérnök, Kaán Károly-díjas, az Egyesület tiszteletbeli tagja, Besenyey János erdőmérnök, Urbán József erdészeti dolgozó, Erhardt János erdész, felügyelő, Vágner László erdőmérnök, dr. Király László professzor, dr. Szendrei István professzor, Migliorini Marco erdésztechnikus, dr. Bartucz Ferenc erdőmérnök, Mester József erdőmérnök, Balázs Miklós erdőmérnök, Frey József erdésztechnikus, Kiss Ferenc erdőmérnök, Abonyi István erdőmérnök.

Ezt követően dr. Ipkovich György Szombathely megyei jogú város polgármestere szólott az Országos Erdészeti Egyesület közgyűléséhez.

Klemencsics András, az FVM Erdészeti Főosztályának vezetője röviden összefoglalta az ágazat helyzetét, problémáit és tennivalóit.

Jeles alkalmakkor érdemes megállni egy pillanatra és átgondolni szakmánk jelenét és jövőjét.

Az utóbbi évtizedekben az erdők és az erdészet ügye valamennyi kontinensen egyre növekvő mértékben került a közvélemény és a politikaformálók érdeklődési körébe a felmerült ökológiai, gazdasági és társadalmi problémák következtében. Ezek megoldására új gondolatok merültek fel.

Az 1992. évi riói Környezet és Fejlődés Konferencián „erdészeti alapelvekről szóló ajánlás”-t fogadtak el, 2002. évi második Föld-csúcs Johannesburgban került megrendezésre.

Az európai kontinens erdészete már a riói Föld-csúcsot megelőzően kormányzati szinten kezdett el foglalkozni – 1990-ben Strasbourgon – és megoldásokat keresni a fentiekben vázolt szemlélet- és korszakváltást igénylő kihívásokra.

Az Európai Erdők Védelme Miniszteri Konferenciája a következő időpontokban került megrendezésre: Helsinki 1993, Lisszabon 1998, Bécs 2003.

Valamennyi jelentős nemzetközi szervezet napirendjére tűzte az erdők és az erdészet ügyét: ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottsága, FAO Erdészeti Bizottsága, Egyesült Nemzetek Erdészeti Fóruma

Mik voltak a megjelent új gondolatok?

– Az erdőgazdálkodási szemlélet és erdészeti politika átforgalmazása a környezetorientált, ökológiai kihívásoknak megfelelő gazdálkodás irányába

– A termelésösztönzésről a vidékfejlesztésre helyeződik a hangsúly

– A XXI. század elejére kialakult szemléletváltozás: az erdők védelmi,

szociális és kulturális vonatkozású hasznai megelőzik az anyagi jellegűeket.

A tavalyi évben elfogadott Nemzeti Erdőprogramunk a fenti új gondolatok figyelembevételével és a korábbi tartamosági elveket már magában foglaló jogi szabályozásra épülve fogalmazott meg alapelveket és fogadott el stratégiai célokat.

Néhány az alapelvek közül:

- A hazai erdőgazdálkodás legfőbb alapelve és célja az erdővel mint természeti erőforrással való tartamos és fenntartható gazdálkodás, melynek ki kell elégíteni a társadalom erdőkhöz kapcsolódó fogyasztási, környezetvédelmi, szociális, üdülési és kulturális igényeit.

- Az erdő fontos megújítható erőforrásokat és szolgáltatásokat nyújt a társadalomnak. Felelősségteljes gazdálkodással és gondoskodással az erdőgazdálkodás javakat termel, és hosszú időn át szolgáltatásokat biztosít.

- Az erdőgazdálkodás az ország jólétének egyik forrása.

A stratégiai célok közül néhány legfontosabb:

- Az erdőt olyan módon és ütemben kell hasznosítani, hogy a gazdálkodási lehetőségek a jövő nemzedékek számára is fennmaradjanak úgy, hogy az erdő megőrizze biológiai sokféleségét, természetközelségét, termő-, felújuló, és életképességét, betöltse védelmi, gaz-

dasági, természet- és környezetvédelmi, egészségügyi-szociális, kulturális, turisztikai, valamint oktatási és kutatási célokat szolgáló szerepét.

- Az erdő és a fa szerepe az új évszázadban minden eddiginél nagyobb lehet. A hosszú termelési ciklus miatt időben fel kell készülni, hogy a társadalom igényei megfelelő színvonalon biztosíthatóak legyenek. Az erdőgazdálkodásnak megfelelő helyet, az eddigieknél kedvezőbb megítélést és lehetőséget kell biztosítani.

- Megfogalmazásra kerültek a természetvédelmi célok stratégiai szempontjai az erdőkben, továbbá, hogy

- sz erdő társadalom számára nélkülözhetetlen anyagi hozamának racionális hasznosításáról sem szabad lemondani.

- Ösztönözni kell a társadalmat a fának mint környezetkímélő nyersanyagnak minél szélesebb körben történő használatára.

- Ökológiai szempontból is alapvető nemzetgazdasági érdekünk az újratermelhető, környezetbarát faanyag fokozottabb felhasználása.

Mint ismert a 2004–2006. időszakra vonatkozó Nemzeti Vidékfejlesztési Tervben csupán a mezőgazdasági területek erdősítése jogcím kapott támogatást. Az Agrár Vidékfejlesztés Operatív Program erdőfenntartásra kidolgozott működőképes intézkedései forrás-

hiányra való hivatkozással elutasításra kerültek. Akkor ígéretet kapott az erdészet, hogy a hiányzó eszközök nemzeti forrásból biztosításra kerülnek. Az idő sajnos az ellenkezőjét bizonyította.

Az erdészet jövője egyértelműen csak a II. Nemzeti Fejlesztési Terv Vidékfejlesztési keretei között képzelhető el, amit az Európai Unió jogszabályaival harmonizált, az erdőről és az erdő védelméről szóló törvény és az előbbieken vázolt Nemzeti Erdőprogramunk is támogat.

Ezek alapján a II. Nemzeti Fejlesztési Terv Vidékfejlesztési kereteiben az ERDÉSZET-et önálló programként kell szerepeltetni az alábbi célprogramokkal:

- Mezőgazdasági területek erdősítése.
- Nem mezőgazdasági területek erdősítése.

- Az erdők ökológiai, gazdasági, szociális funkcióinak bővítése.

- Természeti katasztrófák hatásának felszámolása.

- Magánerdő-gazdálkodás és elsődleges faipar működőképességének elősegítése.

Jelenlegi legfontosabb feladatunk az erdészeti célprogramok a II. Nemzeti Fejlesztési Terv keretei között történő szerepeltetése.

Ehhez kérem minden tagtársunk segítségét, hiszen ennek társadalmi és szakmai egyeztetése érdemben most kezdődik.

Szombathely (Sabaria, Stein am Anger), püspöki város, Vas megyében, a Gyöngyös és Perent vizek között, Budához 24, Posonhoz 14 mfd-nyire, egy felette kies vidéken. E helyen feküdt hajdan a római gyarmat Cladia Savaria nevű városa. Mind ezek után nem csuda, hogy itt különböző időszakokban oly sok régiségre akadtak u.m. hamvedrekre, sírkövekre, cserép- és kőedényekre, ezüst-arany s réz-pénzre, gyűrűkre s.t.b.; de ez az 1819 és 1830-ki években különösen gazdagok voltak illy találmányokban, midőn egész római temetőt fedeztetek fel, s az innen kiásott és összegyűjtött régiségeket nádorispán ó. cs. kir. főhercegsége, s herceg Batthyányi Fülöp megvásárolván: nagylelkűleg a magyar nemzeti-muzeumnak ajándékozták.

1578-ban a posoni országgyűlésen elhatározott: hogy a vasvári káptalan, pecsétjével és jegyzőkönyvével együtt Szombathelyre tétessék át. 1579-ben Draskovics György győri püspök papi gyűlést tartván, a tridenti végzéseket kihirdette.

Lakosai kik 3846 katolikusra, 48 ágostaira, 4 reformátusra, 68 zsidóra mennek, nagyobb részt magyarok, kevés németek, s mindnyájan élnek már századokkal előbb nyert szabadságukkal, mint ez világos II. János győri püspöknek 1407-ki leveléből.

Nevezetességei közé tartozik: az igen szép ízlésű, roppant püspöki szentegyház, 2 rézzel fődött és 30 öl magas tornyával. Az egész egy keresztet ábrázol, s belseje gazdagon márványozott corinthisz oszlopokon nyugszik, és olly tágas, hogy 3000 ember benne könnyen elfér. Van itt továbbá kath. főlelmi s rajz iskola, gymnásium, és lyceum, postahivatal, két gyógyszerház, alapítvány előregedett hitszónokok számára, polgári kórház és szegény-intézet, rabdolgoztató és kiseddóvó intézetek, s t. b.

Környéke e városnak igen szép, keletre, délre, északra rónaság veszi körül termékeny szántóföldekkel, kövér rétekkel, gyümölcsösökkel; nyugotra pedig szőlőhegye terül el. Lakosai a földművelést, mesterségeket, kereskedést nagy szorgalommal űzik; hetivásárjai gabonára nézve felette élénkek.

Az Állami Privatizációs Részvénytársaság Erdészeti és Agrárgazdasági Vagyonigazgatóság ügyvezető igazgatója, *Koleszár István* összefoglalójában biztosította a jelenlévőket, hogy az állami erdők területe nem csökken majd.

Ezután *dr. Pethő József* lépett a színpadra és elérzékenyülten vett búcsút, mint vezérigazgató a közgyűlésen megjelentektől.

Megható volt az a jelenet, amikor a vezérigazgató lánya, *Pethő Kincső* színművész Berzsényi Dániel: Búcsú Kemesaljától című versét szavalta.

A szünetben sajtótájékoztatót tartott a szakma, melyen a jelenlévő újságírók

tehették fel kérdéseiket. Itt adta át *Roland Miegender Dégi Zoltánnak*, a Nagykunsági Erdészeti Rt. Szolnoki Erdészet igazgatójának a Waldjugend zászlaját.

Szünet után a Szombathelyi Haladás Táncegyüttes adott elő fergeteges műsort a jelenlévő férfiak legnagyobb örömére.

Ezután *Bogdán József*, a Díj Bizottság elnöke lépett a mikrofonhoz. És megkezdődött a küldöttközgyűlés fénypontja, a kitüntetések átadása. *Répászky Miklós* méltatta a kitüntetettek munkásságát, majd *Cserép János*, az OEE elnöke adta át a díjakat.

Évről évre tapasztaljuk, hogy szakmánknak szép számban vannak olyan egyéniségei, akik munkájukat átlagon felüli színvonalon végzik. Teszik ezt érdek nélkül, belső meggyőződésből, hivatástudattól vezérelve. Munkájukkal, emberi tartásukkal mintát adnak, példát mutatnak valamennyiünknek.

Közvetlen környezetük ebből a körből választotta ki azokat, akiket a különböző kitüntetésekre érdemesnek tartott. Ez a jelölés már önmagában is elismerést fejez ki. Az első köszöntés tehát a kitüntetésre javasolt valamennyi tagtársunkat illeti.

Az Egyesület Díj Bizottsága a beérkezett javaslatok véleményezésével munkáját elvégezte. Jelentem a Küldöttközgyűlésnek, hogy Bedő Albert Emlékérem kitüntetésre 13 főre érkezett javaslat, ebből 10 került a Küldöttközgyűlés elé. A Kaán Károly Emlékéremre beküldött 14 javaslatból 13-at tárgyaltak a küldöttek, míg az Elismerő Oklevél fokozatra érkezett 17 javaslatot változtatás nélkül értékelték.

Bemutatásukra, munkájuk és életük méltatására pedig felkérem Répászky Miklóst, a Díj Bizottság tagját.

Bedő Albert Emékermet kapott:
Tóth Pál, dr. Marosi György, Szőnyi János.

Kaán Károly Emlékermet kapott:
Bacsa Árpád, Jozwiak Bernard, Rauch Imre.

Elismerő Oklevélben részesült:
Dr. Csapóné Tábory Hajnalka, Szamosi Jánosné, Bakcsa Zoltán, Fekecs Lajos, Jaksa Ferenc, Kajtor István, Kakuk Pál, Kiss Sándor, Kökény István, Környei Jenő, Majtényi László, Páris István, Rosenberger Ferenc, Szabó Lajos, Takács Imre, Takács János, Toronyi Márton.

Cserép János elnök méltatta a kitüntetetteket. Elismeréssel szólt a házigazdák nagyszerű szervezéséről.

A búcsúzó vezérigazgatónak kiegyensúlyozott nyugdíjas éveket kívánt, majd a hagyományok szerint felkérte az Egyesület zászlajának átadására. *Pethő József* és *Bejczy Péter* szalagot kötött a vándorzászlóra, majd átadták az elnökek. Ezután Cserép János *dr. Markó Lászlónénak* a Magánerdőtulajdonosok Veszprém Megyei Egyesülete elnökének, *Horváth Lászlónak*, a Bakonyerdő Rt. vezérigazgatójának és *Kulcsár Zsolt*nak a HM Verga Rt. vezérigazgatójának nyújtotta át megőrzésre a zászlót.

Az erdészhimnusz hangjaival ért véget a közgyűlés.

Bedő Albert emlékérmet kapott

SZŐNYI JÁNOS

erdőmérnök

Egyesületünknek 1978 óta tagja, kezdetektől részt vesz az Erdőművelési Szakosztály munkájában. Annak több rendezvényét házigazdaként is szervezte. Így pl: Pro Silva magyarországi kongresszusa, 1995. évi OEE Vándorgyűlés.

A Baranya megyei Helyi Csoportnak 1990 óta titkára, majd '98-tól elnöke. 1994-től négy évig régióképviseleként az OEE elnökségének tagja.

Több helyi csoport és szakosztály Baranya megyei látogatását szervezte.

Egyesületünket határainkon kívül több nemzetközi rendezvényen képviselte.

2002 óta a MTESZ Baranya megyei Szervezetének elnöke.

Az erdőgazdálkodás fejlesztése terén végzett önálló gyakorlati tevékenysége közül kiemelkedők a számítógépes erdőművelési program kialakítása és alkalmazása, amely a tervezéstől a végrehajtásig erdőrésztelenként és műveletenként tartalmaz minden tevékenységet és költséget.

10 évig a Kárászi Erdészet vezetője, 2004 szeptemberétől a Mecseki Erdészeti Rt. szakmai vezérigazgató-helyettese.

Az Erdészeti Lapokban több értékelő cikke jelent meg a csemetermesztési rendszerekről, az erdőművelési eljárások nyilvántartási rendszeréről.

Szőnyi János elnöke az Erdészeti Szaporítóanyag-terméktanácsnak, alelnöke a Magyar Szaporítóanyag-termesztők Szövetségének. Ismert és elismert egyénisége Egyesületünknek, szakmánknak és közéletünknek.

Dr. MAROSI GYÖRGY

erdőmérnök

Dr. Marosi György 34 éve egyesületünk tagja. A Tanúsítási Szakosztály egyik alapítója, jelenleg elnöke.

Az OEE képviseletében tagja az Erdei Iskola Program Akkreditációs Bizottságának, valamint a Nemzeti Agrár- és Vidékfejlesztési Kerekasztal Szakbizottságának.

Marosi György erdőmérnöki oklevelének megszerzése után, 1973-tól a Nyírségben dolgozott fafeldolgozó üzemben, ezalatt megszerezte a mérnök-közgazdász oklevelet.

Pályázat útján került az ERTI Soproni Kísérleti Állomásra '79-ben, azóta az Ökonómiai Osztály munkatársa, majd vezetője. Jelenleg az Állomás Igazgatója.

Fontosabb munkái:

Gazdasági szempontból nem önfenntartó, de közérdekből kezelt erdőterületek finanszírozási lehetőségei. Az erdőgazdálkodás normatív lehetőségeinek meghatározása. Erdőtelepítési és erdőfelújítási támogatások értékelése költségelemzéssel. Természetvédelmi korlátozások gazdasági hatásai. Innováció és vállalkozás az erdőszetben – nemzetközi kutatási program.

Szakmai munkássága elismeréseként 2002-ben „Alföldi Erdőkért Emlékérem”-mel tüntették ki.

További fontos kutatási témái: jövedelmezőségi számítások, erdőértékelés, tanúsítási rendszerek, vállalati átvilágítások.

Kutatásai terén szorosan együttműködik az Erdőmérnöki Kar oktatóival. Ez irányú munkáját az Egyetem 2004-ben „címzetes egyetemi tanár”-i cím odaítélésével ismerte el.

Több társszervezetnek és az MTA bizottságainak is tagja.

TÓTH PÁL

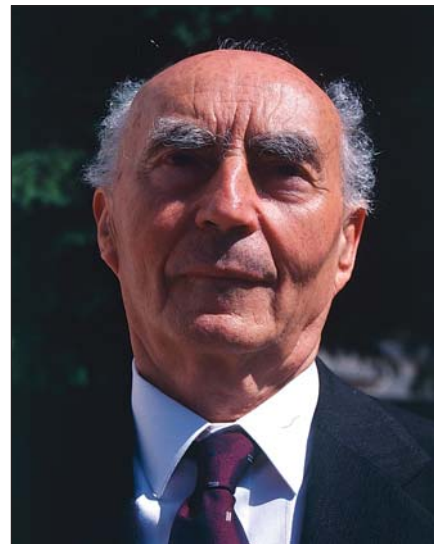
nyugdíjas erdőmérnök

Tóth Pál a felsőfokú erdőszeti diploma megszerzése után Nyugat-Dunántúlon kezdte meg erdőszeti munkásságát 1951-ben, közel születési helyéhez.

Mint ifjú erdőmérnök bekapcsolódott az Erdészeti Egyesület munkájába is, melynek erdőgazdasági szinten titkára lett.

Később Vasvárra kerül, ahol 33 éven keresztül az Erdészet vezetőjeként számtalan egyesületi rendezvény szervezője, előadója volt.

Az Erdészet által kezelt Jeli Arborétumban nagyon sok hazai és külföldi csoport fogadását és tájékoztatását vállalta fel. Szakma- és Egyesület „szeretetére” jellemző, hogy mind a mai napig tevékeny résztvevője a Szombathelyi Csoport rendezvényeinek. Vas megye diákjai körében segíti az erdőszetizációt és megszerettetését.

Nagy érdeme, hogy személyes példamutatása alapján sokan léptek be egyesületünkbe.

Szakmai munkásságának magas szintű művelését bizonyítja 33 éves erdőszet vezetői beosztása. Bár az irányítása alatt lévő erdőterületek termőhelyükben elmaradnak a vasi erdők többségétől, ennek ellenére a korábbi kopárokon, zárvány és parlag területeken ma középkorú fenyesek és érett akácok díszlenek.

Az erdőbirtokossági erdők szakmai felügyeletét is ellátva az erdőterületek tömbösítésében, a célszerű erdőcserékben aktívan részt vett.

Gyakorlati tevékenységével szakmailag is segítette a ma már Európa-hírű Jeli Arborétum kialakítását.

Számtalan kiténtetésben és közéleti elismerésben részesült munkássága során.

Kaán Károly emlékérmét kapott

BACSA ÁRPÁD

erdésztechnikus

Erdésztechnikusi oklevelét Szegeden 1970-ben kapta meg. Rövid erdészeti gyakorlat után az erdőtervezőkhöz került, mint terepi erdőrendező.

Képesítését tovább bővítve megszerezte a földmérő üzemmérnöki oklevelét is. Szorgalmas és magas színvonalú erdőtervezői és szervező munkája elismeréseként csoportvezető, majd a szegei irodaigazgató helyettese, s 1997-től az ÁESZ Kecskeméti Igazgatóság igazgatóhelyettese lett.

Töretlenül ívelő pályafutását az új módszerek megismerése és alkalmazása, a rendszerszervezői újabb képzés megszerzése magas fokra emelte.

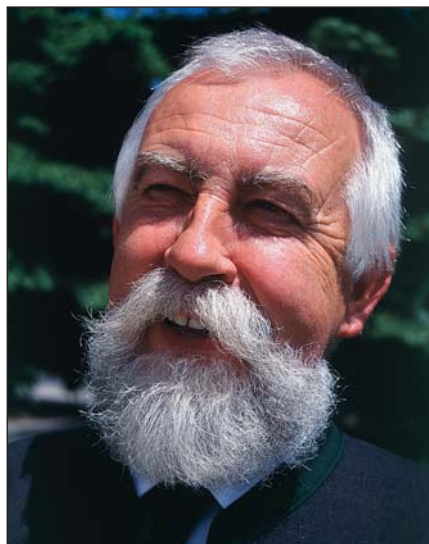
Neki köszönhető, hogy az új módszereket munkatársai kezdetektől elsajátították és gyakorlati munkájuk során alkalmazzák. Részt vett az új Erdőrendezési Szabályzat irányelvei megalkotásában és fejlesztésében.

Irányításával a szétaprózott és sok tulajdonosú alföldi erdőkben kiváló erdőterveket készítenek.

Az OEE helyi csoportjának vezetőségi tagja. Szervezi a csoport programjait, sok szakmai napot tart, főleg a magán-erdőgazdálkodók körében.

JOZWIAK BERNARD

erdőmérnök

Kiváló magánerdész. Lengyel származású kollégánk felesége révén került Zalába.

Hosszú éveken keresztül a bagodi tsz. erdészeti ágazatának vezetője, majd a tsz. elnöke volt.

A rendszerváltást követően szintén bizonyította kiváló szervezőmunkáját, az erdő iránti elkötelezettségét. Közel 1000 ha erdőterület kezelője, illetve szakirányítója, Zala megyében a magán-erdők egyetlen integrátora. Cégét az erdőműveléstől a fakereskedelemig minden erdészeti munkával megbízzák az erdőtulajdonosok.

Jó híret az erdőtulajdonosok adják tovább.

Napi munkája mellett jelentős tapasztalatokat szerzett a zalai árbocakác szaporítóanyagának előállítására és állományainak nevelése terén. Ez irányú munkája után külföldi erdőgazdálkodók is érdeklődnek már.

Külkereskedelmi tevékenységének áldásos hatását a hazánkban hiányként jelentkező fontos szaporítóanyag beszerzése terén tájegysége tapasztalta.

Egyesületünknek hosszú ideje tagja, meghatározó egyénisége az OEE Magán-erdő Tanácsának. Az egyesületi rendezvények lelkes résztvevője.

Évtizedek óta fáradhatatlanul szervezi a lengyel–magyar erdészek baráti és szakmai találkozóit.

RAUCH IMRE

erdésztechnikus

Erdészcsaládban született, az erdő szeretetét a szülői házból kiváló elődjétől – édesapjától tanulta és örökölte.

Fiatal éveiben az Őrségben és Zalában végzett erdész munkát, végigjárva a ranglétra valamennyi lépcsőjét.

Kora fiatalságában kitűnt kiváló munkabíráásával, szakmai elhivatottságával és jó szervezőképességével.

A rábízott erdővagyon gondozását és őrzését természetes erdész kötelességgel kifogástalanul végezte. Szorgalmának, tudásának eredményeképpen főerdész, majd tervezésvezető lett a vasvári igazgatóságon.

Munkaterületéhez tartozott a Jeli arborétum, amelynek kialakításában, fenntartásában elismerésre méltó eredményeket szerzett.

Az erdészetben bevezetésre kerülő új technikákat nála kísérletezték és pró-

bálták ki, mert gyakorlatias tudására bizvást számíthattak.

Határozott, igazságos vezetőnek bizonyult, amivel erdésztársai közül kiemelkedett. Vezetői mindig a legnehezebb feladatokkal bízták meg, soha nem mondott ellent.

Alapos szakmai és terepismereteivel nagyban segítette az erdészeti és az üzemi tervek elkészítését.

Vezetői munkatársai és beosztottai szeretetét és megbecsülését mindezzel érdemelte ki.

Almádi István, Almási Vince, Andor József, André Zoltán, Andrési Pál, Andrésiné dr. Ambrus Ildikó, Anna-Maria Spann, Antli István, Apatóczy István, Ábrahám Gábor, Ábrahám István, Ágoston Gyula, Áncsán György, Áprily Róbert, Ifj. Áprily Róbert,

Babics István dr. Bach István, dr. Bach Istvánné, Bacsa Árpád, Bagaméry Gáspár, Bajner Attila, Bak Julianna, Baksa Zoltán, Bakon József, Bakó Csaba, Bakó Katalin, Baksa Gábor, Balogh Csaba, Balogh Imre, Barkóczy István, Barna Tamás, Barton Zsolt, Bartucz Péter, Bata Zsolt, Battáné Császár Erika, Bálint Sándor, Bán Gábor, Bányai Péter, Bárány István, Beély Miklós, Bekőné Polner Katalin, Benke János, dr. Bereczky András, Berényi János, Berger Péter, Bicsák József, Bíró Imre, Bodor László, Bogács László, Bogdán József, Bognár Gábor, Bognár Tibor, Bognár Tiborné, Bolla Balázs, Bolla Sándor, Bonczó Kálmán, Borcsa-Bodolay János, dr. Bordács Sándor, Borhidi Gábor, Borka Róbert, Borosán István, Borsfai Péter, Borzási Béla, Bozó Péter, Bódi Géza, Bóna József, Bóna Józsefné, Bögös László, Bönsch István, Bőr Attila, dr. Borovics Attila, dr. Borsos Zoltán, Bősze Gyula, Brajnás László, Bratkovic Vlado, Buday Péter, Bukta László, Bús Mária, Búzás Zoltán

Czeglédi László, Czigány Gábor, Czimber Béla, Czirok István, DI Friedrich Prandl, DI Lois Berger, DI. B. Batthyány,

Csapó József, dr. Csapó Józsefné, Csákó József, Csányi Anita, Cseppely Attila, Cserép János, Cserjés Miklós, Csépanyi Péter, Csiha Imre, Csikos Valéria, Csócsics László, Csonka Tibor, Csordás Nagy László, Csordás Nagy Lászlóné, Csókás Balázs, Csóré László, Csuha István,

Dalvári Vince, Dávid József, Demkó Albert, dr. Dénes Ágnes, Derecskei Csaba, Detrich Miklós, Dégi Zoltán, Diósi Gyula, Dobos László, Dobos László, Dobos Zsolt, Dobó István, dr. Dobroszláv Lajos, Dóró Katalin, Dósa Gyula, Dózsa László, Dudás Pál, Dufla Ferenc, Duska József, Dürgőné Szalay Piroska,

Eckrich Gábor, Ecsegi László, Emmerling Gábor, Emmerlingné Köhler Marietta, Encsi Csaba, Erdélyi Gábor, Esztó Piroska,

Faludi Sándor, dr. Faragó Sándor, Farkas Attila, Farkas Csaba, Farkas Lajos, Farkas Viktor, Fazekas József, Fábrián Béla, Fábrián Gábor, Fábrián József, Fehér István, Fehér Sándor, Feiszt Ottó, Ifj. Fejes Bertalan, Fejes Dénes, Fekecs Lajos, Fekete György, Fekete István, Fekete Lajos, Fekets Bálint, Ferencz László, Ficzeré András, Firbás Nándor, Fliszár Aladár, dr. Folcz Tóbiás, Forgács László, Földesi Antal, Fritsch Ottó, Fritz Ganster, dr. Führer Ernő, Füsi Balázs, Füzi Péter,

Gaál Ferenc, Gál Imre, Gál László, Gál Sándor, Gede Lajos, Géczy Béla, Gémesi József, Gombási Károly, Gombos Gyula, dr. Gólya János, Górász László, dr. Gőbölös Antal, Göde József, Gödörházi Gábor, Gósi István, Gregán Zoltán, Greguss László Géza, Gróf András, Gulyás Imre, Guricza Zoltán, Guzsván Zsolt,

Gyarmati Sándor, Gyenes Károly, Gyergyák Lajos, Györke Gábor, Györkös Károly,

Hajdú Enikő, Hajdú Lajos, Hajnal Imre, Halmi László, Harangozó Bertalan, Harasztó Gyula, Hardi László, Harhai László, Hartdegen Máttyás, Hartdegen Zoltán, Hegedűs Balázs, Hegyi Norbert, Hegyiné Szabó Krisztina, Hende Tamás, Herczeg Miklós, Herczeg Miklósné, dr. Herpay Imre, Hilmer Ferenc, Hoffmann András, Holdampf Gyula, Homolya Károly, Honti Zsolt, Hopp Tamás, Horgosi Zsolt, Horváth Alexandra, Horváth Béla, dr. Horváth Béla, Horváth Dezső, Horváth Elek, Horváth Ferenc, Horváth Imre, Horváth Iván, Horváth Jenő, Horváth József, Horváth József, Horváth Károly, Horváth Lajos, Horváth László, Horváth Szilárd, Horváth Zoltán, Hován István, Hőbör Árpád,

Iberpacker Gábor, Illés Gábor, Illés Gábor, Illés György, Illés Péter, dr. Ipkovich György, Ipsits János, Isó Lajos, Istvánffy Alexandra, dr. Iváncsics Lajos, Iványi Miklós, Iványi Tamás,

Jakabfy Ferenc, Jaksza Ferenc, Jáger Ferenc, dr. Jánoska Ferenc, Jeszenszki Ede, Jeszenszky András, Jeszenszky Andrásné, Josef Spann, Jozwiak Bernard, Jozwiak Bernardné, Józsa László, Juhász Lajos, Juhász Pál, Jung László,

Kacsvinszki Tamás, Kagyerják Pál, Kaknics Lajos, Kalcsu Zoltán, Kaprinyák

Tibor, Kardos Sándor, Karnis Gábor, dr. Kassai Imre, Katona Ferenc, Kató Sándor, Kawelli Tamás, Kaytor István, dr. Káldy János, Káldy József, Kálmán József, Kárász Attila, Keresztes György, Keszi László, Keszleri József, dr. Király Pál, Királymezei Viktor, Kiss Csaba, Kiss Éva, Kiss Ferenc, Kiss János, Kiss László, Kissné Szabó Gabriella, Kisteleki Péter, Kitzing Franz, Kitzing Irene, Klemencsics András, Kliegl Béla, Kocsis László, Kocsis Mihály, dr. Koledits Ferenc, Koleszár István, Kollerné Bitó Irén, Kollwenz Péter, Kolozsvári Ákos, dr. Kondor Antal, Korbonski Bogdáné, Korbonski Kazimierz, Kormos József, Kormos Krisztián, Kovács Attila, Kovács Ferenc, Kovács Gábor, Kovács Gyula, Kovács István, Kovács István, Kovács Jenő, Kovács Jenőné, dr. Kovács Máttyás, Kovács Miklós, Kovács Péter, Kovácsné Schulteisz Margit, Kozma Béláné, Kóródi Sándor, Kósa Gyula, Kökény István, Köveskúti Zoltán, Kreiner Roland, Kresimir Zagar, Kriskó András, Kulcsár Zsolt, Kupás Deák Zoltán,

Laczkó Bálint, Laczkó Teréz, Lakics László, Lakics Rudolf, László Péter, Ing. Lebozky Tibor, Winfried Lemke, dr. Lengyel Attila, dr. Lett Béla, Lévai László, Liptai Gábor, Olaf von Loewis of Menar, Sibylle von Loewis of Menar, Lomniczi Gergely, Lukács István, Lukács Sándor, Lunka Lajos,

Madas Katalin, dr. Magas László, Major László, Majoros Gábor, Majoros Zsolt, Majtényi László, Makár Dezsőné, Ifj. Malgai Viktor, Maráz Szilárd, Markó Lászlóné dr., Markó Péter, Marth József, dr. Markovics Tibor, dr. Marosi György, dr. Marosi Györgyné, Martos Géza, Matáncsi János, Matyasovszky Albert, Máté Béla, Máté Zoltán, dr. Slavko Matic, dr. Máttyás Csaba, dr. Máttyás Csabáné, Merkel Gábor, Merkel Gáborné, Mesics Bertalan, Mester Gézáné, Mészáros Gyula, dr. Mészáros Károly, Roland Migende, Mihalics Gyula, Mocz András, Mohácsi Attila, Molnár Gábor, dr. Molnár Sándor, Molnár Tamás, Muszka Ferenc, Müller József,

Nagy András, Nagy Frigyes Vince, Nagy György, Nagy Imre, Nagy László, Nagy Sándor, Nagy Zsolt, Nádas József, Nemes Zoltán, Miklós Nemesstóthy, Németh Zoltán, Németh Antal, Németh Csaba, Németh István, Németh József, Németh József, dr. Németh Péter, Németh Sándor, Némethi Kálmán, Niszler József, Novák Tibor, Novák Zoltán,

dr. Orbán Péter, Oláh Tibor, Oláh Zoltán, Orbók Ilona, Ormos Balázs, Ormosi Béla, Orosz László, Osváth András,

Pais Józsefné, Palatitz Ferenc, Palánki Gábor, Palkovics Zoltán, Pallagi László, Papp Csaba, Papp Gyula, Papp Tivadar, Pál Balázs, Pál Balázné, Pálhalmi János, Pálmai István, Pápai Gábor, Pápai Tamás, Páris István, Perpék Arnold, dr. Péterfalvi József, Pétervári Gábor, dr. Péti Miklós, Pfeifer Zoltán, Pillér Tibor, Pintér Anikó, Pintér Csaba, Pintér István, Pintér István, Pintér Ottó, Pintér Zoltán, Piritó Csaba, Pitonyák József, Ponicsán Tibor, Popovics Mihály, Porzsoló Levente, Posta János, Pott Imre, Puskás Lajos, Puskás Zoltán,

Rajna Zoltán, Raposa Gábor, Rauch Imre, Rauch Imréné, Reinitz Gábor, Reményfy Rita, Rengert István, Répászky Miklós, Répászky Miklósné, Riedl Gyula, Ripszám István, Ritling István, Román József, dr. Rónai Ferenc, Rosenberger Ferenc, Roth Matthaea, Rozmann Hajnalka, Rózsa József, Rózsa Szilveszter, dr. Rumpf János, Rusznyák Péter,

Salamon Károly, Sarjas András, Sári Zsolt, dr. Sárvári János, Schmotzer András, dr. Schmidt Ernő, Schmotzer Andrásné, Schmuck Melinda, Schrödl László, Schumacher István, Sebestyén László, Sebők Miklós, Sere Ferenc, dr. Sáros László, dr. Sáros Lászlóné, Sillinger András, Simon György, Simon László, Simon Sándor, Simon Zoltán, Sipos Péter, Sipos Sándor, Sipos Sándor, dr. S. Nagy László, Solti Imre, dr. Solymos Rezső, dr. Solymos Rezsőné, Somai Gergely, Soós Zoltán, Sódor Márton, Sóth Ervin, Spingár Péter, Sponga József, Sponga Józsefné, Stánicz László, Stifft László, Strényer Péter, Stróbl László, Stubán Zoltán, Sümegi Kálmán,

Szabados Zoltán, Szabó Béla, Szabó Ferenc, Szabó Gábor, Szabó János, Szabó Lajos, Szabó Lajos, Szabó Lajos, Szabó László, Szabó László, Szabó Miklós, Szabó Péter, dr. Szabó Sándor, Szabó Tibor, Szabó Tibor, Szabó Vendel, Szabó Zoltán, Szabó Zsolt, Szabóki Csaba, Szabóné Losonczy Gizella, Szakács István, Szakos György, Szalacsi Árpád, Szalkay György, Szalkay Györgyné, Szamonek Zoltán, Szamosfalvi Károly, Szamosi Jánosné, Szanati László, Szaniszló Gábor, Szálinger Ferenc, Szegedy Etelka, Szekán György, Szekeres Péter, Szekrényes Tamás, dr. Széles

Attila, Szentesi Levente, Szentpéteri Sándor, Szerény Péter, Székely Ferenc, Sziget Ferenc, dr. Szikra Dezső, Szívós Ferenc, Szíjjártó István, Szőőr Levente, Szőnyi János, dr. Szőnyi László, dr. Szőnyi Lászlóné, Szuromi László,

Takács János, Takács Péter, Id. Takács Zoltán, Takáts Imre, Tamás Attila, Tamba Miklós, Tamba Miklósné, Temesvári Erik, Thomas Baschy, Tihanyi Gyula, Tímár József, dr. Tomka József, Toronyi Márton, Toronyi Márton, Toronyi Mártonné, Tóth Antal, Tóth Árpád, dr. Tóth Csaba, Tóth Ferenc, Tóth Gábor, Tóth Gábor, Tóth István, Tóth Károly, Tóth László, Tóth Pál, Tóth Pálné, Tóth Róbert, Tóth Zsolt, Tönköl Péter, Török Tibor, Ifj. Tuboly Zoltán, Turóczy Ferenc,

Udvardi József,

Vadas Ferenc, Varga Attila, Varga Béla, Varga György, dr. Varga Szabolcs, Vas János, Vass Sándor, Vass Sándorné, Galambos Éva, Válint Miklós, Vályi Szabolcs, Váracki Mihály, Veres Sándor, Vezse Péter, Végvári Gyula, Vidumánszki István, Világhy András, Világhy Andrásné, Vilmányi Márton, Vincze Lászlóné, Ifj. Virágh Zoltán, Vissi Géza, Vízhányó László, Vízvári Ottó, Vódló József, Vörös Attila,

Weibl Elemér, dr. Winkler András, Wisnovszky Károly,

Zagyai László, Zambó Péter, Zarka György, Zambó Gábor, Zétényi Zoltán, Zsivkov Blazsev.

Viszontlátásra jövőre a Bakonyban!
A helységleírások Fényes Elek Geographiai szótárából valók.

A Vándorgyűlés fényképfelvételeit Detrich Miklós és Pápai Gábor készítették.

Az ERFA-TOURS az alábbi szálláslehetőségeket kínálja régi és új partnerei számára a LIGNO NOVUM és WOOD-TECH Szakkiállításra

1. Szálloda: **BIO-SPORT LŐVÉR HOTEL** (Sopron, Vársi utca 4.)

Időpont: 2005. szeptember 6-10. (4 éj)

Megrendelést minimum 2 éjszakára fogadunk el.

Egyágyas szoba reggelivel: 14.000,-Ft/szoba /éj + IFA: 314,- Ft/fő/éj
Kétágyas szoba reggelivel: 17.000,-Ft/szoba/éj + IFA: 314,- Ft/fő/éj

Az árak tartalmazzák a szállást, büfé reggelit, uszoda, szauna, pezsgőfürdő, fitness terem és a parkoló ingyenes használatát.

2 Szálloda: **HOTEL SZIESZIA** (Sopron, Lővér krt.37.)

Időpont: 2005. szeptember 6-10. (4 éj)

Megrendelést minimum 2 éjszakára fogadunk el.

Egyágyas szoba reggelivel: 7.500,-Ft/szoba /éj + IFA: 314,- Ft/fő/éj
Kétágyas szoba reggelivel: 10.600,-Ft/szoba/éj + IFA: 314,- Ft/fő/éj

Az árak tartalmazzák a szállást, büfé reggelit, belépőt a Lővér uszodába és a parkoló ingyenes használatát.

3. Szálloda: **HALLER –VILLA** (Sopron, Kossuth L.u.17.)

Időpont: 2005. szeptember 6-10. (4 éj)

Megrendelést csak 4 éjszakára fogadunk el.

Kétágyas szoba reggelivel: 9.000,-Ft/szoba/éj + IFA: 314,- Ft/fő/éj
Háromágyas szoba reggelivel: 10.000,-Ft/szoba /éj + IFA: 314,- Ft/fő/éj
Négyágyas szoba reggelivel: 11.000,-Ft/szoba/éj + IFA: 314,- Ft/fő/éj

Az árak tartalmazzák a szállást és a kontinentális reggelit.

Felhívjuk megrendelőink szíves figyelmét, hogy a szállodai szobákat csak a lefoglalt kontingens erejéig tudunk biztosítani, ezért kérjük, hogy megrendelésüket minél előbb küldjék meg!

Kérjük, hogy a megrendelést 2005. augusztus 5-ig szíveskedjenek megküldeni:

ERFA-TOURS

Tel./fax: 06-1-201-24-53, e-mail: erfatour@qwertynet.hu

www.erfatours.hu

Határidő utáni jelentkezés és minden módosítás (dátum, létszám) esetén 3.000.- Ft/fő/alkalom költséget számítunk fel.

Uradalmi erdőgazdálkodás Vas vármegyében

Az Erdődy-család erdőgazdálkodása

Az Erdődy családnév – bár erdészettörténeti kutatásokat csak a család Vas vármegyei ágával kapcsolatban folytattam – a mai Vas megye határain túl sem cseng ismeretlenül. *Bakócz Tamás* esztergomi érsek a XVI. század első évtizedeiben hatalmas birtokokat hagyott a mai Magyarország, Horvátország, Szlovákia és Ausztria területén – unokaöccsére, *Péterre*, aki később felvette az *Erdődy* családnévet. A család a magyar grófi rangot 1565-ben kapta. Az Erdődy grófoknak Vas vármegyében három uradalma volt: a jánosházi, a vépi és a monyorókerék - szentpéterfai uradalmak, melyek mindennapi életében mindig is nagy szerepet töltött be az erdőgazdálkodás. Egy 1910-ben kelt erdőterület-összeírásból megtudhatjuk, hogy a három uradalom erdeinek összterülete 17 558 magyar hold (kb. 7585 ha), míg 1928-ban összeírt Erdődy birtokok erdő művelési ágú területe 11 265 kataszteri hold 222 nöl (kb. 6500 ha) nagyságú volt. Trianon következményei az Erdődy-családot is mélyen érintették: csak mintegy 1100 ha erdőterület került osztrák fennhatóság alá.

Az uradalmakban erdőhivatalokat működtettek, melyek élén erdőmérnök látta el a szakmai irányítást. Az erdőhivatalok szakszemélyzete – főerdészek, erdészek, erdőőrök, erdővédek, erdőlegények, vadőrök és körvadászok- végezte és irányította az erdei munkákat.

Az 1880-as évektől egészen az 1945. évi földreformig kezdetben csak saját, házi használatra készült üzemtervekből, majd az 1935. évi erdőtörvény rendelkezése nyomán hatóságilag jóváhagyott üzemtervekből, ún. üzemátvizsgálási munkákból, valamint üzemtervi térképekről követhetjük nyomon az egyes uradalmak erdőgazdálkodását. A rövid terjedelem miatt az uradalmak erdeivel kapcsolatban csak néhány érdekességét említek meg.

A jánosházi uradalom

A 8-as számú főútról Jánosházára letérve találjuk az egykor szebb napokat is megélt uradalmi Erdődy-várkastélyt. Mellette állt a ma is erdészaházként számon tartott uradalmi erdőhivatal.

Thökölyi Mibály uradalmi erdőmérnök 1932. évi jelentése szerint az urada-

Erdődy-címer

lom erdőterülete 6510 kataszteri hold 1243 nöl. Grófi erdőbirtok volt a jánosházi alsó és felső erdő, a nemeskeresztúri Balozsa erdő, az ódorfai, a tacsokándi, a szajki, a bögeitei, az alsósági erdő, és a Veszprém megyei Nagykamond, Károlyháza, Doba, Somlóvár és Kajetánháza települések erdei.

Ezen erdőkben a főfajok a kocsányos tölgy és a cser voltak. Mellettük a gyertyán, az erdeifenyő, az akác, szülek, juhárrok, hársak, nyír és az éger fordult elő az állományokban. A tölgy, cser, erdeifenyő állományokat egyaránt 100 éves vágásfordulóval szálerdő üzem módban kezelték. Az erdősítéseket makkvetéssel, csemetével, valamint állomány-alátelepítéssel kombinált felújítással is végezték. Az állománynevelések szakszerű elvégzésére nagy figyelmet fordítottak: a gyéritések során a többszöri visszatérés és mértékletesség elvét követték. A századforduló táján még mellék-haszonvételi tevékenységként folytatták a legeltetést, makkoltatást és a gubacszedést is.

A vépi uradalom

A családi vagyon szétaprózódását megakadályozandó, 1873-ban két hitbizo-

mány alapítása történt: gróf *Erdődy Ferenc* alapította vép-szöllős-pecöli és a gróf *Erdődy Sándor* alapította vép-bakó-fai hitbizomány rendelkezései magukba foglalták a vépi uradalom erdeit is.

A vépi uradalmi erdőhivatal 1930. évi erdőterület-kimutatása szerint az uradalmi erdők összterülete 1693,2 kataszteri holdat tett ki. Vép, Pecöl, Sorkikápolna, Bögöt, Porpác, Vát községek határában fekvő uradalmi erdőkben az elegyes állományok fenntartását tartották szem előtt: a kocsányos tölgy, a cser és az akác mellett alárendelt szerepet kapott a gyertyán, erdeifenyő, kőris, és a juhar.

Müller Zakariás főerdész készítette az első üzemtervet 1887-ben a vépi erdőbirtokról. Már ekkor felhívta a figyelmet az erdei legeltetés okozta károokra: az állományok a folytonos legeltetés által leromlottak, és idős korukra erőteljesen kigyérültek.

A vépi hitbizományi erdőbirtokot két üzemosztályban kezelték: az „A” üzemosztályt termőhelytől függően 80, ill. 100 éves vágásfordulóval szálerdő üzem módban, míg a „B” üzemosztályt sarjerdő üzem módban, kezdetben 20, később –1910-től– 40 éves vágásfordulóval kezelték.

Erdőnevelési szempontból érdekesként kiemelem a helyi erdészek gyertyánnal kapcsolatos nézeteit: állomány szerkezetileg értékesnek tartották, de a felújítások során rendkívül sokat küzdöttek ellene. Véghasználati kor felé közeledő állományokban a tuskóról való sarjadást elkerülendő a gyertyánt körülgyűrűzték. Ahol lehetett, ezt már a gyertyán magtermő kora előtt elvégezték, nehogy a felverődő gyertyán-újulat később gondot okozzon.

Erdővédelmi szempontból a hernyórágás ellen szorgalmazták az énekesmadarak védelmét és az őket pusztító ragadozók irtását. Lepkék ellen az éjjeli tüzekkel való védekezést is megfelelőnek tartották.

A monyorókerék-szentpéterfai uradalom

A trianoni békeszerződés következtében az uradalom kettészakadt. A családi ősbirtokot a monyorókeréki várral együtt Ausztriához csatolták és az uradalmi erdőbirtok egy része is hasonló sorsra jutott. 2941 kataszteri hold 292 nöl

erdő maradt magyar oldalon: a szentpéterfai erdő Szentpéterfa és Nagykölked községek határában, a besfai erdő Taródfa és Vasalja községek határában. A karácsfai és a monyorókeréki erdőket Ausztriában kezelték tovább.

Az uradalom erdeiben kocsánytalan tölgyes- és erdeifenyő-állományokat kezeltek 80 éves vágásfordulóval szálerdő üzemmódban. Az erdeifenyőt tekintették főfafajnak, de az idő múlásával egyes állományok létesítését egyre inkább szorgalmazták. Kavicsos termőhelyen a csertölgyet ültették. A lucfenyőnek csak hézagpótló, a gyertyánnak talajjavító szerepet szántak, faanyagát az előhasználatok során hasznosították. Az akácot nem kedvelték ezen a vidéken, így irtották. A nyírt, nyárákat, fűzeket, egyéb gyomfajokokat a tisztítások során igyekeztek minél előbb eltávolítani az állományból. A véghasználatot követő felújítást megelőzően az erős gyom- és szeder-konkurencia miatt egy évig mezőgazdasági előhasználatot, a felújítás befejezéséig – de legfeljebb három évig – mezőgazdasági köztes használatot folytattak. Az erdőfelújítást kizárólag mesterséges úton végezték. A tölgymakk- és fenyőmagszükségletet saját gyűjtéssel oldották meg. A tájra jellemző kötött talaj nehezen engedte át a csapadékot, ezért a fiatalosokról árokrendszerrel vezették el a felesleges vizet. A nagyvad károsítása miatt a nevelővágásokat mérsékelt erővel végezték. A fiatalosok védelmét vad ellen épített kerítéssel biztosították.

Mindhárom uradalom fő célja kezdetben a saját faszükséglet fedezése, az uradalmi mezőgazdaság és a birtok saját faanyaggal való ellátása volt, majd később, az uradalmi érdekeltiséghez tartozó Dunántúli Erdőipari Rt. (Szombathely) megalakulását követően, e társaság faigényét is részben az Erdődy-uradalmak erdei elégítették ki.

A nagybirtokrendszer megszüntetéséről szóló 600/1945. M.E sz. rendelet hatálya alá tartozó erdőbirtokok állami tulajdonba kerültek: nem voltak ez alól kivételek az Erdődy-uradalmak erdei sem. Ma a hajdani grófi uradalmi erdők nagyrészt a Szombathelyi Erdészeti Rt. kezelésében vannak, kis részükön magánerdő-tulajdonosok gazdálkodnak (vagy nem gazdálkodnak).

Irodalom:

Nagy László (2001): Az Erdődy-család erdőgazdálkodása a XIX-XX. században. – Diplomaterv. Nyugat-Magyarországi Egyetem, Erdőmémöki Kar, Sopron

Nagy László

Vasvármegye vadászati viszonyai

„Vadászlap” közleményei és a kir. erdőfelügyelőségek kimutatásai szolgálnak. Azonban mindkettő nagyon hiányos. Az erdőfelügyelőségek által összegyűjtött adatok szerint Vasvármegyének 951,091 kat. Holdtat kitevő földterületén lövett (Forrás: Borovszky Samu: Magyarország városai és vármegyéi):

Hasznos vad	1885.	1895.	Utolsó 10 év átlaga
	darab		
Szarvas	2	6	5
Őz	260	253	253
Mezei nyúl	14,126	23,444	18,623
Siketfajd	3	6	5
Császármadár	1	6	11
Fáczipó	1,073	2,183	2,064
Fogoly	22,824	13,389	19,345
Fürj	2,858	3,022	3,758
Haris	130	136	147
Vadlúd	9	8	13
Vadkacsa	593	360	399
Túzok	–	32	14
Erdei szalonka	1,016	847	771
Mocsári”	153	110	118
Vadgalamb	232	295	293
Különféle hasznos	346	691	818
Összesen:	43,626	44,788	46,657
Kártékony vad:			
Vaddisznó	1	–	–
Üregi nyúl	–	223	39
Borz	61	49	35
Vidra	13	17	9
Vadmacska	8	31	17
Róka	698	510	476
Nyest	33	86	36
Görény	136	200	161
Menyét	895	794	705
Különféle emlős	601	350	319
Sas és keselyű	253	130	154
Sólyom, kónya, ölyv, vércse	3,652	2,256	2,849
Bagoly	219	264	261
Varjú, szarka	5,307	7,036	4,690
Különféle szárnyas	872	193	528
Kóbor eb és macska	1,864	1,329	1,518
Összesen	14,613	13,468	11,797
Hasznos és kártékonyvad összesen	58,239	58,256	58,454

Teríték Farkaserdőn 2005 májusában.

Fotó: Pápai Gábor

A zirci apátság csörötneki erdőgazdálkodásának erdőgazdálkodása 1921–1941 között

Az I. világháború után a hazai erdőgazdálkodásunk gócpontjaiban modernizációs folyamatok indultak meg. Ennek alapja a selmecbányai és soproni egyetemünk magas színvonalú mérnöki, biológiai és gazdasági képzése volt. Kiváló erdőmérnök elődeink megszerzték az erdőtulajdonosok támogatását a természetes felújításokra, az útépitési, a fafeldolgozási, a természetvédelmi és turisztikai feladatokra is tekintettel lévő, *tartamos erdőgazdálkodás* bevezetéséhez. E csoportba tartozik a zirci apátság erdőgazdálkodása és ezen belül a csörötnek-szentgotthárdi erdőgazdálkodás tevékenysége is. A két világháború közt édesapám, Illyés Károly vezette a gondnokságot. Az általam feldolgozott dokumentumok alapján kísérlem meg e két évtized gazdálkodásának jellegzetességeit tömören összefoglalni.

Történelmi előzmények

NAGY DOMOKOS I. (1975) cikke pontos történelmi áttekintést ad a zirci apátság erdőgazdálkodásáról az I. világháborúig. A ciszterci rendet Szentgotthárdra III. Béla királyunk telepítette. A történelem viharai hatására változtak a terület földbirtokosai és 1734-ben került ismét a birtok a Rendhez, nevezetesen a heiligenkreutzi ciszter apátságához.

Érdekes, hogy 1817-től Szentgotthárdon már teljesen magyarul vezették az uradalmi dokumentációt. I.

Ferenc József rendeletére 1878-ban a zirci apátságához került a kb. 4700 kat. hold erdőterületű szentgotthárdi uradalom. A kiegyezés egyik velejáró intézkedése így zárta le a magyarosodási folyamatot.

A zirci apátságához ekkor már jelentős erdőterületek tartoztak. A csatlakozás a magyarpolányi, a zirci Erdőgazdálkodások és három önálló erdészkerület (Előszállás, Szántó és Pásztó) kb. 7000 kat. holdnyi erdőterületéhez történt (1904).

Levéltári anyagokból kitűnik, hogy az erdőgazdálkodást magas szinten művelték az apátságnál. Müller erdőmester hivatalba lépésével 1828-tól mind korszerűbb írásbeli szabályozások határozták meg a vágások módját, az erdőfelújításokat, a maggyűjtést, a nevelővágásokat. E szabályozások tartalmi változatainak időbeli nyomon követése külön tanulmány tárgya lehet.

Müller utóda Fischl erdőmester lett. Vezetésével az 1879-es erdőtörvény hatására elindultak az üzemtervezési munkák. E folyamatot Fischl utóda Havas Ágoston (1884) fejezte be. Vele kezdődött az akkor korszerű, térszakszerű alapozott erdőgazdálkodás az apátságnál. Ennek egyik jó példája az 1885-ben jóváhagyott csörötnek-szentgotthárdi üzemterv Va.M.L. 441.77.d. Az üzemterv eredetileg 20 évre szól, legközelebb azonban csupán 1924-ben ideiglenes, majd 1935-ben készült új üzemterv, addig üzemtervi felülvizsgálattal

teremtették meg a gazdálkodás feltételeit. 1941-ben az erdőgazdálkodás vezetője Haszák Aladár lett, aki szakmai teljesítményével az erdők államosítása után nemcsak Vas megyében, hanem országos szinten is az erdőművelés egyik meghatározó egyénisége lett.

A csörötneki erdőgazdálkodás jellemzői 1920–1941 között Illyés Károly munkába állása

Illyés Károlyt dr. Békeffy Remig zirci apát 1920. október 1-i keltezésű levélben nevezte ki a csörötneki és pásztói apátsági erdők gondnokának. A mintaszerűen megfogalmazott okiratból egy bekezdést legalább célszerű idézni:

„A kitermelésnél a cél, melyet állandóan szem előtt kell tartania az, hogy az erdők jóvedelmét minél magasabb fokra emelje. A felújításnál pedig arra kell szorgosan ügyelnie, hogy az erdők értékes faemekkel és erdészeti lehetőleg tökéletesen újuljanak fel.”

Az erdőgazdálkodást szakmailag a zirci erdőmester, gazdálkodási tevékenységét pedig a szentgotthárdi erdőfelügyelő ellenőrzi. Utóbbi a szentgotthárdi uradalom történetét színvonalas tanulmányban feldolgozó Kalász Elek volt, utóda 1937-től Hege-dűs Valter lett.

A továbbiakban a különféle levéltári, főleg üzemtervi adatok és egy pénztárkönyv alapján foglalom össze az időszak jellegzetes vonásait.

Javított földutak az 1930-as évek végén

Csoportos felújítás a csörötneki szőlők alatt 1929 tavaszán

Illyés Károly 1940-ben egy csoportos felújítógázós területen

Az üzemtervi adatokból levonható következtetések

Az eddigi gazdálkodás jellegzetességei

Az 1903-ban lejárt üzemtervek pótlására 1923-ban Illyés Károly *üzemátvizsgálást* végzett (VaM.L. XI..604.). Ebből levonható az a következtetés, hogy lényeges túlhasználat nem történt. Viszont egyes erdőrészekben engedély nélküli bontásokat végeztek. A háború következményeként nevelővágások, erdősítések és ápolási munkák maradtak el. A háború alatt 20 000 m³-es kényszerkitermelést kellett végezni, melyhez gőzvasutat is építettek. E fatömeget 20 év alatt kellett megtakarítani. Ez az előírás 10 év alatt teljesült.

A gazdálkodás új koncepcióját az *Illyés Károly* által összeállított *1924-es ideiglenes üzemterv* részletesebben tükrözi (-VaM.L. IV.441.9.d.). Egyik fő célkitűzés volt a vágáskor fokozatos felemelése 10 év alatt először 90 évre, majd később 100 évre. A másik lényeges változás a csoportos felújítógázós fokozatos bevezetése. Példaként szerepeljen egy erdőrészlet előírása: A 12.b. erdőrészlet „Használatba vehető. Felújítás csoportos lehet. Völgyben lucfenyővel, déli szélén tölgyakkal alátelepítendő. Nyiladék mellett egy öreg bükk természeti emlékként fenntartandó ...”. Az erdőrészletben sok 1-5 éves bükk, lucfenyő és gyertyán újulat volt.

Már ekkor felmerült két erdőrészletben lévő idős jegenyefenyők természeti emlékként történő megőrzése. Ezt a hatóság 1942-ben hagyta jóvá.

Az erdőgazdálkodás jellemzőinek következő jelentős dokumentuma a gondnokság *1935-ös üzemterve* (Illyés Károly által összeállított anyag kézírásos VaM.L. XI.604.1. és gépelt példányai VaM.L. IV.441.9.d. is tanulmányozhatók). Az anyag az eltelt közel 70 év után is igen értékes információkat tartalmaz.

A *termőhelyi viszonyok* áttekintése után a tölgy és az erdeifenyő meghatározó szerepe mellett a bükk, lucfenyő és vörösfenyő jelentőségét hangsúlyozza a jövedelmezőség emelése és a természetes felújítás erőteljesebb alkalmazása érdekében.

Az *eddigi gazdálkodás* leírása igen részletes. 1879 előtt kisebb tarvágásokat végeztek és a településekhez közeli erdőrészekben szálaltak a helyi szükségletek figyelembe vételével. Az első üzemterv elkészültével a kétütemű a fokozatos felújítógázásra tértek át, de a „terszerű vágásirányról, a szükséges árnyalás fenntartásáról, a kellő időben végzett felszabadításról nem volt szó.” Emiatt gyertyánosok, nyír-, nyár- és fűzállományok alakultak ki több erdőrészletben (pl. Hosszúfenyős, Öregsásos, Kiserdő).

A makkvetések nem kapták meg a megfelelő ápolást. Állandó csemetekert nem volt. A fiatalosok ápolása késett, megvárták míg a kitermelt faanyag elérte a „számos fa” méretet és gazdasági hasznót hozott.

1920-tól a fiatalosok nagy részét felszabadították. A középkorú állományok egy része kiritkult (pl. Öregsásos, Hangyás, Tilalmas), a vágható idősebb állományok viszont jó szerfa-kihozatalú, szép szálás erdőket alkotnak.

A faanyag iránti szükséglet meghaladja a kitermelési lehetőségeket. Ebben az időszakban a gondnokság erdeiből évente kb. 8000 m³ faanyagot termeltek ki és az 1920–31 közötti években az elért tiszta jövedelem 16 ezer és 57 ezer P között ingadozott.

Az erdőszet területén 1939-ig 53 km jól karbantartott erdei utat létesítettek. Ezeket megfelelő profillal alakították ki, a mélyebb kátyúkat folyami kavicsal töltötték fel (Mál, Gyertyános, Tilalmas, Zsidai-völgy). Illyés Károly már 1922-ben

kavicsbánya-nyitási engedélyt kért e tervei megvalósításához (VaM.L. XI.604.1.).

Egyéb befolyásoló tényezők közt jelentős a szentgotthárdi apátságot terhelő kegyúri költség, melyből a környező plébániák dologi és személyi költségeit fedezik. Ennek 75%-át az erdőszetnek kell viselni.

A földek kataszteri tiszta jövedelme után adófizetési kötelezettség volt. Az üzemterv táblázatos formában közli e kategória adóinak megoszlását. Az aranykorona arányában ebből az erdőszetre 1933-ban 7331 P fizetési kötelezettség jutott. Iskolaadóként az erdőszetre évenként még 1500-1800 P-t terheltek.

A környéken – különösen a téli időszakban – jók a *munkáviszonyok*, azonban a dolgozók az új szemléletű erdőgazdálkodás szempontjából nem eléggé képzettek. Télen általában 35-40 fuvaros kap munkát. „Tavasszal, amikor a zöld takarmány etethető kb. 100 tehénfogatra lehet számítani.”

A jövő gazdasága

Két alapvető célt szolgált az 1935-ben jóváhagyott üzemterv:

- az egyenletes, tartós hozam jövedelmező biztosítása a messze jövőben is;
- a csoportos felújításra alapozott erdőkezelés.

Főbb fafajok a bükk, lucfenyő, a tölgy és vörösfenyő, valamint az „őshonos” erdeifenyő. A gyertyán „hézagtöltő és ágtisztulást segítő elegyfajként” igen fontos szerepet tölt be. Napos, meleg helyekre a szelídgesztenyét is be kívánta hozni.

A vágáscsoportokat az újulat igényei szerint célszerű kialakítani, de vigyázni kell arra, hogy ezek ne alkossanak összefüggő, nagy vágásterületet.

„Az eddigi előkészítő és végvágásra épített ernyős vágást azonban fel kell

Hegedűs Walter jószágkormányzó és Illyés Károly erdőgondnok a kerületvezetők társaságában. Az 1930-as évek második fele

váltani csoportos felújító vágásokkal. Ki kell próbálni annak szegélyes és méginkább a vonalas alakját is”.

Az elgyomosodott erdeifenyveseket kényszerűségből tarvágással kell kitermelni. E területeket erős, iskolázott csemetékkel a tarvágást követő tavasszal be kell ültetni. Az alátélelítésnél és pótlásoknál a magvetést is célszerű alkalmazni.

A fiatalosok ápolásánál a sarjak, böhöncök visszazorítása a cél. A nyíldékok, utak mellett hagyjuk meg a nyírfacsoportokat és így „emeljük erdőnk külső képének szépségét”. A nevelő vágásokkal „eljutunk a IV. korosztályhoz, melyből megyünk át a főhasználatba. A koronabontó vágások már a felújítás érdekeit szolgálják, és az idő folyamán fokozatosan eljutunk a természetes felújításig”.

„Ahol a csemete még nem volna alátélelve, ott a vonalas szárlást alkalmazzuk, az irányvonalak előzetes kijelölése után alkalmas helyeken az állományt foltonként megritkítva és később felszabadítva.”

A mai „természetközeli” erdőkezelési koncepcióhoz hasonló törekvés már az 1924-es ideiglenes üzemtervben is megfogalmazódott. A megvalósítás folyamata pedig visszatükröződik az 1935-ös üzemterv erdőleírási részében. 147 erdőtag erdőrészeleiről igen részletes leírás és kezelési előírás található. Az 1:4000 méretarányú térkép pedig a mai elemzők számára is lehetővé teszi a változások tanulmányozását.

Az erdőleírásból általában levonható az a következtetés, hogy Illyés Károly a munkába állásától kezdve a gyakorlatban igyekezett megvalósítani az elgondolásait. Ezt alátámasztó tények:

– az általa 1920-41 között létesített fiatalosok túlnyomó része elegyes erdő;

– az üzemtervben igen sok csoportos felújításra kijelölt és 1920 után megkezdett erdőrészlet van. Utóbbiak között vegyeskorúság és fafajösszetétel szempontjából ideális területek találhatók;

– alátélelítések csemetével, makkal és fenyőmaggal megjelennek a leírásban. Az elkerülhetetlen tarvágásokat így közelítette a természetes felújításokhoz.

A pénztárkönyvi adatokból levonható következtetések

A gazdálkodás gyakorlatáról érdekes információk nyerhetők egy pénztárkönyvből VaM.L. XI.604.1/2. Ez a kötet 1932-44 között tükrözi vissza az erdőgondnokságnál végzett munkákat. Különösen precíz Illyés K. saját kézírásával 1937 augusztusáig vezetett nyilvántartás. A konkrét számok alapján a következőket vizsgáltam részletesebben:

- a gazdálkodás általános jellemzői;
- a csemetetermelés és erdőfelújítás;
- a fahasználat;
- a vadászat;
- egyéb tevékenységek.

A gazdálkodás általános jellemzői.

A gondnokságnál 9 fő kerületvezető erdész és vadász teljesített szolgálatot. Nem magas készpénzfizetésükön kívül (kb. 50 P/hó) jelentős természetbeni juttatást kaptak (tűzifa, gabona, téli és nyári egyenruha, bunda). A szociális ellátás színvonalára jellemző, hogy az apátság a tanuló gyerekek után neveltetési segílyt adott. Az erdészek és családjuk orvosi ellátásának költségei is megjelennek a pénztárkönyvben.

Érdekes, hogy a közeli burgenlandi

apátsági erdők (Magersdorf, Jennersdorf) kezelésével kapcsolatos bevételek és kiadások is a gondnokságot illették.

Az irattári anyagokból kitűnik, hogy Illyés Károly kezdeményezte Alsórönökön egy fűrészüzem létesítését. 1933 novemberében indult meg az építkezés, és 1934 tavaszán már működött az üzem. A létesítés és az üzemeltetés költségei, majd bevételei néhány évig a gondnokságnál jelentkeztek.

A soproni egyetemmel kiépített kapcsolatra utal pl. a „szilárdsági kísérletekhez fák kidöntése”, valamint elszállítási költségeinek megjelenítése 1937 márciusában (valószínűleg *Pallay Nándor* kísérleteihez kellett a faanyag). Később két alkalommal a soproni diákok tanulmányútjaival kapcsolatos költségek elszámolása is megtörtént.

A cserkészek táborozásával, szegény gyerekek nyaraltatásával és falukutatók tartózkodásával is merültek fel elszámolások. A megyei és országos versenyeken jó helyezéseket elért csőrötneki tűzoltó egyesület támogatását is vállalta a gondnokság.

Illyés Károly igen jó emberi és szakmai kapcsolatokat tartott fenn korának neves botanikusaiival. Az erdőgondnokság jó bázisa volt a két világháború közt az erdőterületen folytatott vizsgálatoknak. Ez az időszak is hozzájárult ahhoz, hogy a terület botanikai feltárása magas színvonalú. Ezt alátámasztják a kor botanikai publikációi. Jól esett tapasztalnom, hogy neves botanikusok hivatkoztak édesapámtól kapott adatokra, GAYER 1932.; HORVÁT A.O. 1942.; PAUER A. (1932). Az erdőgondnokságnál *Csapody Vera, Jávorka Sándor, Vajda László, Soó Rezső, Jeanglong*

Kalász Elek jószágkormányzó és Illyés Károly erdőgondnok az 1930-as évek első felében

József fordultak meg a már hivatkozott botanikusokon kívül.

Az adatokból megállapítható, hogy a gondnokság 1920-41 között jelentős szerepet töltött be a munkaalkalmak teremtésében. A vonzáskörzetben viszonylag magas színvonalú szociális támogatást valósítottak meg mind a saját dolgozók, mind a civil szervezetek felé. Mindezek két pilléren nyugodtak: az erdőgondnokság jövedelmezőségén és az apátság vezetésének és az erdőgondnoknak azonos szemléletén.

Csemetetermelés és erdőfelújítás

Az erdőgazdálkodás új alapokra helyezésének egyik alapvető feltétele megfelelő számú és minőségű csemete előállítása. Emlékeztetni szeretnék arra, hogy a korábbi, részben háborús időszakból erősen megbontott, gazos területek elmaradt felújítását és kezelését kellett megoldani. A csoportos felújító vágásra való áttérés is igényelt szaporítóanyagot. A sikeres beavatkozást szükség esetén erős, 4 éves iskolázott csemetékkel és magvetésekkel egészítették ki.

A pénztárnapló adatai alátámasztják, hogy jelentős magbeszerzést valósítottak meg rendszeresen, a 30-as évek végén Huszász-majorban magpergetést is végeztek. A magbeszerzések nemcsak a csemetekertek szükségletét fedezték, hanem egyes felújítások pótlását is elősegítették. A pénztárnaplóban nyomon követhető, hogy mely évben, melyik erdőrészekben végeztek fenyő-magvetéseket, valamint tölgy- és bükk-magvetéseket.

1933-ban 5 csemetekertben gondoskodtak a szükséges csemeték előállításáról.

A magvetést széles körben alkalmazták. Az üzemterv szöveges részében van utalás arra, hogy a kitermelt tuskók védelmében célszerű a magvetést elvégezni (Megj.: A 60-as években *Kollwentz Ödön* javaslatára a Zselicségben több hektár erdeifenyvest létesítünk ezzel a módszerrel I.B.). Az elkerülhetetlen tarvágásokat a következő év tavaszán beerdősítették.

Fabasználát

Igen jelentős volt az uradalom faanyagszükséglete. Iparifát a mezőgazdasági ágazat, a műhelyek igényeltek. Tüzfát az apátsági épületek fűtésére (kb. 400 ürm), a dolgozók járandóságának kiadására (kb. 250 ürm) kellett biztosítani. A környező iskolák, plébániák, a szentgotthárdi óvoda is kapott tüzfát a kitermelési és szállítási költségek befizetése kötelezettségével.

Illyés Károly erdélyi 7 gyermekes családban született 1889. november 17-én. A selmecbányai Főiskolán szerzett erdőmérnöki oklevelet. 1912. augusztus 1-én erdőrendezőként a kolozsvári Erdőigazgatóságnál kezdte meg szolgálatát. 1914-1918 között a jósikafalvai erdőgazdaságot vezette. A 36 ezer k. h.-nyi erdőterületen megteremtette a korszerű erdőgazdálkodás alapjait (saját kezelésbe vétel, úthálózat megteremtése, fogatgazdaság szervezése, havasi legelők feljavítása, fűrészüzem megszervezése stb.).

Az 1920-1941 közötti csörörtneki (szentgotthárdi) tevékenység után 1941-43-ban ismét Kolozsvárott dolgozott az Erdőigazgatóságnál. Feladata belső Erdély faellátásának megszervezése. 1943 novemberében a pécsi Erdőigazgatósághoz került. 1945-től az erdők államosításáig a pécsi városi erdőket kezelte, majd a mecseki erdőgazdaságnál elsősorban fahasználati és erdőrendezési munkakörökben tevékenykedett 1956. augusztus 30-án bekövetkezett haláláig.

Iparifát a környéken tevékenykedő iparosok és fűrészüzemek, távoli bányák részére értékesítették.

1934-től jelentek meg a rönöki fűrészüzem létesítési és üzemeltetési költségei. A saját rönk ellenértéke is megjelenik az elszámolásokban. A fűrészüzem részletes elszámolása külön adminisztráció szerint történt.

A pénztárnapló visszatükrözi az új erdőkezelési koncepció megvalósítását. Az elszámolásokban erdőrésztelenként nyomon követhetők a tisztítási, gyérítési és véghasználati munkák. A fogatokkal kapcsolatos költségek megjelenése pedig azt jelenti, hogy sikerült saját fuvarozó kapacitás kiépítése is.

A vadászat

A vadászat az I. világháború előtt csak az uradalom belső szükségletének fedezését szolgálta. Illyés Károly irányítása alatt új alapokra helyeződött a vadászat. Az időszak pénztárkönyvében nyomon követhetők a cserkelő utak, magaslesek kiépítésének költségei. Az elhanyagolt huszászi majorból akkori viszonyoknak megfelelő korszerű vadászati bázist építettek ki vendégszobával. Az avatás 1936 májusában, ünnepi szentmisével történt a zirci apát úr személyes megjelenésével. Érdekes, hogy még ebben az évben egy külföldi vadászvendégtől befizetett lődíj (2556 P) fedezte a bázis létesítési költségeit. 1937-ben svájci vendégektől 3550 P bevétel származott.

1938-ban egy vadászház építésére is

sor került. Az elszámolásokban megjelentek az építési ácsmunkák, a földfeltöltés és a mohagyűjtés költségei.

1936-tól nyúl, fácán, szarvashús értékesítésből komoly bevétel származott. A fejlettebb vadászati színvonal ellenére nem kellett a felújítások védelmére vadkerítést építeni.

Egyéb, erdészeti tevékenységek

Az 53 km-es üzemi úthálózat kialakításának költségei (útprofil-kialakítás, árokásások, kavicsos és kövel történő szakaszos útjavítás) is megjelennek a pénztárkönyvben. Az üzemterv leíró részében megtalálható jelentősebb források kialakításával, karbantartásával kapcsolatos munkák elszámolása is nyomon követhető.

A rétek művelését új alapokra helyezték. Nedves területek árkolása, mohaszaggatás, valamint a két-háromszori kaszálás és betakarítás munkálatai jelennek meg a pénztárkönyvben.

Összefoglalás

A zirci ciszter apátság szentgotthárdi uradalmában az 1800-as évekre jellemző rendszertelen erdőgazdálkodáshoz képest 1883-tól megindult az üzemterv szerinti erdőkezelés. Ennek fő jellemzője volt a két beavatkozáshoz kötött fokozatos felújító vágás és a szükségletek szerinti szálalás kombinációja. Illyés Károly tevékenységével megkezdődött a csoportos felújító vágásra alapozott, többcélú és jövedelmező erdőgazdálkodás kialakítása. Az 1924-es ideiglenes és az 1935-ben elfogadott 20 évre szóló üzemterv tartalmazza az erre vonatkozó célokat az erdőművelés, a fakitermelés, az erdőfeltárás, a vadászat, a rétgazdálkodás, sőt a fafeldolgozás vonatkozásában is. Az időszakot átfogó pénztárnapló a célok gyakorlati végrehajtását tükrözi. Az 1920-41-es időszakban megvalósított korszerű erdőgazdálkodás eredményeit egyrészt a levéltári adatok, másrészt a területen napjainkban még fellelhető 60-80 éves, többségében egyes, vegyeskorú erdők igazolják.

A levéltári adatokból számomra levezethető főbb *tanulság*: az erdőgazdálkodásban bármilyen változás csak a biológiai, erdészeti, műszaki és ökonómiai ismeretek szintéziseként valósítható meg. Az évtizedeket átfogó folyamat a hagyományos és újszerű erdőkezelési eljárások egymás melletti tudatos alkalmazását teszi szükségessé. Ennek kulcsszereplője, a természettel és társadalommal harmonikusan együttműködő erdőmérnök lehet a jövőben is.

A magyarországi erdők természetességének vizsgálata II.

Az erdők természetességének elemzése tájak és erdőtársulások szerint

Bevezetés

A korábban vázolt célkitűzés (Bartha et al., 1998, 2003) alapján cikksorozatunkban a magyarországi erdők természetességének különböző szempontok szerinti elemzését mutatjuk be. Az első tanulmányban a kutatási előzményeket és a mintavételezést vázoltuk, jelen vizsgálatunk keretében az országos átlagadatokat, a területi bontás szerinti értékeket és a különböző erdőtársulás-csoportok természetességét elemezzük. Az erdőtermészetesség meghatározására alkalmazott módszer ismertetésére – annak terjedelme és összetettsége miatt – e helyen nem kerülhet sor, de a módszertan részletes leírását az érdeklődők részére a <http://ramet.elte.hu> honlapon hozzáférhetővé tettük.

Az erdők természetessége országos átlagadatok alapján

Ha a természetességi értékszámot az erdőállományok fafajainak őshonossága és termőhelyhonossága szerint elemezzük, akkor a következő megállapításokat tehetjük. A természetes (őshonos és termőhelyhonos) fajú erdőállományok természetességének átlaga a legmagasabb, értéke 57,6 %, ami megfelel az előzetes elvárásainknak. A termőhelyidegen, de őshonos fajú erdőállományok átlaga 51,0 %, ami az országos átlagot (48,6 %) még mindig meghaladja. Az idegenhonos fajú erdőállományok átlaga mélyen az országos átlag alatt van, és 38,7 %-os értékkel a legkisebb. A három érték sorrendjét előzetesen is ilyenre becsültük volna, de a sorrenden kívül kiemelendő az egyes kategóriák közötti különbség. Ez pedig azt mutatja, hogy a termőhelyidegen fajú és az idegenhonos fajú erdők természetességének különbsége jóval nagyobb, csaknem 3-szorosa a természetes fajú erdők és a termőhelyidegen fajú erdők közötti különbségnek. Vagyis élesen elválik az őshonos (beleértve a termőhelyidegent is) fajú és az idegenhonos fajú erdők természetessége. A természetes fajú erdők természetességi értéke országos átlagban 18,9 %-kal magasabb, mint az idegenhonos fajúaké. Tehát – az egyes részletes elemzéseket megelőző-

Fotó: Pápai G.

en – már most kijelenthetjük, hogy a vizsgálatunk eredményei megerősítik azt az eddig is joggal vélelmezett szakmai álláspontot, miszerint **az erdők természetességét nem egyedüli módon, de alapvetően meghatározza a fajok őshonossága, ill. termőhelyhonossága.**

Az erdők természetességének összehasonlítása erdőgazdasági tájcsopontonként és tájanként

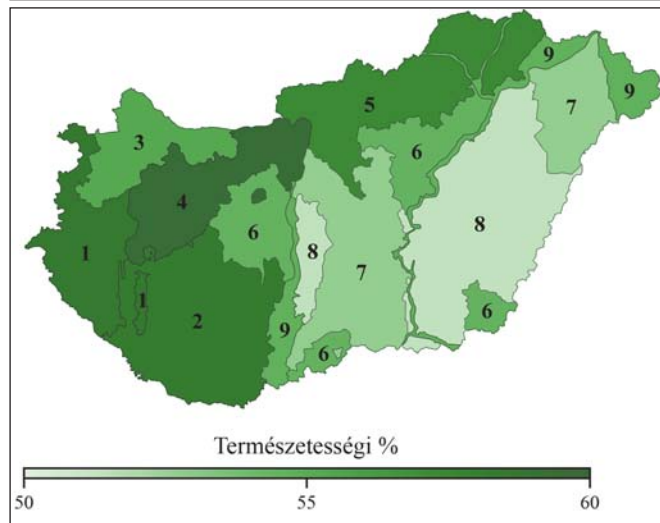
Az erdőállományok természetességének területi eloszlását (mintázatát) az erdőgazdasági tájbeosztás alapján lehet érzékelteni. A durvább mintázatot tájcsop-

ort, a finomabb mintázatot táj szerinti bontásban készítettük el. Az erdőgazdasági tájcsoportok erdeinek természetességi értékelése (1. táblázat) a természetesség országos szintű megoszlásának durvaszemcsés mintázatát adja. A faállomány-összetétel természetessége és az erdőállomány természetessége között igen szoros ($r = 0,905$) kapcsolat adódik. Különbségük csökken az Alföldi löszvidék – Alföldi homokvidék – Alföldi szikes vidék – Dél-Dunántúl – Alföldi ártér és lápterület – Kisalföld – Nyugat-Dunántúl – Dunántúli-középhegység – Északi-középhegység képzeletbeli gradiens mentén, **ami egyben arra is utal, hogy a faállomány-összetétel egymagában nem alkalmas az erdőtermészetesség becslésére.**

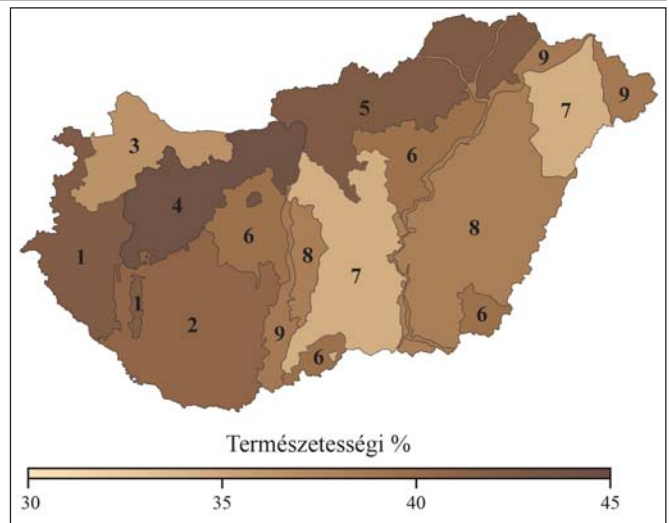
A természetességi értékszámok természetes fajú erdőállományokra vonatkozó vizsgálata során megállapítható, hogy legkedvezőbb átlagértéket a Dunántúli-középhegység (59,6 %) erdei kapták, majd az értékszámok csökkenő sorrendjében a Nyugat-Dunántúl (58,9 %), a Dél-Dunántúl (58,7 %) és az Északi-középhegység (57,7 %) erdei következnek. A Kisalföld (55,3 %), az Alföldi ártér- és lápvidék (54,7 %) és az Alföldi löszvidék (54,5 %) után a legalacsonyabb értékszámok az Alföldi homokvidék (52,5 %) és szikes vidék (51,0 %) erdeire köthetők. Az értékszámok és a kapcsolódó térkép (1. ábra) is jelzik, hogy a természetes fajú erdők természetessége a középhegységi, valamint a kedvezőbb csapa-

Sor-szám	Megnevezés	Erdőterület ha	Faállomány-összetétel természetessége, %	
			Erdőállomány	Faállomány-összetétel
1.	Nyugat-Dunántúl	218 233,9	52,20	50,07
2.	Dél-Dunántúl	323 113,3	49,19	42,04
3.	Kisalföld	85 964,3	42,36	37,60
4.	Dunántúli-középhegység	292 473,0	54,25	52,51
5.	Északi-középhegység	429 862,7	52,14	51,32
6.	Alföldi löszvidék	48 290,9	42,46	20,76
7.	Alföldi homokvidék	352 660,3	35,90	23,75
8.	Alföldi szikes vidék	67 335,1	41,74	34,16
9.	Alföldi ártér és lápvidék	89 348,3	44,35	37,25
10.	Alföld összesen	557 634,6	39,12	27,06
	Mindösszesen	1 907 282,0	48,57	42,76

1. táblázat – Az erdőállományok és a faállomány-összetétel természetessége erdőgazdasági tájcsopontonként

1. ábra – A természetes fafajú állományok természetessége erdőgazdasági tájcsoporthoz

2. ábra – Az idegenhonos fafajú állományok természetessége erdőgazdasági tájcsoporthoz

dék-ellátottságú nyugat- és dél-dunántúli területeken a legnagyobb, a síkvidéki, aridabb klímájú és kifejezetten átalakított, felszabdalt vegetációjú területeken alacsonyabb.

Az idegenhonos fafajú erdők átlagos természetességi értékszámai (2. ábra) a természetes fafajú erdőkhöz hasonló térbeli eloszlást mutatnak. Legmagasabb értékszámot itt is a Dunántúli-középhegység (44,3 %) erdei kapták, majd ezt követően az Északi-középhegység (42,7 %), a Nyugat-Dunántúl (42,5 %) és a Dél-Dunántúl (41,1 %). A legalacsonyabb átlagértékek szintén a síkvidéki területekhez köthetők, de míg az Alföldi löszvidék (39,8 %), az Alföldi ártér- és lápvidék (39,0 %) és az Alföldi szikes vidék (38,4 %) viszonylag még magasabb értékeket

kapott, addig a Kisalföld (36,6 %) és az Alföldi homokvidék (34,4 %) értékszámát már meglehetősen alacsony.

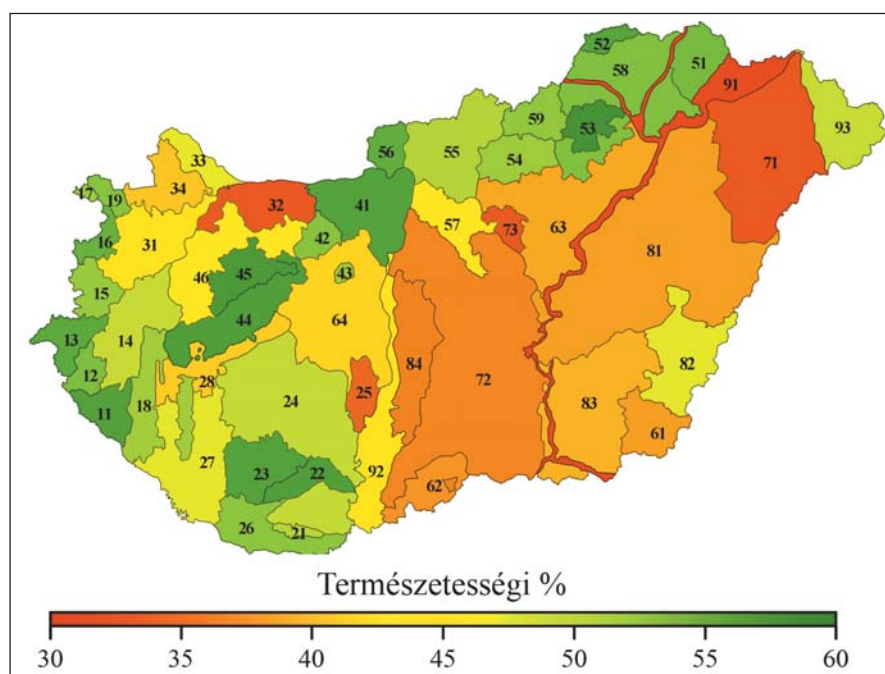
A természetes fafajú és az idegenhonos fafajú állományok országos átlagadatainak különbségei erdőgazdasági tájcsoporthoz szerint nem adnak olyan tisztán interpretálható képet, mint azt várnánk, azt viszont meg lehet jegyezni, hogy a legnagyobb különbségek a Kisalföld (18,7 %) és az Alföldi homokvidék (18,1 %) tekintetében mutatkoznak. Utóbbi két térségre elmondhatjuk, hogy e helyeken a kedvezőtlen klimatikus és talajviszonyok (zömmel homok alapkőzet), az egykori erdővegetáció drasztikus felszabdaltsága és átalakíthatósága, valamint ezek nyomán a megcsappant regenerációs potenciál egyaránt hozzájárultak a természetes

erdőkre jellemző indikátorok eltűnéséhez, s így az idegenhonos fafajú – zömmel monokultúra-jelleget magukon viselő – állományok csekély természetességi pontértékének kialakításához.

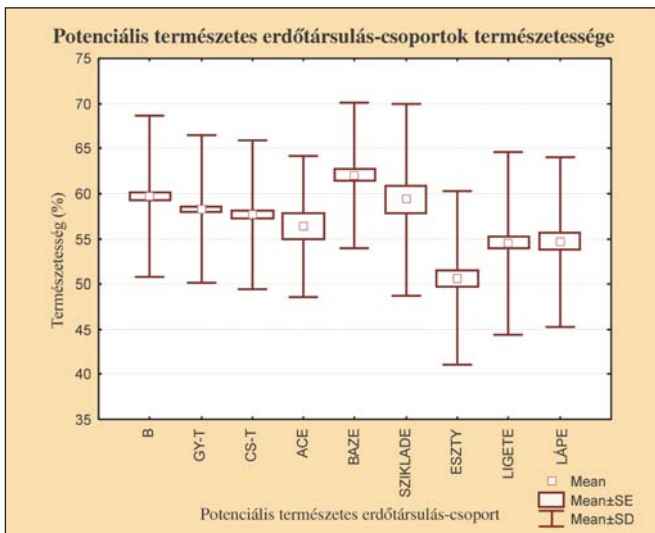
Az erdőgazdasági tájak erdőállományainak természetessége (3. ábra) szoros ($r = 0,703$) kapcsolatot mutat a tájak erdősültségével, a faállomány-összetétel természetessége és az erdősültség között pedig ugyancsak szoros kapcsolat mutatható ki ($r = 0,795$). Mindebből következik, hogy **minél alacsonyabb erdősültségű egy táj** (minél fragmentáltabb az erdőtakaró), **annál alacsonyabb lesz erdeinek természetessége**. E jelenség háttérben nemcsak a jelenlegi erdőgazdálkodási gyakorlat, hanem az erdők használatának több évszázados / évezredek múltja is áll. A fragmentáció a természetességre többek között a lassú regeneráció, az elszegényedett potenciális fajkészlet, a táj erőteljesebb feltártsága, a fragmentumokban történő intenzívebb gazdálkodás stb. miatt hat erőteljesen.

A potenciális természetes erdőtürsülés-csoportok természetessége

A hazai erdőállományok természetességi elemzése során vizsgáltuk az értékszámok potenciális természetes erdőtürsülés-csoportok szerinti differenciálódását is (a 24 hazai potenciális természetes erdőtürsülés összevonásával 9 csoportot alakítottunk ki). A legmagasabb természetességi értékszámot (4. ábra) a mészkevelő erdők (62,0 %) és a szikladomborzatú erdők (59,3 %) kapták. E két csoportot követik a hazai zonális erdőtürsülések, a bükkösök (59,7 %), gyertyános-tölgyesek (58,3 %) és cseres-tölgyesek (57,7 %). A mészke-

3. ábra – Az erdőállományok természetessége erdőgazdasági tájcsoporthoz

4. ábra – A potenciális természetes erdőtürsülés-csoportok természetessége (átlag, átlag hibája és szórás) (Jelmagyarázat: B – bükkösök, GYT – gyertyános-tölgyesek, CS-T – cseres tölgyesek, ACE – mészkőrű erdők, BAZE – mészkedvelő erdők, SZIKLADE – szikladomborzatos erdők, ESZTY – erdőssztyepp, LIGETE – ligeterdők, LAPE – láperdők)

rűlő erdők (56,4 %), láperdők (54,7 %) és ligeterdők (54,5 %) a középmezőny alsó felében foglalnak helyet, s a legalacsonyabb értéket az erdőssztyepp-erdőknel (50,6 %) találjuk.

Az értékszámok jól mutatják azt az előzetesen is sejthető tény, hogy domb- és hegyvidéki erdeinknél magasabb, alföldi-sík vidéki termőhelyeinken alacsonyabb az állományok természetessége. Az erdőgazdálkodási tevékenységgel ma már gyakorlatilag nem érintett, nehezen megközelíthető, gyenge fatermési adottságokkal rendelkező, ugyanakkor rendkívül mozaikos és változatos erdőtürsülés-csoportok (szikla-, szurdok- és törmelékletítő erdők, illetve mész- és melegkedvelő tölgyesek, bokorerdők) adják a legmagasabb értékeket, amit a természetes erdőkre jellemző szerkezeti és összetételi elemek kielégítő megtartásával, a korábbi csekély intenzitású erdőhasználat indokolhatunk. A sorban ezután következő zonális erdőtürsülések termőhelyei az erdőgazdálkodás szempontjából kiemelt fontosságúak, itt a humiditás csökkenésének, illetve a múltbeli erdei haszonvételek intenzitása növekedésének megfelelő sorrendben, a bükkösöktől a gyertyános-tölgyeseken át a cseres-tölgyesekig csökkennek az átlagos értékszámok. [Ugyanezt a tendenciát rögzítették az ausztriai erdők hasonló célú elemzésekor (Grabherr et. al, 1998) is.] A többletvízhatástól függő ligeterdők és láperdők természetessége egymástól nem különbözik, átlagos értékük viszont

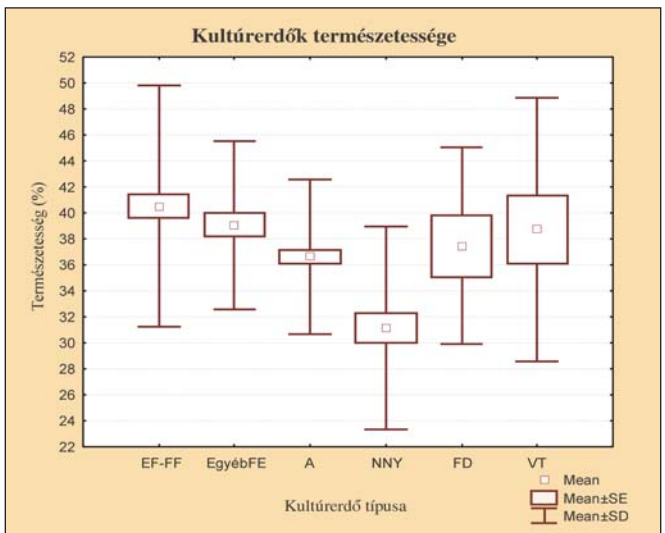
elmarad az előző zonális erdőkhoz képest. A múltban és a jelenben is drasztikus beavatkozásokkal érintett sík vidéki erdőssztyepp-erdők igen alacsony természetességi értékei mutatják, hogy a kedvezőtlen klimatikus adottságok mellett intenzív (termőhelyet és növénytakarót egyaránt érintő) beavatkozások milyen mértékben képesek visszavetni az erdők természetességi állapotát.

Az átlagos értékszámok potenciális természetes erdőtürsülések (24 típus) szerinti vizsgálata a fenti interpretáció szerinti képet erősíti, némileg finomabb felbontásban. A kiugró értékűként jelentkező bokorfüzesek (72,5 %), illetve fűz- és nyírlápok (68,7 %) különleges, erdőgazdálkodási szempontból irreleváns élőhelyek adottságait jelenítik meg, de csekély térbeli kiterjedésük miatt csak mérsékelt hatással vannak az érintett potenciális erdőtürsülés-csoportok átlagértékeire.

Összességében megállapítható, hogy a természetességi értékszámok potenciális erdőtürsülés-csoportok szerinti alakulása hűen tükrözi az erdőállományok termőhelyi-klimatikus adottságoktól, valamint a múltbeli (és a jelenkori) erdőgazdálkodás intenzitásától függően változó öfenntartó és önreprodukáló (regenerálódó) képességét.

A kultúrerdő-típusok természetessége

A kultúrerdőket állományalkotó fafaik szerint 6 típusba soroltuk, melyből

5. ábra – A kultúrerdők természetessége (átlag, átlag hibája és szórás) (Jelmagyarázat: EF-FF – erdei- és feketefenyvesek, EgyébFE – egyéb fenyvesek, A – akácok, NNY – nemes nyárasok, FD – feketediósok, VT – vöröstölgyesek)

3 (akácok, erdei- és feketefenyves, nemes nyáras) igen nagy területi kiterjedése miatt különösen jelentős, míg a másik 3 típus (egyéb fenyves, feketediós, vöröstölgyes) lényegesen kisebb jelentőségű. Az egyes kultúrerdő-típusok természetességi értékeit az 5. ábra mutatja, melynek elemzéséből a következőket állapíthatjuk meg. A kultúrerdők között a következő sorrend alakult ki: 1. erdei- és feketefenyves (40,5 %), 2. egyéb fenyves (39,1 %), 3. vöröstölgyes (38,7 %), 4. feketediós (37,5 %), 5. akácok (36,6 %), 6. nemes nyáras (31,1 %). Az országos értékek ezen átlagszámok esetében nem könnyen értelmezhetők és magyarázhatók. Árnyaltabb képet kaphatunk, ha az egyes típusok közötti különbség összetevőit elemezzük. Ezt a két legnagyobb területű típus, az akácok, ill. az erdei- és feketefenyves esetében (természetességük különbsége 3,9 %) mutatjuk be, az értékelésnél alkalmazott 11 kritérium összetételével. Ezek közül 5 kritérium természetessége az akácok magasabb értékét mutatta, 6 pedig a fenyvesekét. (Egyszerűbben fogalmazva: nem minden kritérium esetén kapott magasabb értéket az összességében magasabb természetességű erdei- és feketefenyves). Megállapítható, hogy a szerkezeti elemekben minden esetben az akácok kaptak magasabb természetességet, de mindenütt csak kis különbséggel, míg az összetételi elemekben a fenyvesek érték el magasabb értéket. A két típus közötti, az erdőállományok szintjén

A 0 %-os és a 100 %-os természetességű bükkös erdőrészek jellemzői

1. A 0 % természetességű (bükkös termőhelyű) terület

A faállomány, a cserjeszint, a gyepszint, a mohaszint és az újulat hiányzik, holtfa semmilyen formában nem található a területen, melyen másodlagos erózió lépett fel, ennek mértéke > 50 %, az erózió típusa drasztikus, a humuszforma nyers-humusz, a talajtömörítés mértéke > 10 %, van talajréteg-keveredés és talajfelszín-sebzés, a mikroélethelyek hiányoznak.

2. A 100 % természetességű (bükkös) állomány

Faállomány-összetétel: Az állományt természetes fajok alkotják, idegenhonos, termőhelyidegen faj és nemesített fajta nincs az állományban, a bükk, mint állományalkotó faj elegendő aránya > 50 %, az elegyfák száma 8 vagy ennél több, melyből legalább 4 faj elegendő aránya 5 % feletti, a többi elegyfa aránya együttesen eléri vagy meghaladja a 10 %-ot.

Faállomány-szerkezet: A faállomány 3 vagy több korosztályból áll, a lombkoronaszint maximális és minimális záródásának különbsége 61-90 %, a lombkoronaszint záródásának átlaga 81-90 %, tisztások nincsenek az állományban, a fellazult állományfoltok (50%-os záródás alatti foltok) területaránya ≤ 20 %, a faállományt nagyszámú, eltérő záródású állományfolt építi fel, a záródáshiány természetes és nem erdészeti okokra vezethető vissza, az állomány 3 vagy több szintből áll, a lombkoronaszint a cserjeszinttel összefolyik, az idős fák mennyisége meghaladja a 2 db/ha-t, melyek térbeli mintázata kisfoltos vagy nagyfoltos, a szabálytalan törzs- és koronaformájú egyedek aránya > 10 %.

Cserjeszint-összetétel: A cserjeszint hasonlít a potenciális természetes erdőtársuláshoz, idegenhonos, illetve agresszív cserje- és fajok nincsenek a cserjeszintben, a nitrofil cserje- és fajok aránya < 10 %.

Cserjeszint-szerkezet: A cserjeszint nem vagy természetes okok miatt hiányzik, a cserjeszint eltávolításának nincs nyoma, a cserjeszint maximális és minimális borításának különbsége 41-100 %, borításának átlaga 6-40 %, a borítás mintázata kisfoltos vagy szórványos.

Gyepszint-összetétel: A gyom- és/vagy nitrofil fajok borításának aránya < 10 %, a kisérfajok nagy számban vannak meg.

Gyepszint-szerkezet: A gyepszint maximális és minimális borításának különbsége 51-100 %, borításának átlaga 11-80 %, mintázata kisfoltos, nagyfoltos vagy szórványos, a mohaszint borításának átlaga 1-30 %.

Újulat-összetétel: Idegenhonos és agresszív faj nincsenek az újulatban.

Újulat-szerkezet: Az újulat maximális és minimális borításának különbsége 41-100 %, az őshonos újulat borításának átlaga 41-100 %, a több éves, életképes újulat aránya 61-100 %.

Holtfa-ellátottság: A lábön álló holtfák, facsonkok ($\varnothing > 5$ cm) egyedszám-aránya > 20 %, az álló vastag holtfa, facsonk mennyisége > 2 db/ha, a földön fekvő holtfa ($\varnothing > 5$ cm) borítása > 5 %, a holtfa-korhadsága egyenletes, a földön fekvő vastag holtfa mennyisége > 2 db/ha.

Vadhatás: Hántáskár nincs, a cserjeszint és a gyepszint nincs megrágva, az alomszint nincs károsítva, a vad hatása miatt nem hiányoznak állományszintek.

Termőhelyi jellemzők: Másodlagos erózió nincs, a humuszforma mull, talajtömörítés, talajréteg-keveredés, talajfelszín-sebzés nincs, a területen nagyszámú mikroélethely található.

értelmezett különbséget az értékelésünkben nagy súllyal szereplő faállomány-összetétel és cserjeszint-összetétel természetessége közötti igen nagy különbsége okozta.

Az idegenhonos fajfajú állományok között legnagyobb térfoglalású akácok erdőgazdasági tájcsoportok szerinti elemzéséből a következő tűnik ki. A legalacsonyabb természetességi értéket a Kisalföldön és az Alföld homokvidék és szikes vidék tájcsoportjaiban kapták, míg ugyanakkor a legmagasabb értéket a Nyugat-Dunántúlon és az Északi-középhegységben. Ez az értékelés azt mutatja, hogy a leginkább feldarabolódott erdőterületű, alacsony erdőszűlességű, erősen átalakított növénytakarójú tájcsoportokban az akácok is alacsonyabb természetességet vesznek fel, míg a magasabb erdőszűlességű, természetes fajfajú erdővel nagy területen borított tájcsoportokban az akácok is nagyobb természetességet mutatnak. Ha ugyanakkor a – némiképp a tájcsoportokkal analógiát mutató – klímakategóriák szerinti elemzést is megnézzük, hasonló eredményt tapasztalunk,

azaz a humiditás növekedésével (az erdőssztyepp klímától a bükkös klíma felé haladva) a kultúrerdők természetessége is nő. E két elemzésből már határozottan állíthatjuk, hogy a magasabb erdőszűlességű és humidabb klímájú, összességében magasabb természetességű tájcsoportokban a kultúrerdők, és így az akácok természetessége is magasabb. Ez köszönhető annak is, hogy **a humidabb klíma a regenerálódóképességet növeli, a szomszédos természetes fajfajú erdők – mint szaporítóképlet-források – pedig elősegítik a kultúrerdők magasabb természetességének kialakulását. Tehát ezeken a területeken a kultúrerdők regenerálásának nagyobb az esélye, a természetes fajfajú erdőkkel való visszaalakítás könnyebben véghezvihető.**

Summary

Evaluation of the naturalness of the forests broken down by regions and forest associations

Present study analyzes the natural-

ness of the forests in Hungary broken down by stand-forming tree species, forest associations and forest regions. Naturalness values of stands consist of native species are the highest, stands of site-foreign species have lower values, while stands of non-indigenous species have the least values. Naturalness values decrease in mountain, hilly area, plain order. The naturalness is the highest in calciferous forests, and the lowest in forest-steppes. Also in beech forest, hornbeam-oak forest, Turkey oak forest order the values of naturalness decreases.

Irodalom

Bartha D., Szomorad F., Tímár G. (1998): A magyarországi erdők természetességének erdőrészt szintű értékelési lehetősége. Erdészeti Lapok 133: 74-77.

Bartha D., Böllöni J., Ódor P., Standovár T., Szomorad F., Tímár G. (2003): A magyarországi erdők természetességének vizsgálata. Erdészeti Lapok 138: 73-75.

Grabherr, G.; Koch, G.; Kirchmeier, H. & Reiter, K. (1998): Hemerobie österreichischer Waldöko-Systeme. Veröffentlichungen des Österreichischen MaB-Programms, Band 17. Universitätsverlag Wagner, Innsbruck, pp. 493.

Erdők és fák a Kiskunságban

Szeretek néprajzi munkákat olvasni. Szakmám művelését segíthetik a belőlük merített ismeretek. Most éppen az Eötvös Egyetem néprajzos professzorának, *Tálas Istvánnak* a „Kiskunság” című könyve volt a kezemben. Soraiból a Kiskunság népének századokkal korábbi szokásait, erdőhasznosítási eljárásait ismerhetjük meg.

A török kiűzése után lakatlanná vált terület óriási pusztaság volt, az itt élő és sokasodó lakosok keserves munkával próbálták megélni rajta. Ebben a küzdelemben különleges szerep jutott a fáknak, ligetekké, kisebb erdőkké formálódó tölgyeknek, nyáaraknak.

Érdemes ebbe a folyamatba nekünk, késői utódoknak is betekintenünk.

A magában álló idős, terebélyes fákat nagyon megbecsülték. A háborúskodások idején ezek figyelpontok voltak, koronájukban megbújt őrszemek időben észlelhetők a közelgő ellenséget. Később a jellegzetes alakú fák a pusztai pásztorok járandóságainak átvételéhez szolgálták tájékozódó pontként. Egy Majsza és Orgovány közötti határjárás per 1724-ből említi, hogy „Ott régen volt egy nagy jeles fa, ahol a mindenkor terminusok voltak mind a gazdának, mind a juhászoknak és egyéb pásztoroknak. A kenyeret ki köllött oda vinni.”

Vagyis a jószágtulajdonos az ilyen fák megjelölte helyen adta ki fogadott pásztorának természetbeni járandóságait.

Ezeknek a szilaj vagy félszilaj állattenyésztéshez kötődő fáknak néhány maradványa ma is fellelhető itt-ott a szélesen nyújtózó síkságon. A tölgyek inkább derékban vastag, alacsony törzsű fák voltak terebélyes, földig hajló ágas koronájukkal. A nyáarak közül a fehérszárúak voltak a legtekintélyesebbek. 1 m-t közelítő tövességű egyedeket még néhány évtizede is láthattuk a kerekegyházi, kunpeszéri vagy nyárlőrinci erdőben. Kikorhadott ágai helyén támadt odúkban a madárvilág fészkelte. A feketenyárból is maradt néhány öreg hírmondó. Nehéz eldönteni, hogy ezek a természet hátrahagyott egyedei vagy a mozgó homok megkötéséhez használt dugványról kelt előerdők maradványai. Törzsüket seprős vendégajtások borítják, inkább tájképi szépségüket csodálhatjuk, semmint fájukat értékeljük.

Más szerepük volt az erdőknek. Az állattartásra berendezkedő gazdálkodásban az erdők elsősorban téli mene-

dékhelyet szolgáltattak a csorda számára. Kinn-teelő pásztorok nagyobb hóban, kisebb fagyban a téli ménessel törették fel a havat-jeget, erre ment rá a marha. A porhóban a juh is ellegelt, de nagyobb éjszakai havazásban a nyáját mozgatni kellett, bele ne fulladjon a hóba. Ha lehetett, éjjelre fészeres akolban vagy az erdőben kerestek nekik helyet. De jó volt az erdő a szél elleni

védelemben is. Az őrzőknek az enyhelyet a vesszős cserények szolgáltatták, anyaguk a pusztában még gyakran fellelhető fűzfák ágaiból készült.

Érdemes még idejegyezni a homok hasznosítására vonatkozó vélekedést. A „vadhomok” sok munkával fogható be termelésre – írja Tálas – a „szelíd homok” viszonylag hamarabb. Ez utóbbi bizonyos növényzet borítja, a „mezőshomok” rendszerint „gyepjárás”, ritkábbja birkának, sűrűje marhának való lelegelő. De ahol jó a homok, ott „telekesebb”, kineveli az erdőt s ennek levele trágya is.

A talajművelő szerszámok is javarészt fából készültek. Az eke is. De a cserjéktől megfosztott terület talajában maradt fagyökerek a faekét gyakran „kibuktatták”. Jutott szerep a fának a megtermelt gabonamag tárolásában is. Erre a célra földbe ásott gödrök szolgáltak, sarkainak, oldalainak szilárdítását akácrudakkal oldották meg.

Hasonló ismereteket lehet gyűjteni elhunyt kiváló kollégánk, *Varga Domokos* „Kies Kunság, szeretett Szentmiklós” c. könyvéből is. Az effajta ismeretek növelik erdőszeretetünket és segítik a fák nagyobb megbecsülését.

Faültetvények a dániai dűnés homokokon

Módszeres dűnefasítás akkor indult Dániában, amikor 1815–20 között állami dűnefasító szervezet alakult. 1820 és '30 között kis területű fásítási kísérleteket kezdtek, ezek azonban nem adtak megfelelő eredményt, ezért a dűnék homokjának megkötését lehetetlennek ítélték. 1853-ban Bjerring professzor javaslatára újra nekifogtak és ennek nyomán az állami tulajdonú 45 000 ha-nyi dűneterről mára már 32 000 ha-t erdők borítanak. Ez a Jütland-félsziget parti részének mintegy harmadát jelenti.

Az erdősisítésnek több célja volt: 1. A dűnék homokjának hosszú távú megkötése, 2. A területen élő emberek ellátása tüzelővel, 3. Faanyag termesztése még akkor is, ha a nem-dűnés területeken jóval magasabb hozamokat lehet elérni, 4. Szél elleni védelem a tenger felől fújó Ny-i szelektől és a tengerközeli részeken a ködtől, 5. A szabad munkaerő foglalkoztatása.

A fásítást eleinte a sós homokmozgás fékezte, ezért fák helyett sótűrő fűvel

(*Annophila arenaria*) dolgoztak, fajokkal csak a partvonalától 1–2 km-el beljebb próbálkoztak. Közülük a fenyőfélék (fekete-, erdei-, henye-fenyő) jutott szerephez, lombos fajt nem találtak erre a célra. A választott fenyők közül az erdeivel gyenge eredményt értek el, a feketefenyőt pedig erős gombakárosítás érte, ezért a henye-fenyő jutott főszerephez, főleg védősávokban. Jobb termőhelyeken (agyag vagy iszap aljzatú lepelhomokon) ígéretesnek mutatkozott a szitkafenyő és a szürke luc is.

A csemeteszám kezdetben 50 000 db/ha volt, ezt később 6000 db/ha-ra csökkenthették. Az erdősisítési tapasztalatok a származások fontosságára hívták fel a figyelmet honosított fajok esetén.

A dűnefasítások ma már erdőként záródtak és betöltik rendeltetésüket.

Forrás: Poul Thaarup: Plantations in dune areas (Kézirat)

Az oldalt összeállította:

Dr. Szodfridt István

Tájékoztató a MEGOSZ május 23-i elnökségi üléséről és közgyűléséről

Szövetségünk a jelzett nap délelőttjén a MEGOSZ irodában elnökségi ülést, délután pedig az Erdészeti Információs Központ nagytermében közgyűlést tartott. A két eseményről a jegyzőkönyvek kivonatos ismertetésével tájékoztatjuk tisztelt tagtársainkat és az érdeklődőket.

Elnökségi ülés

Bodor Dezső Károly ismertette a Felügyelőbizottság által végzett ellenőrzések tapasztalatait és az erről készült feljegyzést átadta az elnökségnek. Ennek főbb megállapításai a következők: a Szövetség az elmúlt évben megfelelő anyagi háttérrel teremtett működéséhez, azonban jövője nagymértékben az évenként benyújtott pályázatok sikerességétől függ. A pénzforgalom bizonylatolása pontos, naprakész, jól áttekinthető. A testületi ülésekről készült jegyzőkönyvek rendelkezésre állnak, lefolytatásban szabálytalanságot nem találtak.

A beszámolót megvitatás után az elnökség egyhangúlag elfogadta.

Dr. Sárvári János beszámolt a közös szlovák-román-francia-magyar magánerdős pályázat előkészítő munkálatairól. Ez ügyben a Francia Erdészeti Fejlesztési Intézetben (IDF) az intézet igazgatójának, a CEPF franciaországi képviselőjének és a magánerdő-tulajdonosok regionális szervezete képviselőjének, valamint a MEGOSZ főtitkárának részvételével megbeszélést tartottak. Ennek során Sárvári János előadás keretében ismertette az ott megjelentekkel a román, szlovák és magyar magánerdőgazdálkodás helyzetét valamint az együttműködésben tervezett témákat. A megjelentek egyetértettek abban, hogy az INTERREG, vagy a LEADER programok keretében volna legnagyobb esé-

lyünk a sikerre. Pontosították az együttműködési témákat. A közeljövőben további osztrák és német partnerekkel kiegészülve Budapesten tervezünk 1-2 napos megbeszélést az ősz folyamán, ahol az egyes témák felelősei és a határidők is meghatározásra kerülnek majd. A tervek szerint 2006 tavaszára készítenénk el a pályázatot. Az ütemtervet és a magyarországi találkozó tervét az elnökség egyhangúlag elfogadta.

Dr. Sárvári János beszámolt a tavalyi és idei pályázatok helyzetéről. Elmondta, hogy a tavaly benyújtott négy pályázatunk sikeres volt, azokra a pályázott összegeknek mintegy 75 %-át nyertük el. Három pályázatról még 2004 végén, egyről pedig 2005 májusában készítettünk jelentést és elszámolást a határidők és az előírások betartásával. Idén az FVM szakmai szervezetek és érdekképviselők számára kiírt, a Nemzeti Civil Alap Kuratóriuma által kiírt, valamint az FVM Erdészeti Főosztálya által megjelentetett pályázatokra nyújtottunk be anyagokat. Ezek jelenleg elbírálás alatt vannak, döntés július-augusztusban várható. A pályázatokkal kapcsolatos beszámolót az elnökség egyhangúlag elfogadta.

A vidékfejlesztés erdészeti pozíciójának megerősítése érdekében tett intézkedésekkel kapcsolatban dr. Sárvári János elmondta, hogy a *Glatz Ferenc* akadémikus által kezdeményezett program egyik albizottságában a magánerdő-tulajdonosok érdekeit *Támba Miklós* alelnök képviseli. Támba Miklós ehhez kapcsolódóan ismertette mindazon eddigi rendezvényeket, amelyeken jelenlévő képviselőink hangsúlyozták az erdészet fontosságát. Értesítéseink szerint a megfogalmazásra kerülő és június első felében a kormány számára

átadandó Chartában az erdészet és az erdők több címszó alatt is szerepelnek majd.

Ugyancsak cikkek, interjúk, hivatalos levelek és valamennyi fórumon való megjelenéssel próbáljuk a minisztériumi oldalról is elérni, hogy a szombathelyi OEE vándorgyűlésen elhangzott öt erdészeti jogcím bekerüljön a nemzeti tervezés folyamatába. Ezek közül az egyik kimondottan a magánerdő-gazdálkodás fejlesztését hangsúlyozza ki. *Temesvári Erik* vállalta, hogy a jelzett pontokat felviszi a MEGOSZ honlapjára is.

Az elnökség megállapította, hogy az Erdészeti Lapokban megjelent nyílt felhívás ellenére is, a határidő lejártával, csak Szolnokon és Veszprémben történt meg a regionális küldöttek megválasztása. A következő elnökségi ülésen ezért dönteni kell a további teendőkről, vagy az Alapszabály esetleges módosításának előkészítéséről.

Az integrátoroktól és erdőtulajdonosoktól kapott jelzések alapján a túlzottan csapadékos időjárás lehetetlenné teszi az erdőtelepítési tervek határidőre történő benyújtását. Kérni kell ezért az FVM Erdészeti Főosztályától, „vis major” hivatkozással a rendeletben előírt határidők halasztását.

Bodor Dezső Károly beszámolt a MEGOSZ országos nagyrendezvényének eddigi előkészületeiről és a lebonyolítással kapcsolatos javaslatokról. Az elnökség megvitatás után az alábbiakat határozta: a rendezvény egynapos legyen (délelőtt tanácskozás, délután terepi- és gépbemutató, este baráti találkozó), ügyelni kell, hogy a 2006. évi vándorgyűlés helyszínével és témájával ne ütközzön, időpontja: 2005. szeptember 16. (péntek), a tervezett résztvevők száma mintegy 100-150 fő. A következő

elnökségi ülésen konkretizálni kell a témát, a programokat, a meghívottak körét és a további részleteket.

A rendezvény előkészítéséért és a meghívók augusztus elején történő postázásáért felelősek: *Bodor Dezső Károly* és *dr. Sárvári János*.

Felvetések alapján az elnökség úgy határozott, hogy az erdészeti integratori támogatások országosan egységes kifizetése érdekében *dr. Ódor József* alelnök veszi fel a kapcsolatot az ÁESZ illetékesivel.

Luzsi József elmondta, hogy a természetvédelmi hatóságok sorban utasítják vissza a természetvédelmi korlátozások miatt benyújtott jogi igényeket. Indoklásuk szerint az erdőben jogi szempontból „tényleges kár” nem keletkezhet ebben az esetben, legfeljebb kieső haszon. Ez az elfogadhatatlan álláspont már-már alkotmányossági kérdéseket vet fel. Ennek minden fórumon hangot kell adnunk.

Támba Miklós hozzáfűzte nem mindegy, hogy a tulajdonos eleve természetvédelmi korlátozásokkal vette meg erdejét, vagy utóbb terheltek rá. A tulajdonlási folyamat ugyanis már 1991-92-ben indult, míg a Természetvédelmi Törvény 1996-ban jelent meg és írta elő a korlátozásokat. Ezért nagy valószínűséggel sok jogos igény van és ezeket összegyűjtve perközösségeket kell szerveznünk az egységes és hatékony érdekvédelem megvalósításához.

Az elnökség ezzel a javaslatlal egyhangúlag egyetértett és *Luzsi József* elnököt bízta meg az ügy további szervezésével.

Az elnökség egyhangú határozattal a továbbiakban *Temesvári Eriket* bízta meg a MEGOSZ honlapjával kapcsolatos teendők ellátásával.

Dr. Sárvári János

jegyzőkönyvvezető

Virágh János

jegyzőkönyv hitelesítő

Közgyűlés

Luzsi József köszöntötte a megjelenteket. Javasolta jegyzőkönyv-vezetőnek *dr. Sárvári Jánost*, hitelesítőkné pedig: *dr. Ódor Józsefet* és *Támba Miklóst*. A közgyűlés 3 tartózkodás mellett elfogadta a javaslatot.

Luzsi József ismertette a meghívóban rögzített témákat. Jelezte, hogy két újabb napirendi pontra vonatkozó írásos javaslat érkezett és azokkal kiegészítjük az eredeti napirendet. Ezzel a közgyűlés 1 tartózkodással egyetértett.

Luzsi József megtartotta elnökségi beszámolóját a 2004. évről. A beszámolót az alábbiakban közöljük:

„Tisztelt Hölgyeim, Uraim! Tisztelt Tagtársak! Kedves meghívott Vendégeink!

Ismét eltelt egy év, és a MEGOSZ elnöksége újra elkészítette beszámolóját az elmúlt év történéseiről s nekem jutott az a megtisztelő feladat, hogy azt a közgyűlés elé terjesszem.

Mozgalmas, eseményekben dús, és mondatom eredményes évet tudhatunk magunk mögött.

2003. szeptember 30-án elsődleges célként határozta meg a közgyűlés a *Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Szövetségének (MEGOSZ) széles társadalmi megismertetését, illetve elismertetését.*

Ezúton közlöm a közgyűléssel, hogy az eltelt több mint másfél év alatt ezen célkitűzésnek sikerült eleget tenni, amit ezen beszámolómmal is kívánok alátámasztani.

Először a szervezeti változásokról, illetve változtatásokról néhány szót.

Tovább működtettük két regionális irodánkat Szolnokon és Zalaegerszegen. Örömmel értesítem Önöket, újabb iroda megnyitása is folyamatban van Kecskeméten.

Elbatároztuk, hogy szervezett tagságunk létszámát növeljük. Ennek érdekében tagtársainkat, az integrátorokat felkértük, hogy a magánerdő-tulajdonosokat, a gazdálkodókat érvényes alapszabállyal lássák el, és győzzék meg őket, hogy szervezett keretek között működve egyre jelentősebb eredményeket sikerül elérnünk.

Mind ezek eredményeképpen a MEGOSZ tagsága megduplázódott, és ez a növekedési folyamat jelenleg is tart.

Megítélésünk szerint rövid időn belül taglétszámunknál, a tagjaink által működtetett erdőterületek nagyságánál fogva, egyre jelentősebb tényező lesz a MEGOSZ a magyar erdőgazdálkodás, a magánerdő-gazdálkodás érdekérvényesítése terén.

Ezen folyamat továbbviteléhez és még eredményesebb működéséhez ezúton is kérem a jelenlévő MEGOSZ-tagok segítségét.

Kapcsolattartás hazai társszervezetekkel

A tavalyi évben megkötött hosszú távú együttműködési szerződések alapján végeztük munkánkat az Országos Erdészeti Egyesülettel, a Fagazdaságok Országos Szövetségével, valamint az Agrárkamarával.

Ezen együttműködéseink minden téren hasznosnak bizonyultak, mert közös érdekegyesítő képességünk révén jelentős eredményeket sikerült elérnünk, melyek a magyar erdők, benne a magán-erdők érdekeit is szolgálják.

Újabb együttműködési szerződések megkötésére is sor került.

Így a Nyugat-magyarországi Erdészeti Egyetemmel, az Alföldi Erdőkért Egyesülettel, a WWF Magyarországgal foglaltuk írásba, hogy milyen területeken és milyen módon tudjuk együttesen képviselni a magyar erdők, magán-erdők érdekeit.

A magán-erdővel kapcsolatos aktuális kérdésekről, eseményekről az Erdészeti Lapok MEGOSZ Híradó rovatában tájékoztattuk tagjainkat.

Kapcsolattartás minisztériumokkal, hatóságokkal és egyéb szervezetekkel

Szinte havi rendszerességgel megbeszéléseket, egyeztetéseket folytattunk az FVM Erdészeti Főosztályának vezetésével az erdészeti problémákról, azoknak mielőbbi megoldása érdekében. Itt szeretném megemlíteni, hogy az ígértnek megfelelően a 2005. évi agrártámogatások erdészeti egységei visszaálltak a MEGOSZ és az FVM vezetése között létrejött egyezségnek megfelelően.

A magán-erdő támogatására szánt pénzösszeg az idei évben sem csorbult. Pedig a költségvetés szinte valamennyi terén megszorításokat lehetett tapasztalni.

Az EU-s társfinanszírozású mezőgazdasági területek erdőültetésére, az idei évben 15 000 ha keret áll az erdőtelepítők rendelkezésére. Kérek minden magán-erdő-gazdálkodót, erdőtelepítőt ezen lehetőség maximális kihasználására.

A Nemzeti Földalap Birtokhasznosítási Bizottságaiban tagjaink tovább folytatták a tevékenységüket.

Véleményt formáltunk a Natura 2000 területek kijelölésével, illetve a a közel 10 éves késéssel megjelent 1996. évi Természetvédelmi Törvény végrehajtási utasításával kapcsolatban is.

Azt hiszem kijelenthetjük, hogy a TVT végrehajtási utasítása semmilyen problémát nem oldott meg, sőt a megoldatlan kérdések köre bővült.

Elsődleges célként határoztuk meg 2005. év elején az első elnökségi ülésen, hogy a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv második ciklusában, 2007-2013 között az erdő a mezőgazdaság egyik fontos elemeként, minden támogatott helyen ott szerepeljen. Jelen pillanatban ezen is dolgozik az elnökség. Szeretném továbbá elérni, hogy a vidékfejlesztési

források is szorosan kapcsolódnak a magánerdő-tulajdonosokhoz, illetve gazdálkodókhoz.

Az Állami Erdészeti Szolgálattal is folyamatos kapcsolatban voltunk, illetve vagyunk, közösen próbálunk a magánerdő-gazdálkodók és tulajdonosok részére hasznos és használható információkat eljuttatni.

A Magyar Tudományos Akadémia Erdészeti Bizottságának üléseire mindenkor meghívást kaptunk, ahol ismeretbottük a magánerdő-gazdálkodás jelenlegi helyzetét, és abonnan folyamatos információkkal láttak el bennünket az erdőgazdálkodás helyzetével, jövőjével kapcsolatosan.

Tovább működött az erdészeti teszttüzem-bálózat, amelynek felméréseibez a MEGOSZ tagok adatokat szolgáltatnak. Ezen adatok nagyban segítették a magánerdészeket további munkájuk során.

A MEGOSZ részt vett és jelenleg is részt vesz a FAO-IUCN-PRO SILVA projekt lebonyolításában, melynek célja a természetszerű erdőgazdálkodás megismertetése a tulajdonosokkal.

A MEGOSZ képviselői mindenkor jelen voltak a parlament Mezőgazdasági és Környezetvédelmi Bizottságának ülésein, az aktuális témakörökben véleményét nyilvánították, képviselték tagjaink érdekeit.

Mindezekon túl az erdővel, az erdőgazdálkodással, a magánerdő-gazdálkodással kapcsolatos fórumokon megpróbáltuk aktív részvételünkkel az erdőgazdálkodás, a magánerdő-gazdálkodás ügyét előremozdítani.

Médiakapcsolatok

Folyamatosan állunk a sajtó, a TV, a rádió rendelkezésére, a pontos és korrekt tömeztájékoztató elősegítése céljából.

Megítélésünk szerint minél szélesebb körben sikerül elismertetni az erdőössztársadalmi érdekét (hasznát), annál nagyobb költségvetési támogatásban fogják azt részesíteni.

Kérek minden MEGOSZ-tagot, a következőkben e szerint is munkálkodjon.

Tovább működött a MEGOSZ honlapja, amely a www.megosz.org címen érhető el. Honlapunkon keresztül is próbálunk a jövőben aktuális információkat eljuttatni tagjainkhoz.

Hálózati elérhetőséggel rendelkező integrátoraink hozzáférési lehetőséget kapnak a MePAR azonosító rendszerhez, melyről Temesvári Erik tagtársunk fog tájékoztatni mindenkit.

Rendezvények

Kezdeném az elmúlt évben megrendezésre kerülő 10 éves jubileumi üléssünkkel. Pilisen, az ERDŐSZÖV Rt. székhelyén került megrendezésre, ahol a magánerdő-gazdálkodók és a magánerdő-tulajdonosok taborán túl a nemzetközi társszervezetek meghívottjai is jelen voltak. Ezen rendezvény keretén belül sor került az Erdők Hete országos rendezvényesorozat megnyitójára. Az erdőgazdálkodás és a magánerdő-gazdálkodás aktuális kérdéseinek megvitatására, melyet kompetens személyek tolmácsolnak az érdeklődők felé.

A MEGOSZ által alapított **Rimler Pál-ról** elnevezeti díjat első ízben **Répszky Miklós** tagtársunk vebette át. A rendezvényt erdészeti gépbemutatók és terepi bemutatók tették színessé. Itt szeretném megköszönni **Mibályfalvy István** vezérigazgató úrnak és az ERDŐSZÖV Rt. valamennyi dolgozójának lelkiismeretes, pontos munkáját, mely tovább emelte a rendezvény színvonalát.

Részt vettünk a soproni WOODTECH kiállításon, ahol a magánerdő népszerűsítése és a MEGOSZ megismertetése volt a célunk.

A magánerdővel kapcsolatban az országban több helyen tartott rendezvényen képviseltük magunkat, illetve működöttünk közre ezen rendezvények lebonyolításában.

Nemzetközi kapcsolatok

2004 őszén Budapesten került lebonyolításra a CEPF (Európai Magán Erdőtulajdonosok Szövetsége) soros közgyűlése. Három napon keresztül láttuk vendégül Európa 60 %-át képviselő magánerdő-tulajdonosok képviselőit. Szakmai napon ismertettük meg hazánk magánerdő-gazdálkodásával a hozzánk látogatókat, a Parlament Mezőgazdasági Bizottsága előtt tudtunk egyeztetni a magyar és az európai magánerdő-gazdálkodás jelenéről, és várható jövőjéről. Bizton állíthatom, a 3 napos rendezvény a magyar magán erdőtulajdonosok munkájának elismerését vívta ki a résztvevők körében.

Köszönöm **Molnár László** alelnök úrnak, és a **POPLAR Kft.** valamennyi dolgozójának, **Répszky Miklós** elnök úrnak, és a kiskörei erdőbirtokoknak, hogy munkájukkal elősegítették az Európai Szövetségi Ülés magas színvonalú megrendezését.

Tájékoztatom a közgyűlést, hogy jelen pillanatban is folyik egy nemzetközi project előkészítése francia, szlovák, román és magyar részvétellel.

Tanulmányúton vettünk részt Bajorországban, Franciaországban, Erdélyben, Finnországban, Szlovákiában és Lettországban.

A MEGOSZ gazdálkodása

Örömmel mondom el a közgyűlésnek, hogy a MEGOSZ gazdálkodását sikerült megfelelő alapokra helyezni. Bevételi oldalon a 2003. évhez viszonyítva megnövekedtek lehetőségeink. Köszönbetó ez több elnyert, sikeres pályázatunknak és a takarékos, racionális gazdálkodásunknak.

Általános költségeink is növekedtek azonban függetlenül a főtitkárunk munkába állásával, illetve az Önök által is megkapott több kiadványunk megjelenésével. Ezen kiadványok azonban a magánerdő-gazdálkodást, a magánerdő-gazdálkodókat segítették, népszerűsítették.

Jubileumi rendezvényünk, illetve az európai szövetség közgyűlésének megrendezése is plusz kiadásokkal járt.

Mindezek forrását azonban sikerült pályázatok útján előteremtenünk.

Tájékoztatom a közgyűlést, hogy 2005. évben is már több beadott pályázatunk elbírálása van folyamatban, melynek eredményei nagyban befolyásolják majd ez évi lehetőségeinket.

Felbívnam a tagszervezetek, a tagtársak figyelmét a tagdíjak időbeni rendezésére, amellyel munkánkat tudják megkönnyíteni.

Reméljük racionális, takarékos gazdálkodással, sikeres pályázatokkal tovább tudjuk forrásainkat növelni és egyre jobban, egyre többet tudunk tenni a magyar magánerdőért, tagjainkért.

Köszönöm **dr. Sárvári János** főtitkárnak, és **Henter Mónika** titkárnek, lelkiismeretes munkáját. Végezetül köszönetet mondok az elnökség valamennyi tagjának, akik mindenféle anyagi jutítás nélkül végezték feladataikat, és nekik is köszönbetó az, hogy ebben a beszámolóban szinte minden téren előrelépésről, eredményekről tudom Önöket tájékoztatni.

Tisztelt Közgyűlés!

A fentieket kívántam az Önök tudomására hozni, kérem beszámolómmegvitatását, annak elfogadását.

Luzsi József
MEGOSZ elnök"

Bodor Dezső Károly ismertette a Felügyelőbizottság által végzett ellenőrzések tapasztalatait (lásd elnökségi ülés jegyzőkönyvét).

Luzsi József ismertette a 2004. évi mérlegbeszámolót. Az elhangzottak

megvitatása után a közgyűlés külön-külön szavazott az előző pontokban elhangzottakról az alábbiak szerint:

Egyhangúlag elfogadta az elnökségi beszámolót.

1 tartózkodással elfogadta a Felügyelőbizottság beszámolóját.

Egyhangúlag elfogadta a mérlegbeszámolót.

Dr. Sárvári János bemutatta a 2005. évi költségvetési tervet. Elmondta, hogy mintegy 25 %-kal tervezték túl a tavalyi keretszámokat. Ennek magvalósulására akkor van remény, ha a pályázataink sikeresek lesznek és ha a tagsági díjak befizetése közel maradéktalanul megtörténik. A közgyűlés egyhangúlag elfogadta a 2005. évi költségvetési tervet.

Nemcsák László javaslatára megvitatására került a tagdíjak ügye. Elmondta, hogy véleménye szerint a kisebb területen gazdálkodó erdőbirtokosságok és gazdasági társaságok tagdíjbeli megkülönböztetése szerinte nem indokolt, továbbá jelezte, hogy magasnak tartja

az erdészeti integrátorok tagdíját. A felvetéshez többen hozzászóltak, majd az elnök szavazásra tette fel a kérdést. A közgyűlés a tagdíj módosítására tett javaslatot elvetette 2 támogató szavazat ellenében és 3 tartózkodás mellett.

Dr. Ódor József a MEGOSZ nemzetközi kapcsolatairól adott rövid tájékoztatást. Beszámolt a finnországi, lettországi és brüsszeli kiküldetések témájáról és azok eredményeiről.

Temesvári Erik a MePAR böngésző integrátorok által történő eléréséről beszélt. Elmondta, hogy valamennyi a böngésző pontra bejelentett és kódval rendelkező erdészeti integrátornak megküldi a rendszer hozzáféréssel kapcsolatos szükséges ismereteket e-mail-ben.

Dr. Lengyel Attila elmondta, hogy az unió a következő költségvetési ciklusban a társfinanszírozott erdőtelepítések támogatásának jelentős megkurtítását, egyáltalán azok mértékének jóval a tényleges költségek alatti maximalizálását, és a 100 %-ra történő nemzeti kiegészítés lehetőségének megtagadását tervezi. Ez ellen már tiltako-

zott az ír és az angol delegáció. Javasolta, hogy csatlakozzunk ehhez a két kezdeményezéshez támogató levéllel és vegyük fel ez ügyben a kapcsolatot az FVM Erdészeti Főosztályának illetékesével is.

A közgyűlés a javaslattal egyetértett és *dr. Sárvári Jánost* bízta meg annak végrehajtásával.

Dr. Erdős László elmondta, hogy véleménye szerint a túlzottan szigorú erdészeti szakhatósági előírásokon oldani kellene.

Matécsa Attilának a föld felszíne alatti javak tulajdonlásával kapcsolatos felvetése nyomán az a javaslat született, hogy felvetést tevő tagtársunk felderíti az erre vonatkozó jelenlegi uniós törvényi szabályozást, amihez *dr. Lengyel Attila* is felajánlotta segítségét. Ez így megszerzett ismeretek alapján újratárgyaljuk a kérdést.

Dr. Sárvári János

jegyzőkönyvvezető

Dr. Ódor József

Támba Miklós

jegyzőkönyv hitelesítő

Nyitni kék

Javaslat az erdészeti PR- és sajtómunka javítására

Az üzenetek

Az előbbiekkal szoros összefüggésben az üzenetek két típusát kell megkülönböztetnünk. Az egyik az általános, a másik a szakmai.

Ez utóbbival kezdve: a szakmai üzeneteket az erdőgazdálkodóknak, erdőtulajdonosoknak szánjuk, akik közvetlen és szoros kapcsolatban állnak a szakigazgatással és a tágabb szakmával.

Az erdészet egésze szempontjából nagyobb terület az általános kommunikáció, amelynek egyaránt magába kell foglalnia az erdőről és az erdészeti tevékenységről szóló közléseket. Ennek a feladata lehet az erdővel kapcsolatos ismeretek közérthető formában történő terítése és a szakmáról alkotott kép alakítása.

Az erdőről szóló ismeretek, információk több csatornán jutnak el a közönséghez. Elsősorban iskoláskorúakat érnek el olyan üzenetek (tananyag, sulinet, nem erdészeti erdei iskolák), amiket nem tudunk befolyásolni. A tapasztalat az, hogy az oktatási anyagokat, tanterveket az erdészeti ismeretekről érintetlen szakemberek állítják össze, és nem csapán az erdő biológiai, élőhelyi ismeretanyagát tolmácsolják,

hanem értékmomentumokat is közölnék az erdőgazdálkodással, az erdészettel kapcsolatban.

Az egyik feladat tehát, hogy ezeket az, alkalmasint féloldalas, üzeneteket kiegészítsük.

Az erdészeti erdei iskolák ebben nagy szerepet vállalnak, és reményeink szerint a jövőben még többet fognak vállalni. Ez a képzési forma ugyanis szinte egyedülként teremt alkalmat arra, hogy mind a két üzenet – az erdőről és az erdészetről szóló – elérje a célját.

Az információk döntő többsége – ráépülve az iskolában tanultakra vagy éppenséggel hiányt pótolva – a tömegkommunikáció csatornáin keresztül jut el a népelemhez. E téren kell és lehet a legtöbbet tennünk.

Az erdészet üzeneteit az **újjászületés, a megújulás** fogalmak, hívószavak köré kellene fölépíteni. (Ennek képi megjelenítése például az erdészcsillag alapját adó tölgy-csíracsemete több fázisú bemutatásával képzelhető el.)

Valamennyi médiumban arra kell törekedni, hogy a **fiatal, fejlődésben lévő** élő szervezetet mutassuk be, amely **védelemre, oltalomra** szorul. Ez az ábrázolás arra készíti a befoga-

dót, hogy azonosuljon a közléssel, illetve ezen keresztül a közlő intézménnyel.

Az erdővel kapcsolatos közlések főbb hangsúlyai a következők lehetnek:

- az erdészetben bekövetkezett paradigmaváltásnak megfelelően az erdő hármas funkcióját kell hangsúlyozni;

- ugyanakkor kellő eréllyel kell képviselni az erdő gazdasági szerepét, különös tekintettel az EU ide vonatkozó álláspontjára;

- különbséget kell tenni az esőerdő övezetben meglévő szabályozatlan állapotok miatti erdőirtás és az európai tervezett, ellenőrzött erdőgazdálkodás között;

- tudatosítani kell, hogy hazánkban (Európában) nem csökken az erdőterület;

- hazai erdeinkben évente több fa képződik, mint amennyit kívágnak;

- az erdőgazdálkodás fel tudja oldani a természetes erdők, őshonos fajok és az idegen fajokkal folytatott (ültetvényeszerű) gazdálkodás ellentmondásait;

- az energiagazdálkodás új frontot nyitott a biomassza felhasználásával, és ennek a kihívásnak az erdőgazdálkodás eleget tud tenni;

- a felsorolás folytatható...

Elég nehéz határt húzni az erdővel és az erdészettel kapcsolatos közlések között, ezért ezeket nem is tárgyalom külön, de felsorolok néhány olyan témakört, amelyek nem szorosan véve az erdőről, hanem a szakmáról szólnak.

Ilyen például az erdészeti (selmeci) hagyományok gazdag tárháza. Ehhez kapcsolódnak az oktatási intézmények, a teljes képzési vertikum.

Kellően ki nem aknázott lehetőséget rejtenek azok az erdészeti vagy egyéb emlékhelyek, múzeumok, amelyek erdőben találhatóak vagy az erdőhöz kapcsolódnak.

Az ezekhez kapcsolódó/kapcsolható rendezvények kommunikálására tervet, eseménynaptárt kell készíteni.

Ezen a ponton kell megemlíteni a költészetnek azon pontjait, amelyek az erdők közjóléti funkcióinak teljesítését hivatottak biztosítani. Kellő eréllyel kell érvelni mellettük, mert e területek kommunikálhatóak a legjobban. Véghasználatot elég nehéz sikeresen közölni, de bizonyára e téren is van még feltáratlan lehetőség. (Ahogy tévés kollégám szokta mondani: mindenki beszél a szálaló vágásról, de ember nincs, aki már látott volna ilyet.)

A fenti témakörbe tartoznak az erdei vasutak. Kitűnően kommunikálható téma, ennek ellenére alig kamatoztatjuk.

Végül, de nem utolsó sorban az erdei iskolák és a tanösvények nyújtának kellően ki nem használt kommunikációs lehetőséget.

A kommunikátorok

Legalább a felsorolás erejéig meg kell említeni azokat a szereplőket, akik a fentiekben felsorolt témákat közlésre bocsátják.

E kommunikációs mező hírforrásait a következőképpen csoportosíthatjuk:

- államigazgatás (FVM Erdészeti Főosztály, NFA, OMMD),
- szakigazgatás (ÁESZ központ és igazgatóságok),
- oktatás (közép- és felsőfokú),
- kutatás (MTA, ERTD),
- állami gazdasági szereplők (ÁPV Rt. társaságok, HM),
- magán gazdasági szereplők (magánerdő tulajdonosok, integrátorok),
- társadalmi szervezetek (OEE, MEGOSZ, Magyar Erdőgazda Szövetség, EFDSz),
- egyéb (OMKDK, MMgM, katasztrófavédelem).

Közülük **hiteles hírforrásként** az

Fotó: ForestPress

állam- és a szakigazgatás intézményei tételezhetőek, hiszen a legkevésbé vezéreltek partikuláris érdekek által.

A felsoroltak közül az állam és szakigazgatás, az állami gazdasági szereplők, valamint a társadalmi szereplők (elsősorban az Országos Erdészeti Egyesület) vállalhatnak oroszlánrészt a kommunikációban. (Reményeink szerint növelhető az oktatási-kutatási szféra, valamint a magánerdő-gazdálkodók szerepvállalása.)

Mindez két dolgot jelent: **anyagi tehervállalást és közszereplést.**

Az anyagi teherviselést meg kell osztani a szakmai kommunikációs mező szereplői között, pontosabban egyesíteni és össze kell hangolni a meglévő forrásokat és a mondanivalót.

Ehhez egy **operatív grémiumot** kell összehívni, amely ritkán ülészik, de tagjai napi kapcsolatban vannak egymással.

A következő lépés az anyagi források megteremtése.

A közös tehervállalás indokoltsága könnyen belátható, hiszen például egy jól kommunikálható erdei emlékhely fölavatása elsősorban a területgazda társaság arculatát fényesíti, de a támogatás az állam- és szakigazgatás közreműködésével realizálódik.

A gypjaslepke kártétele hasonlóan jól érzékelteti az egyes szereplők – gazdálkodók, szolgálat, kutatás – közötti kapcsolatot.

A források felhasználása

Tekintettel arra, hogy saját rádiója, televíziója, napi- vagy hetilapja a közeli és távoli jövőben sem lesz a szakmának, gondoskodnunk kell az „idegen pályán” való rendszeres megjelenésről. Ehhez offenzív sajtómunka és műsoridő, felület kell.

Az előbbi 2001-ben az ÁESZ-nél elkezdődött és látványos sikereket hozott: a közlemények és szereplések száma látványosan emelkedett. Napjainkban a szakma az akkor megalapozott sajtómunkából él.

A rendszeres megjelenéshez műsori-

dőt és felületet kell vásárolni. Jó programmal és ügyes szerkesztővel érdekes, tanulságos, hasznos és nem reklám ízű anyagokat lehet összeállítani.

Meg kell teremteni egy saját tévéstáb anyagi és szakmai feltételeit, amely a legfontosabb eseményeket rögzíti és az adók, műsorok rendelkezésére bocsátja. Ehhez mobilizálni kell az Erdészeti Hivatal forrásából beszerzett digitális kamerát (vágóberende-

zést, számítógépet), amely a Pilisi Parkerdő Rt. leltári állományában van. Ennek a finanszírozása jóval olcsóbb, mintha műsoridőt vásárolnánk.

Létre kell hozni egy videó- és fotótárat a szakmában eddig elkészült műsorkból, felvételekből, hogy szükség esetén – a saját érdekünkben – kiszolgálhassunk különböző műsorokat, lapokat vágóképekkel, illusztrációval.

A társadalom felé való nyitáshoz biztosítani kell az Erdészeti Lapok kockázatmentes megjelenését, a médiumokhoz, szakújságírókhoz való eljutását, és az utcai terjesztést.

Meg kell oldani az e sorok írója által 2002-ben létrehozott internetes hírportál, a ForestPress finanszírozását. A szakma nemzetközi ismertsége és elismertsége érdekében a német nyelvű változatot is be kell indítani.

Életre kell kelteni, és össze kell hangolni, kapcsolni a szakmai honlapokat. Erre jó példa az ÁESZ és az OEE együttműködése a ForestPress-szel.

Rendszeresen (alkalmi) kiadványokkal kell kilépni a nyilvánosság elé (szórolap, füzet, leporelló, plakát és egyéb reklámkhordozók). E téren már vannak jó kezdeményezések (rt-k, OEE, ÁESZ).

A szakmai (egyesületi) rendezvényeket nyitottakká kell tenni. (Hogy példát is mondjak: a vándorgyűlések ne legyenek csupán szűk szakmai összejövetelek, hanem váljanak egy-egy régió látványosságává, és az erdésznők találkozója is legyen nyitott a helyi társadalom felé.)

Mindezeknek fontos feltétele, hogy a szakmán belüli kommunikáció, hírcsere megvalósuljon. Ezt a feladatot egyrészt a fentebb említett erdészeti kommunikációs grémium töltené be, másrészt, pedig az OEE Közönségkapcsolati Szakosztálya szakmai támogatást ad. (A szakmai műhelymunka fontos részét kell képezze, hogy a PR munkatársak felismerjék egy-egy esemény hírtértékét!) A hírcsere kimenetét pedig – egyebek mellett – a ForestPress biztosítaná.

(folytatjuk)

A közönséges boróka (*Juniperus communis* L.) termôhelyigénye

A közönséges boróka nagy elterjedési területe magyarázatul szolgálhat igen széles ökológiai spektrumára, miszerint a szélsőséges termôhelyi viszonyok között találjuk. Igen jól alkalmazkodott számos olyan éghajlati és talajadottsághoz, amelyre más fajok nem volt képesek. A klimatikus szélsőségeket is jól bírja.

A Föld északi félteke erdős területein mindenütt előfordul (Bartha, 2005). Megtalálható a Földközi tenger partvidékének délkeleti és északi száraz területeitől kezdve Skandinávia északi részéig. Hasonlóan széles a vertikális megjelenése is. A tengerpartoktól kezdve több ezer méteres magasságig előfordul.

Hazánkban találkozhatunk egyedeivel a legszárazabb alföldi területeken, a Dunántúl cseres-kocsányos tölgyeseiben és a Bükk-fennsík hideg platóján is. Tűrőképességének megfelelően a fagy és az aszály nem károsítja, kimondottan szárazságtűrő fafajnak számít (Keresztesi, 1971). Általában azokon a területeken jelenik meg, ahol a többi faj a termôhely szélsőségessége vagy emberi beavatkozás hatására már eltűnik. Fényigényes, leggyakrabban nyílt területeken fordul elő, ha az állomány záródik, sokáig sýnlôdik, majd a zárt állományokból kiszorul. Más vélemények szerint az árnyalást jól tűri (Haracsi, 1956).

Széles klímátűrő képessége mutatja, hogy a talajból származó többletvíz nem igényli. Ennek ellenére elviseli a felszín közelében található talajvizet, így megtalálhatjuk a változó vízellátottságú termôhelyeinken is. Haracsi (1956) megemlíti a nedves láptalajokon és az égeres mocsarakban található külföldi előfordulásait is. Az ártéri termôhelyeket kerüli.

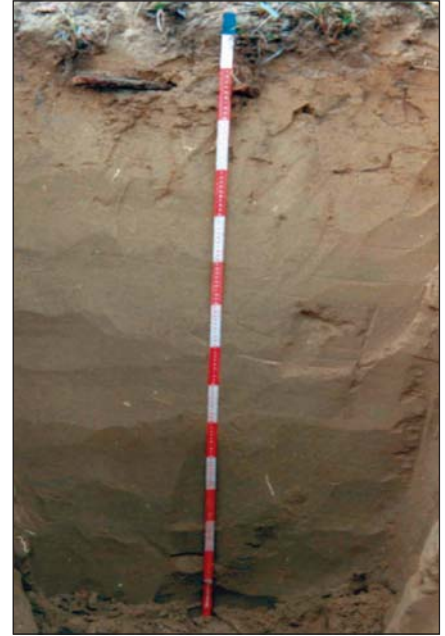
A klíma és a vízigényéhez hasonlóan, nem igényes a talajokkal szemben sem. Általában a váz- és közethatású talajokon, valamint az erősen leromlott, erodált felszíneken találkozhatunk vele. Leggyakrabban laza talajú homokvidékek lakója. A német, a lengyel és az orosz homokos síkságon nagy területen fordul elő a boróka az

1. kép – Vas-humusz podzoltalaj

erdeifenyő, a nyír, valamint a tengerparti tölgy- – gyertyán- – nyírállományokban (Rubner, 1953). Ezen területek jellegzetes homokján podzoltalajok alakultak ki. A durva szemcséjű homokszemcsék között létrejött makropórusokon keresztül a csapadékvíz gyorsan lefelé szivárog. A keletkezett, erősen savanyú humuszvegyületek vízdoldhatók, erősen savas karakterűek, oxidáló hatásúak. Ennek következtében a kis mennyiségben jelenlevő agyagásványok elmozdulása mellett, annak intenzív szétesése (podzolosodás) is végbemegy. A savanyú nyerstőzeg feltalaj alatt egy igen fakó színű, erősen savanyú, kolloidokban és tápanyagban igen szegény, gyenge víztartó képességű, ún. podzolszint jön létre. Ilyen feltételek mellett már igényesebb fajok nem találják meg életfeltételeiket, ezért ezeken a területeken hódíthat a boróka.

Ezekben a podzoltalajokban rendkívül alacsony a kémhatás. A vizes pH-értékei a nyerstőzegben 3,7-4,0, míg az ásványi talajban 3,7-4,8 közöttiek. Az organikus feltalaj sóoldatban (CaCl_2) mért pH-értékei pedig már pH 3 alattiak. Figyelemre méltó a bázisellátottság (V%) alacsony volta az ásványi talajokban. A feltalajban 25 % alatti, míg a B-

2. kép Futóhomok a bugaci ôsborókásban

szintben 1-3 %, ami már az erős degradációt mutatja. A kedvezőtlen lebontási feltételek miatt igen nagy a szerves anyag felhalmozódása a feltalajban, itt eléri az 500 mg/g-ot a szerves szén mennyisége. Az elégtelen mineralizációt mutatja a 25-34-es C/N arány is. A talaj fizikai félesége homok, meghatározó a 79-98 % homokfrakció és csupán 1-4 % agyagfrakció. A térfogattömeg átlagos talajnak felel meg, ugyanakkor a differenciál porozitás a makropórusok igen nagy mennyiségét mutatja.

A hazai előfordulások nagy része is homokterületekhez kötődik. Ezek közül az egyik legtipikusabb a meszes homoktalajokon álló borókások (Magyar, 1961), melyek egy része a Duna-Tisza közti nyílt homokpuszta gyepeken található. A bugaci ôsborókás, mint a boróka tipikus előfordulási termôhelyére a többletvízhatástól független hidrológiai adottság jellemző igen sekély termôréteggel és karbonátos futóhomok talajtípussal. Ezekre a talajokra jellemző (2. kép), hogy a szelvényen belül szintekre alig különül el. A szelvény végig lúgos, az egyes szintek kémhatásában és mésztartalmában kicsi a különbség. A szemcseösszetételre hasonló mondható el, mint a savanyú podzoltalajnál, a nagy-

* NyME - Termôhelyismeretani Intézet Tan-szék

3. kép – Karbonátos futóhomoktalaj (Bugaci ősbörökás)

4. kép – Karbonátos futóhomoktalaj (Bugaci ősbörökás)

méretű szemcsék a meghatározóak és a kolloidok csupán 1-2 %-ban vannak jelen a talajban. Ezért igen kicsi ezeknek a talajoknak a hasznosítható vízkapacitásuk és minimális az adszorpciós képességük (T-érték). A talajnak végig igen kicsi a humusztartalma (szinte nem is mérhető) és a tápelemtartalma.

A jobb termőképességű, humuszos homoktalajokon, ahol a humuszos szint vastagsága meghaladja a 10 cm-t, ill. a humusztartalom a 0,5 %-ot, onnan a boróka folyamatosan kiszorul a többi fafaj térhódítása nyomán, ezért a boróka már csak elvétve fordul elő.

Közönséges borókéval nemcsak a Duna-Tisza közti meszes homokon találkozhatunk, hanem a fenyőfői és a Barcs környéki homoki termőhelyeken, ill. az itt található állományok szegélyében. Ez azt mutatja, hogy hazánkban nemcsak a meszes, hanem a savanyú homoktalajokon is megjelenik. A Nyírség homokterületein már nem találkozhatunk vele, mivel a Tisza vonalát nem igen lépi át.

A boróka másik tipikus elfordulása hazánk északnyugati részén, a Kemencsalján és a Kemenesháton található kavicsos vázталajokhoz és cseri talajokhoz kötődik. E típusra – amelyet 2001-től vezettek be önálló talajtípusként a hazai erdészeti termőhely osztályozásába – jellemző az igen sekély termőréteg (gyakran 10-20 cm), amely egy erősen cementált, savanyú kémhatású, folyami eredetű kavicsüledék felett található. A termőréteg lehet homok vagy homokos vályog fizikai féleségű is, de igen sekély volta miatt a növények számára elegendő vizet, ill. tápanyagot nem képes szolgáltatni. A cementálódott kavicsréteg a vizet nehezen engedi át, ennek eredménye a szélsőséges vízgazdálkodás, tavasszal a talaj túl nedves, a nyári csapadégmentes időszakban pedig túlságosan

száraz. Az erősen savanyú, porossá váló talajfelszín, a sekély termőréteg és a szélsőséges vízgazdálkodás csak azon fafajok megjelenését eredményezi, amelyek – mint a boróka is – tág tűrőképességűek.

A homok- és cseri talajokon kívül megtalálható a boróka a hegyvidékek mészkövén és dolomitján kialakuló, 10 cm-es humuszos feltalajt meg nem haldó köves-sziklás vázталajain és a kissé mélyebb, 10-20 cm-es humuszos feltalajjal rendelkező rendzinákon is.

Domb- és hegyvidéki területeken, zárt erdők övében, tízezer hektárszámra találhatunk olyan degradált termőhelyeket (pl. a Hevesi-dombvidék, Borsodi-dombvidék, Bakonyalja stb.), ahol az évszázados erdőirtások hatására az évezredekken keresztül kialakult erdőtalajok gyakran az alapkőzetig erodálódtak a szántás és egyéb más mezőgazdasági tevékeny-

ség hatására. Így jöttek létre a földes vázталajok vagy földes kopárok karbonátos, ill. nem karbonátos alúpuszal. Az erózió hatására fokozatosan csökkenő termőréteg-vastagság és ennek következményeként a termőképesség csökkenése azt eredményezte, hogy gyakran termőtalaj nélküli, 20-50 % szénsavas meszet tartalmazó alapközet (márga, iszap, agyag egyéb tengeri üledék stb.) került a felszínre, lehetlenné téve az egykori erdők ismételt térhódítását. A mezőgazdasági művelés állami támogatásának megvonásával ezeket a gyenge termőképességű, erősen erodált szántókat kezdetben legelőként kezelték, majd az állatállomány jelentős csökkenésével párhuzamosan parlagon hagyták. Ezekon a földes vázталajokon azután megint csak a boróka az első fafajok egyike, amely a cserjékkel, mint pl. a galagonya, a vadrózsa vagy a kőkény birtokba veszi a területet. A földes vázталajok lassú szukcessziója eredményezi majd a kedvezőbb termőhelyi adottságok kialakulását, ez azonban évezredekig is eltarthat.

A talajok közül tehát csak a szikesek azok, amelyeket a boróka elkerül. A könnyen oldható magas sótartalmat (0,1 %-nál magasabb összes só %) már nem képes elviselni (Haracsi, 1956).

A közönséges boróka tehát igen jól alkalmazkodott az igen gyenge termőképességű talajokhoz jól fejlett, mélyre hatoló gyökérrendszerével, amely lehetővé teszi a talajok víz- és tápanyagkészletének minél teljesebb kihasználását. Erős gyökérzetével a sziklás vagy a kötött talajokon is boldogul.

Bármely termőhelyén vizsgáljuk a borókát, megállapíthatjuk, hogy elsősorban akkor találkozhatunk vele, ha a termőhelyi szélsőségek a magasabbra nőni képes fák záródását nem teszik

5. kép Cseri talaj Iván község határából

6. kép – Erősen erodált felszínű, karbonátos földes váztalaj (Borsodi-dombvidék)

lehetővé, így a boróka elegendő fényhez jut. Gyakran a természetes növénytakaró nagy része legeltetés miatt visszaszorol, ami a boróka elterjedését segíti elő. Egyrészt a boróka túlombotát nem kedveli a vad, így a legeltetés, ill. a legelés kevésbé károsítja, másrészt a legeltetéssel az állatok betaposják a magokat a talajba, ami kedvez szaporodásuknak.

A közönséges boróka igen széles ökológiai spektruma, így az erősen savanyú talajtól a nagy mésztartalmú talajig, a laza homoktól a kötött agyagig vagy a tömör kőzetig, a szinte humusz nélküli feltalajig, a szélsőséges víz- és tápanyag-gazdálkodáson át lehetővé teszi annak széles körű elterjedését. Elsősorban futóhomokon, földes kopárokra, csonka erdőtalajokon, kavicsos váztalajokon, köves-sziklás váztalajokon találjuk, ahol elsődleges szerepe a szukcesszió kezdeti fázisára esik. Igen nagy jelentősége van a borókának a talaj- és a feljövő állomány védelme szempontjából is (Köstler, 1955). A boróka erős gyökérzetével és a nyers talajfelszín fedésével csökkenti a deflációs és vízeróziós károkat. Tülevelével növeli a talaj szervesanyag-tartalmát és ezzel, ha kis mértékben is, de javítja a víz- és levegőgazdálkodást. Ezzel előkészíti a termőhelyet az igényesebb tű- és lomblevelű növények megjelenéséhez.

A felhasznált irodalmat a szerzők szívesen bocsátják az érdeklődők rendelkezésére.

Ötzi

A nürnbergi Simon házaspár 1991-ben, a dél-tiroli Ötz-völgyben, az út mellett egy mélyedésben, jégbefagyott hullát talált. Tévesen első világháborús katonának hitték, de az osztrák régészek kiderítették, hogy a holttest 5300 éves. Bőr ágyékkötőt, prémsávokból varrott kabátot, prémes bőrből készült harisnyát, bőrből varrott cipőt viselt. Felszerelése között megtalálhatók: tegez, hátikosár, bőrtarsoly, nyílveszők, rézbalta és pattintott kőkés. A ruházatában megtalált pollenek arra mutatnak, hogy északkeletről érkezett a dél-tiroli Ötz-völgybe. Erről a helyről kapta nevét. Sokáig folyt a vita az olaszok és osztrákok között, hogy Ötzi melyik területén élt. Később kiderítették, hogy az olaszországi Schnals-völgyben nőtt fel. A 160 cm magas 40 kg, 45 éves sötétbarna hajú ember belében talált izomrostok arra utalnak, hogy utolsó vacsorája őz, vagy kecskehús lehetett. Ötzi hajának magas réz- és arzéntartalma arra engednek következtetni, hogy rézolvastással foglalkozott. Övé a ma látható legrégebbi és legkomolyabb konzervált emberi test a vilá-

gon. Ötzi halálának oka kezdetben nem volt egyértelmű. Korábbi álláspont szerint baleset áldozata lett, egy hóvihar elsodorta s megfagyott, vagy pedig a hideg és az éhség végzett vele. 2001-ben felfedezték a bal vállánál egy 2,5 cm-es nyílhegyet, azt gondolták miután azt megkapta lassan kivérzett és megfagyott a hóban. Később olasz kutatók feltételezték, hogy Ötzi halálának oka nem a nyílvesző, hanem heves közelharcban vesztette életét. Úgy gondolták a nyílvesző halála előtt pár órával érte. Tom Loy, ausztrál molekuláris biológus ezt nyilatkozta: „Úgy gondolom feltételezhetjük azt, hogy Ötzi két embert lelőtt, majd visszavette nyilait, azután újra lőtt, de elvétette a célpontot.”

Ruháin, fegyverezetein, négy ember vérényomát találták, csuklóin, kezén és bordáin vágásnyomokra letek. Ez a közelharcot bizonyítja. A harc oka az lehetett, hogy Ötzi egy másik nép területére hatolt be. Ötzi halálának körülményeit és okát folyamatosan elemzik a kutatók, s az öt évezredes krimi egyre újabb részleteit tárják fel.

Kertai Eszter, 7.g.
(Forrás: Dráva Völgye, 2004. december 13.)

Mátrakeresztési özönvíz – „bűnbak” nélkül

A vízgyűjtő területre két óra alatt hullott 100 milliméter csapadék 3 millió köbméternyi vízmennyiségnek felel meg. Az Állami Erdészeti Szolgálat szakemberei erdészeti szempontból is megvizsgálták az árvíz körülményeit: a falu fölött elterülő vízgyűjtő területen az erdőszűlség 87 %-os, 2600 hektár erdőt tesz ki. Az elmúlt öt évben csupán az erdők 2 százalékában volt fakitermelés s ez a mérték nem befolyásolhatta az ár-hullám levonulását. A hatalmas víztömeget az erdők már csak azért sem tud-

ták elnyelni, mert az idei tél végi – mintegy 80 centiméteres! – hótakaró olvadása miatt a talaj vízbefogadó képessége eleve minimális volt, a rügyfakadás előtt lévő fák lombozata, illetve a még földben „hallgató” aljnövényzet sem lassította a csapadék lefutását. S azt sem szabad elfeledni, hogy a Máttra vulkanikus eredetű hegység, s itt – a Bükk karsztjával ellentétben – nincsenek víznyelők, így a csapadék java része a felszínen fut le a völgyekbe.

(Élet és Tudomány, 2005/18)

A lapot Magyarország legnagyobb médiafigyelője, az

» **OBSERVER** «

OBSERVER BUDAPEST
MÉDIAFIGYELŐ KFT.

1084 Budapest, Auróra u. 11.
Tel.: 303-4738

rendszeresen szemlézi

Radnóti Miklós:

Naptár

Június

Nézz csak körül, most dél van
És csodát látsz,

Az ég derűs, nincs homlokán redő,
utak mentén virágozik mind az ákác,
a csermelynek arany taréja nő
s a fényes levegőbe villogó
jeleket ír egy lustán hősökdő
gyémántos testű nagy szitakötő.

Faszén vagy kőszén

Mária Terézia 1766. évi rendelete pénzzutalmat tűzött ki a kőszénleletek bejelentőinek. 1767 őszén a szomolnoki bányafelügyelőség segédtsíjtje szerzett jogosítványt a Diósgyőr felett félóra járásra lévő kőszénre. 1769-ben Fazola Henrik is bejelentett Tardona, Parasznya, Mályinka határában három kőszéntelepet, de a bányászat nem kezdődött el, hiszen csak 45 év múlva kezdett működni az újmassai nagyolvasztó, ami kevés kőszénre is felhasználható.

A parasznai kőszénre a Helytartótanács is felfigyelt, tájékoztatást kért és az uradalom 1787. évi jelentése szerint „Parasznya falu területén, egy völgyben, amelyet rengeteg erdők vesznek körül, három helyen is találni nagy mennyiségben ilyen köveket ... csak a minőség ... és a fuvarozás kérdése jönne még számításba ... a további kegyelmes rendelkezésig az ilyesfajta kövek kiásásának folytatásától elálunk.”

II. József 1788. évi rendelkezése a földbirtok tartozékának nyilvánította a kőszénre. A „faszükség pótlására” térítés ellenében mindenütt engedélyezték a szénbányászatot, de Diósgyőrben nem jutottak „bérfizetési egyezésre”. Az uradalom, mint a rengeteg erdő” megelégedett a szénfa ölenkénti 18 krajcáros árával, nem kellett törődnie a faszénégetéssel és 2-3 ezer forint bevétele így is volt évente.

A 19. század elején Nyugat-Európában a drága faszenet már kocszra cserélték, de Fazola Frigyes még csak a kőszénrel történő cementacél gyártási kísérleteit kezdte el Ómassán. Kérte egy szénbánya bérbeadását, „azt azonban a tisztség el nem fogadván abba maradt”. Jellemzi az uradalom magatartását, hogy Fazolával nem tudtak/akartak megállapodni, de „a kinek fog tettszeni egy 4 marhás jól-megrakott szekérral 12 krajcárért készek lesznek adni.”

Így alakult ki, hogy a kőszén kitermelése és forgalmazása „népi” foglalkozás lett, amelyet a fuvarosok, parasztok végeztek. Megkeresték a szénkibúvásokat, suvadásokat és a néhány méteres vágatokból kiásva ökrös szekéren szállították ki a szenet. Az erdőőr igazolta és minden szekeret 15 mázsával és 1 krajcár egységárral számolva a számvevő beszédte a szén árát.

1810-ben Fazola kérte a kamarától, hogy mázsánként 1/4 krajcárért szent bányászhaszon. Az engedélyt megkapta, de az uradalmi „erdő-számtartó” csak ott engedélyezte, „ahol azt a fa esetleges hiánya következtében alkalmazni kell.”

1812-ben Borsod vármegye főszolgabírája is jelentette: „a’ diósgyőri erdőkben a’ kőszének két helyen található, úgymint a’ Csanyik völgyön és a’ Bikkes völgyön”. A bányászatot elkezdheték, mert 1813-ban a „vasgyáriak által elkövetett erdei kihágások és kártételek” miatt levelezett az uradalom a kamarával.

Üzembe helyezték Újmassát és a sikeres kísérletek alapján Fazola 1816-ban újra javasolta, hogy a szénbányákat adják át a vasgyárnak, de terve nem sikerült. 1817-ben ismét kérte a szénbányák bérbevitelét, de válaszul a Zólyom megyei Rhónicra helyezték.

1815-ben véget értek a napóleoni háborúk, megszűnt a konjunktúra, a bécsi kamara nem engedhette meg, hogy a diósgyőri vas és acél rontsa a „steyer vas” piacát. Az 1818-as kamarai utasítás is előírta az erdőmesternek, hogy a kőfejtőket, az agyag-, kavics- és kőszénbányákat „árverésen és szerződéssel, a magasabb jóváhagyás betartásával kell használatba adni”. Bérbe is adták az egyik bányát a diósgyőri kovácsoknak, 1822-ben pedig felhagytak a tardonai bányát, mert „az erdők sokasága’ s a fa temérdeksége miatt hasznosan gazdálkodni nem lehetett.”

A kamara azt is előírta, hogy a vasgyárnak átadott szénfa mellett az erdőmester igyekezzen minél több faszenet is eladni, mert az ölfa kiszállítása nehéz és drága, a „szenet viszont kis súlya miatt el lehet szállítani”. Előírták, hogy 1 öl 5 lábnyi szénfából 10 „maass” (25 pozsonyi mérő = 15 hektoliter) faszen termelendő.

Mindkét kamarának érdeke volt, hogy a faszenes technológia fenntartásával akadályozzák a diósgyőri acélgyártás fejlesztését. Jól jellemzi ezt a faszén és a kőszén termelésében foglalkoztatottak létszáma; pl. 1848. október 21-én 7 favágó, 36 szénégető, 14 fuvaros, 9 ács, 16 bányász volt a vasgyár állományában.

1861-ben 19 247 mázsa faszenet használt fel a vasgyár és ugyanakkor összesen 40 460 mázsa kőszénre

bányásztak az uradalom erdeiben. A Szomolnoki Bányafelügyelőség ismét kérte, hogy milyen feltételek mellett veheti igénybe az uradalom szénbányáinak egy részét? Az egri pénzügyi felügyelőség válasza: „tegyen erre nézve is részletes javaslatot”. Kiemelték azonban, hogy az „uradalom érdeke ... a vasgyár továbbra is fennálljon, sőt a kohóüzemnél abban a mértékben fogyasztson több faszenet, amilyen mértékben ... a barnaszén tüzelés mellett kibővül”.

Az erdőhivatal 1864. évi jelentése szomorú képet festett a szénbányászatról, 2105 tonnára csökkent a termelés, nincs elég fuvaros, javasolták a termelés növelését, vasútépítést. A termelés azonban nem bővíthetett, mert 1866. június 14-én a szénkamra porig égett és nem engedték többet befűteni a nagyolvasztót.

A kiegyezés utáni iparfejlesztés helyének kiválasztásánál is mérlegelték; faszénégetésre alkalmas erdőterület áll rendelkezésre.

Az 1870-ben üzembe helyezett új vasgyár feladata az évi 11 200 tonna vasúti sín és a kapcsolószerek gyártása volt. Többbszörösére növekedett a vastermelés, de a faszénigény nem változott és *Divald* utasítása szerint házilag végezték a szenítést. 1878-ban arról vitáztak eleink, hogy a kohászatban szokásos 10 köblábas ferde oldalú, vagy a „szabályrendeletileg előírt” 2 hektoliteres derékszögű ládával mérjék a faszenet. A kísérlet a kohászokat igazolta, a derékszögű edénybe 6,6 %-kal kevesebb faszén fért, ezért a 300 literes, ferdeszögű láda lett a mérőeszköz.

Bedő Albert adatai szerint 1880 és 1884 között évente 50 000 hl faszén, 1500 m³ bányafa, 1500 m³ épület- és szerszámfa volt a vasgyár fogyasztása. A feljegyzések szerint a 20. század elején „mivel a műfa 10 %, a szenítésre szánt vágásokat rendszeresen, mint szénfát termeljük ki és rakásoltatjuk úrméterekbe.”

Az 1887. évi diósgyőri üzemtervben az 1461,4 kat. holdas „B” gazdasági osztályt középerdő üzemosztálynak jelölték ki, ahol a felfa 100 éves szálerdő, az aljfa sarjerdő üzemmódban és 60 éves vágásfordulóval a bányafa-ellátást szolgálta volna. A rohamosan fejlődő szénbányászat faigényét azonban nem lehetett 840 ha erdőből biztosítani, ezért az 1901-es új üzemtervben felhagytak a középerdő üzemmóddal és a vasgyár ott vásárolta a bányafát és a faszenet, ahonnan a kedvezőbb ajánlatot kapta.

Járás Lőrinc

Göcsej kincsei, az erdő és a fa

A fenti címmel állandó kiállítás nyílt lentiben. A látványos ünnepségen Feiszt Ottó, a Zalaerdő Rt. Vezérigazgatója köszöntötte a megjelenteket.

„Részvénytársaságunk a múltban és a jelenben is fontosnak tartotta az erdők gazdasági és környezetvédelmi funkciója mellett a zalai erdők közjóléti – turisztikai szerepének hangsúlyozását, ezen belül pedig az erdei vasút megőrzésének fontosságát.

Az emberiség életében oly fontos erdők jelentőségének kiemelése mellett, lényegesnek tartjuk az erdőkben dolgozó emberek munkájának megbecsülését, az itt alkotó és tevékenykedő erdészek, faiparosok, mérnökök, technikusok, és munkások emlékének megőrzését. Ez a szándék vezérelt bennünket, az erdei vasutak fejlesztésében, a végállomási és kiállítási épület létrehozásában, a nosztalgiaszerelvény összeállításában. Célunk az, hogy az erdei vasutakon utazó közönség, a gyönyörű zalai táj mellett, képet kapjon az erdők fennmaradásáért, az erdők kincseinek felhasználásáért és megőrzéséért küzdő emberek áldozatos munkájáról is.

Ez alkalmából köszönetet mondok

mindazoknak, akik e kiállítás létrehozásában segítettek bennünket: elsősorban az FVM Erdészeti Főosztályának, az Állami Erdészeti Szolgálat zalai munkatársainak, Horváth Ferenc termelési igazgatónak, dr. Baráth László nyugalmazott osztályvezetőnek, Bánkuti Albin iparművésznek, Szakács László kerületvezető erdésznek és még sokaknak, akik a kiállítás anyagának összegyűjtésében közreműködtek.”

Ünnepi beszédet *Klemencics András* FVM Erdészeti főosztályvezető mondott, és egyben megnyitotta a kiállítást.

„Hazánkban az állami tulajdonú erdészeti társaságokra kiemelt szerep hárul az erdők közjóléti szerepének működtetésében és ezen belül a múlt emlékeinek nagyközönség számára történő bemutatásában. Így a Zalai Erdészeti és Faipari Részvénytársaság is egyike azon erdészeti társaságoknak, amelyek fennállásuk óta megkülönböztetett figyelmet fordítanak gazdag erdészeti, vadászati és fűrészüzemi múltunk emlékeinek felkutatására, megőrzésére és ezek bemutatására.

Valljuk, hogy múltunk megismerésére és megbecsülésére szüksége van nemzetünknek. Erre a legnagyobb magyar, gróf

Széchenyi István örökérvényű szavai köteleznek bennünket: „Csak a múlt megbecsülésén épülhet föl a jövő!”

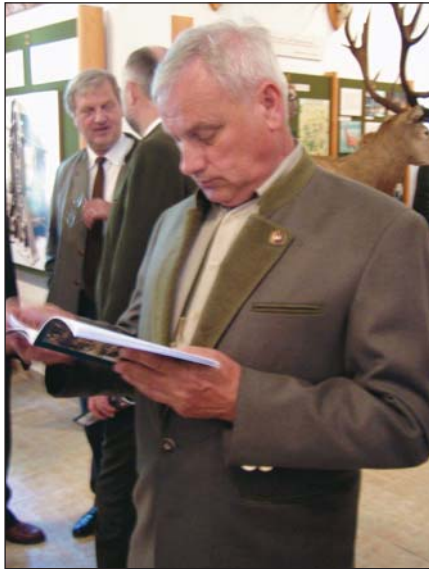
E nemes gondolat jegyében a zalai erdészeti részvénytársaság, több mint tíz éves működése során számos hagyományörző szellemi értéket hozott létre, vagy segédkezett azok születésénél.

Ezek az alkotások, szobrok, könyvek, kiadványok, vagy éppen a milleniumi Zala megyei vadászati almanach, az erdész- és vadásztársadalom széles körű elismerését váltották ki.

A milleniumi időszakot megelőző években a '90-es évtized derekán született meg az az elhatározás, amely a Zalaerdő Rt. életében minden addigi közjóléti, vagy szakmai, szellemi, kulturális értéket is hordozó vállalkozásnál nagyobb horderejű döntést, s azt megalapozó kellő mértékű anyagi és erkölcsi támogatást igényelt.

Miről is van szó? A Zala megyét közelebbről ismerők körében általában tudott dolog, hogy a hangulatos, Dimbes-dombos göcseji tájon már az első világháború végétől működik a keskeny nyomtávú erdei vasút, amelynek üzemi léptékű kialakítása, és európaszerte is

elismerést kiváltó fejlesztése, a herceg Eszterházy hitbizomány zalai erdőbirtokának két világháború közötti, magas szintű gazdálkodásához fűződik.

Az erdei vasút két egymástól függetlenül vasútként – összeköttetés nélkül – működött hosszú évtizedeken át Lenti és Csömödér térségében, s a környező göcseji erdők kiváló minőségű faanyagát szállította a két településen működő fűrészüzemekbe.

A két önálló erdei vasút összekötésének gondolatát egy 6 km-es szakasszal már 1947-ben megálmodta a Zalaegerszegi Állami Erdőgazgatóságnál műszaki osztályvezetőként dolgozó, tehetséges fiatal erdőmérnök, Madas András, a későbbi miniszterhelyettes és neves erdészeti politikus, aki még a terv költségvetését is elkészítette.

Érdekeséggé is megemlítem, hogy az általa figyelembe vett műszaki paraméterek alapján, az 1 km vasúthosszra eső költség 1946-os, új forintban 145 ezer forintot tett ki. Az összekötés akkor még nem valósulhatott meg.

Több, mint fél évszázadnak kellett eltelti ahhoz, hogy az egykori gondolat valóra válhasson a Zalai Erdészeti és Faipari Részvénytársaság áldozatos munkájával, az Állami Erdészeti Szolgálat Zalaegerszegi Igazgatósága segítségével és a Földművelésügyi Minisztérium Erdészeti Főosztályának anyagi és erkölcsi támogatásával.

A fejlesztéssel nemcsak az évtizedekkel ezelőtt megálmodott vasúti összeköttetés valósulhatott meg, hanem felépülhetett itt, Lentiben ez a kedves kis épületegyüttes is, amely stílusában és hangulatában a herceg Eszterházy hitbizomány 1945 előtti, egykori uradalmi épületeit idézi.

Az épület a göcseji erdei vasút végál-

lomása mellett, kiállító termeivel ott-hont ad a „Göcsej kincsei, az erdő és a fa” állandó jellegű erdészeti, fűrészipari- és vasúttörténeti kiállításnak.

A kiállítás látványos és szép anyagával újabb szép példáját adja az erdészeti és ezen belül is a Zalai Erdészeti és Faipari Részvénytársaság elkötelezett tevékenységének, szakmatörténeti múltunk fellelt és megőrzésre érdemesített emlékeinek bemutatásában.

Zala megy erdőkben gazdag göcseji vidékén, a történelem során mindig különösen szoros és meghatározó volt az emberek kapcsolata az erdővel, s a vele összefüggő szinte valamennyi tevékenységgel. A kiállítás erre a létfontosságú kapcsolatrendszerre építkezve vezet el bennünket a XX. Század két világháború közötti időszakához, amikor a kiváló minőségű göcseji bükkösök és erdeifenyvesek zömét birtokló herceg Eszterházy hitbizomány maig neves egykori szakemberei, Lámfalussy Sándor, Barlai Ervin, Páll Miklós és további jeles kollégáik olyan korszerű és színvonalas erdőgazdálkodást alakítottak ki és valósítottak meg, amelynek gyakorlati elveit ma is büszkén vallhatják magukénak a kései zalai erdészutódok.

A kiállítás anyagát a rendezők három kiállítási teremben mutatják be.

Az első terem, amely a lenti erdei vasútnak egyben végállomása, vasúti pénztára és váróhelyisége is, vasúttörténeti bemutatónak ad helyet.

Megismerteti a látogatót a göcseji erdei vasút közel egy évszázados történetével, létrejöttének gazdasági szükségességével, bővítésének, fejlesztésének egyes fontosabb fontosabb állomásaival. A terem érzékletesen bemutatja, hogy a Zalaerdő Rt. és jogelődjeinek szakemberei megőrizték az erdei megőrizték az erdei vasút értékes műszaki berendezéseit és hagyományait.

A ma munkálkodó erdészgeneráció eltökélten fáradozik, hogy továbbra is hűségesen és eredményesen szolgálja a nagy múltú zalai erdőgazdálkodást, az itt élő emberek boldogulását és nem utolsósorban a Göcsejbe látogató, természet szerető hazai és külföldi vendégek igényes, kultúralt pihenését, kikapcsolódását.

A kiállítás második terme bepillantást enged az országosan is ismert híres göcseji bükkösök és erdeifenyvesek színes világába, az értük dolgozó zalai erdészek nehéz, de szép és önzetlen munkájába, a világhírű zalai gímszarvas

gazdálkodás kiemelkedő göcseji eredményeibe, s a mindezeket keretbe foglaló, magas szintű zalai erdőgazdálkodás kialakulásának történeti folyamatába.

A rendezők külön is hangsúlyozni kívánták, hogy az erdő életébe beavatkozni csak nagy hozzáértéssel és felelősséggel szabad.

Bízunk abban, hogy az érdeklődők olyan tartalmas ismeretanyaghoz jutnak, amely segíti az erdőgazdálkodási tevékenység megértését és ezáltal emelni fogja nemcsak Göcsejben, hanem országosan is az erdő és az erdei munka megbecsülését, elismertségét.

A kiállítás harmadik terme a magyar fűrészipar XIX. század végi kialakulásába és fejlődésébe ágyazva mutatja be az egykor nagy hírű lenti fűrészüzem létrejöttének történelmi és gazdasági szükségességét, a göcseji erdőkből kitermelt országhatáron túl is híres faanyag feldolgozásának folyamatát, a '70-es évtized derekától jegyzett, minden addiginál jelentősebb fűrészipari korszerűsítést, amely az ország egyik legnagyobb és legmodernebb fűrészüzemei közé emelte a lenti üzemet.

A terem látványait külön is emlékeztetessé teszik a ma már egyedülálló ipartörténeti kuriózumnak és értékűnek számító 1922-ben gyártott gőzgép, valamint az 1923-ban gyártott két gőzkazán homlokfalának korhű kiállítása, amelyek méltóan mutatják be a korabeli gyártók magas fokú műszaki igényességét, gondosságát.

Kérem tekintsek meg ezt az értékes kiállítást és örüljünk együtt a Zalai Erdészeti és Faipari Részvénytársaság által létrehozott újabb értékeknek.

A mai napon megint gazdagabbak lettünk.”

Fotó: Pápai Gábor

Faszerkezetű emeletes, teraszos lágymányosi MEC ház a Dunaparton

MEC clubház a Duna mellett, kikötőstéggel

Az emeletes teraszos faház a Bertalan utcában (modell, megrendelésre számítva). Helyére az egyetem legmagasabb háza a tízeleletes „Z” épület épült 1983-ban. 1910-ben Divald Károly levelezőlapot készített a klubházzal.

Az evezősversenyek lebonyolítására a Margitsziget és a lágymányosi dunai szakasz volt a legalkalmasabb. Az óbudai, a csepeli-hajógyári és a fővárosi egyetemek ifjúsága rendezte is sorozatban a látványos evezősversenyeket. A Lágymányos zsombékos, vízmadarakkal, vadnyúlal bővelkedő holt-dunai részen éltek a bolgárkertészek. Munkájukhoz elmés szerkezetű fából vízilapátoló kereket készítettek az öntözéshez. Kedvenc témájává vált ez a különleges szerkezet a festőknek, fényképészeknek, míg az evezősöknek igen jó kikötőtől szolgált.

A budai Lágymányoson azonban

gyönyörű egyetemi paloták épültek, és a „budai Műegyetem-város” 1909-ben megnyitotta kapuit a műszaki tudományok oktatása számára. Az épületeken kívül dél felé, a Bertalan utcán túl pedig kugli-, futball-, tenispályákat alakítottak ki a szorgos fiatal hallgatók. Az evezősök sem tétlenkedtek, engedélyt kértek az egyetemi tanácstól, hogy egy faszerkezetű csónakházat építsenek. Azzal a távolabbi gondolattal, hogy a szemrevaló, erkélyes faépület mintaként (reklámként) szolgálhat a Balatonparti megrendeléshez. Számításuk be is vált, mivel a dunai evezősök és a balatoni vitorlások mindig jó barátságban

voltak. Közben az evezősök megalkották jelvényüket is, MEC, azaz Műegyetemi Evezős-Club elnevezéssel. A zászló pajzs rajzolatára „M” jelzés került. Mivel 1910-ben ezeken a sportterületeken vízhálózat nem volt, a víz hordására vízfordó csacsit tartott az egyetem. A kis állat ugyancsak közszeretettnek örvendett, még a rektori tanácsülés jegyzőkönyvébe is beírták, hogy a „lekaszált fű a vízfordó csacsinak tartatik fenn”!

A II. világháború után a Holt-Duna fokozatos feltöltésével új egyetemi épületek épültek („R”, „T”, „H” jelűekként ismert), így a korai idő szép emeletes facsónakház Divald Károly híres fotográfus felvételén látható napjainkban. A csónakház helyére pedig 10 emeletes „Z” jelű épület épült a Műegyetem rkp. és a Bertalan u. sarokházaként.

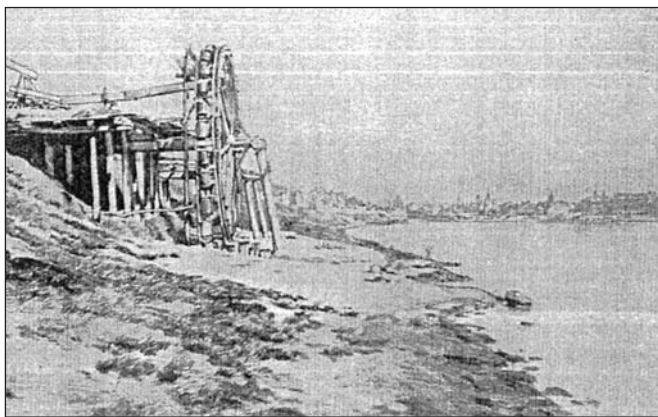
Pedroni Emma Anna

művészettörténész

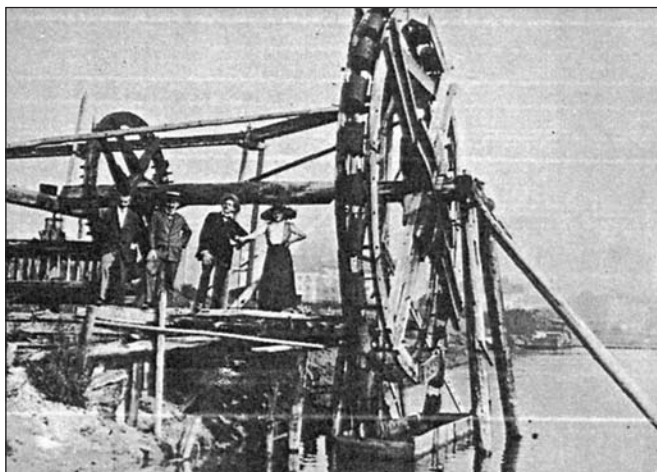
Fotók: a szerző gyűjteményéből

A vízikerekek a bolgárkertészetek öntözését szolgálták. Jól láthatók a gabonaőrítő vízmalmokkal ellentétben, hogy a hatalmas fakerekeken lapátok helyett vödörök vannak felerősítve, melyek megfelelő vízszíntnél nemcsak a kerék forgását biztosították, hanem értelemszerűen a kiemelt vizet a képen felül látható vályuba öntötték. Külön érdekesség, hogy a vízszint csökkenését a lazán (láncszerűen) felhelyezett vödör-elemek növelésével tudták követni. Sajnálatos, hogy ezekből az ipartörténeti remekemből nem maradt fenn az utókor számára.

(A Szerk.)

Lágymányosi területen „bolgárkerék”, háttérben a pesti Vámház-épület. Rauscher Lajos műegyetemi tanár rajza 1910-ben (Művészet folyóirat).

Lágymányosi „bolgárkerék”, 1910.

Bársony István író életrajza

Egy kis dunántúli faluban, Sárkeresztesen született 1855. november 15-én a Károlyi-kúriában. Édesapja Bársony János, a gróf gazdatisztje volt, természetszerető, igaz magyar. Édesanyja Fásy Lujza irodalomkedvelő, Jókai és Tompa műveit forgatta szívesen.

István a nagykárolyi és a szatmárnémeti iskola padjait köptatta, elemi iskolai és az alsó gimnáziumi években Nagykaroly, egy rövid időre Pozsony, majd az érettségi idején már Szatmárnémeti a helyszín.

Szatmárban érték első meghatározó élményei. Így ír: „Az első legszebb, legédesebb, bátran mondhatom: gyönyörű benyomások és képek, amiket a világról kaptam és amelyek emlékét dédelgetve őrzöm a lelkemben, mind onnan valók; abból a szép vármegyéből, amelynek a síkságain hozzászoktam, hogy imádjam az Alföldet; lankás dombvidékén sokat és boldogan andalogtam; erdős, hallgatólagos hegyei között pedig néma csodálat, templomi áhitattal élveztem azt az emelkedettséget, ami a zajos világtól távolodó embert mindjobban megtölti az Isten közellétének sejtésével... Gondolataim távlatában ott látom Nagykarolyt, az én időmben még ugyancsak poros utcaival, terpeszkedő vármegyházával, piarista gimnáziumával, pohos templomával, sivatag nagy piacával, grófi kastélyával, és parkjával... aztán a mi eperfás, papsajtós udvarunkkal, diófás nagy kertünkkel; a város alatt terülő postaréttel, amelyen túl látszik a kaplonyi ferenczrendi zárda kéttornyú temploma. Mindezen túl következik a lép, ... amit sima rónasággal vesz körül a szatmárnémeti alföld, az én gyönyörűségeim bűbájos forrása...”

Budapestre ment jogot tanulni, de szívesebben töltötte az idejét a budai hegyekben. Itt ismerkedett meg Borsos József festőművész lányával, Vilmával.

Vilma első férje fotóműtermet működtetett apósával együtt, amikor felesége beleszeretett az íróba. Ez idő tájt Borsos József tulajdona a Szép Juhászné vendéglő, mely helyileg az Úttörővasút hasonló nevű megállója közelében van. (A legenda szerint itt találkozgatott valaha Mátyás király a szép juhásznévvel, míg a felesége rajta nem kapta.) Borsos József soha nem bocsátotta meg a leányának ezt a lépését. Vilma könyörgött neki és magyarázni próbálta:

– De ha Janit már nem szeretem! Pista nélkül pedig nem tudok élni!... Ezt apának, aki művész, meg kell érteni!

Az apa ellenben csak a fejét rázta.

– Az én leányom és a te anyád leánya csak egyszer szerethet életében!...”

A Bársony szülők sem lelkesedtek a házasságért, s amikor kiderült, hogy bár az egyetemet elvégezte, de a jogi pályától is elfordult István, az apa megszüntette az anyagi támogatást.

Újságíró lett, első munkahelye az Egyetértés szerkesztősége, ezt a Hazánk, majd a Magyar Hírlap követte. Nem maradt meg az egyszerű újságcikkeknél, s novellákkal is próbálkozott, ezt más újságok is szívesen fogadták.

Az irodalmi áttörés éve 1886. Az Ország-Világ pályázatán első díjat nyert Proletárok című elbeszéléssel, mely a magyar táj élővilágának téli életét festi elénk. Legjelentősebb művének az 1894-ben megjelent Erdőn, mezőn című könyvét tartom, mely egy teljes esztendő leírása, a természet változásainak szeretetteljes végigkísérése. A könyv második része érdekes alakokat mutat be, a vadorzót, a halkirályt, a vándormadarászt, az erdészt, a kerülőt, a lápon élő „vadember”-t. Egyszerűsített változata is megjelent az Erdőn, mezőn-nek az ifjúság számára. Érdemes volna ezt a könyvet felfrissíteni - írásmódját a mai nyelvtani szabályokhoz igazítva kiadni -, mert gondolatai örökérvényűek.

Természetírásai azért is különlegesek, mert ő ritkán kalandozik el, a témánál marad. A tavaszi szellő például első sorától az utolsóig a cím feldolgozása, szemben azokkal az írókkal, akik a természet leírását csak bevezetésnek, hangulatfestésnek tekintik, majd valamilyen cselekményre kapcsolnak át.

Hitvallását ő maga így fogalmazta meg: „A természet szeretetére a magyar föld tanított meg.” Sokféle a táj, amire kitér: „a náddal susogó lápra, a pacsirtát nevelő mezőségre és az árnyékot szülő erdők homályára.” A természet nála a növény- és állatvilág mellett az embert is jelenti, aki felfedezi, érti és szereti az őt körülvevő világot. „A korhadt tölgy, melynek féloldalát bénává hasogatta a viharok villáma, barátom volt, biztos útmutatóm...a kakukkmadár, rigó, vörösbecgy, mind az én kísérőim, soha unalmassá nem váló dalnokaim voltak, akik megszeretették velem ezt a világot.”

Bársony István írói nagyságát jól mutatja Az őszirózsa elégiája című írása is, mely a tavaszi szellőhöz hasonlóan lehetne jelentéktelen téma, de tolla nyomán tisztul a lélek, élmény születik.

A nép barátja egy rövid írása, melyben a szocialista agitátor elmegy falura, de a józan gondolkodású gazdák elkergetik. A Virágos Peti című novellájában állást foglal a szabadság és demokrácia, a magyar identitás mellett, elítéli az első világháború utáni változásokat. „Ha százszor ezer évet él is meg ez a porig alázott, minden nemzeti gyalázatot elszenvedett ország, akkor is ott fog égni az arcán a vörös szegényfolt... Az „új világrend”, pedig mindennek a megsemmisítését jelentette, ami becsület, erkölcs, emberi tisztesség és főképpen ami nemzetien magyar...”

Ma nagyon kevesen ismerik a Bársony irodalmat. Hála a vadásztársadalomnak, emléke mégis valamennyire fennmaradt, de „...Bársony Istvánt vadászíróknak, afféle írogató vadászembernek könyvelni el majdnem akkora igazságtalanság lenne, mint Csehovot a „Vadász emlékei „miatt” (Ijjas Antal, 1944. Életrajz az *Egy rab megszökött* c. novella-gyűjteményből). Méltó helyére kell hogy kerüljön, s ha az irodalomban is lezajlik a rendszerváltás, ismét vissza kell hogy kerüljenek könyvei a fiatal és a felnőtt olvasók kezébe is.

A novellacímeket összegyűjtve, számítógépes nyilvántartásom szerint 675 írásról tudok, mely a különböző kötetekben napvilágot látott. További több mint 300 írása jelent meg a korabeli lapokban, melyek válogatása, kötetbe gyűjtése és kiadása jövőbeni feladatom.

Hetvenedik születésnapján, 1925-ben szülőfaluja, Sárkeresztes, díszpolgárrá fogadta. A jubileumi évben szinte minden újság megemlékezett a „legmagyarabb magyarról”, az irodalom „Szinyei-Merse Páljáról”.

Irodalmi munkássága mellett jelentős a vadászati szakirodalomban betöltött szerepe is. Szépirodalmi művein vadászgenerációk nőttek fel, hiszen ezek az írások sem nélkülözik a szakszerűséget, de szakkikkeivel is elismerést aratott a vadásztársadalomban. (A vad értelme és szíve, Vadtenyésztés, A vadászat, Ész-e, vagy vak ösztön stb.)

Amikor csak tehetette, puskával a vállán az erdőt és a rónát járta. Kedvenc vadászterülete a Kiskunság lápos, mocsaras vidéke és a Börzsöny rengetege volt. Itt a fák között található a Tűzköves-forrás mellett emléktáblája, illetve egy kővel, felirattal megjelölve a Bársony-állás, kedvenc szalonkázó helye.

A nagy író 1928. március 12-én hunyt el Budapesten, díszsírhelye a Kerepesi úti temetőben található

Dr. Csiák Gyula
Bársony-kutató

Egyesületi hírek

Jogsegélyszolgálat erdőgazdálkodók részére

A kárpótlási intézkedések, valamint a földkiadási folyamat révén hazánkban jelentős erdőterületek kerültek magánszemélyek tulajdonába. Ezen területek egy részén újra megindult a magánerdőgazdálkodás. A legkorábban (az 1995-96-os években) megalakult erdő-gazdálkodó szervezetek már egy évtizedes múltra tekinthetnek vissza.

sége márciusi ülésén határozott arról, hogy 2005. június 1-jével megindítja a magán-erdő-gazdálkodói jogsegélyszolgálatot.

A szolgálat segítséget nyújt az erdőtulajdonosok részére az erdőterületet érintő csaknem bármilyen jellegű jogi kérdésben.

Közelebbről nézve igénybe vehető például az alábbi kérdéskörökben:

- társult erdőgazdálkodási formák (megbízásos jogviszony, erdőbirtokossági társulat stb.) alapítása, működése, megszüntetése.

- erdőterületek használata, forgalma, megosztása

- erdészeti igazgatás és ingatlan-nyilvántartási kérdések

- erdőterületekhez kapcsolódó egyéb szakágazatok szabályai pl.:

- természetvédelmi előírások
- vadászati szabályok

A szolgálat alapvetően jogi természetű problémákkal foglalkozik, a kérdések megválaszolása során azonban – szükség esetén – figyelembe veszi az erdészeti szakma szempontjait is.

E körben elismert szakemberek véleményére támaszkodik a konkrét kérdésekben.

Néhány terület, amire viszont nem terjed ki a jogsegély szolgálat:

- adózási és számviteli kérdések
- jogerősen lezárult közigazgatás is bírósági ügyek

A szolgálat nem lát el közvetlenül jogi képviseletet, igény esetén azonban tanácsot tud adni arra nézve, hogy mely ügyekben kötelező illetve ajánlott a jogi képviselet.

Abban a kérdésben is segítséget tud nyújtani, hogy javasolható-e bírósági vagy közigazgatási eljárás megindítása

A szolgálat az általánosítható tapasztalatok levonására alkalmas jogeseteket szereplők és név nélkül közzéteszi a szaklapjában és internetes portálon.

A jogsegélyszolgálathoz kizárólag írásban lehet fordulni az OEE magán-erdős alelnökének címezve az alábbi címeken:

Postai úton: OEE (Jogsegélyszolgálat) 1027 Budapest 5., Pf.: 433

dr. Péti Miklós OEE (Jogsegélyszolgálat) 8200 Veszprém, Jutasi u. 10.

e-mailon: oee@mtesz.hu

peti.miklos@aesz.hu

Várjuk a tisztelt tagtársak és magán-erdőgazdálkodók, erdőtulajdonosok, fenti tárgykörökre vonatkozó kérdéseit.

Dr. Derzsenyi Tibor
ügyvéd

jogsegélyszolgálat vezetője

Szaksztályi hírek

2005. március 18-án az OEE Erdőművelési Szaksztálya évkezdő rendezvényét tartotta. Először szaksztályi hírek, és más tudnivalók megtárgyalására került sor: az éves program ismertetése, új tagok bemutatása, díjajavaslatok megbeszélése, néhány szó esett az Erdőrezervátum Bizottság tevékenységéről, felhívtuk a figyelmet *Anton Kerner* „A Duna menti országok növényvilága” című könyvére (fordította *dr. Madas László*). Előterjesztésre a szak-osztály tagjai megszavazták a 2002. évben az év fájáról, a molyhos tölgyről készült kiadvány kiadásának támogatását az előző évi külföldi kirándulások megmaradt keretéből.

A nap programja három előadás köré szerveződött. Az előadások fontos és jó kitekintést adtak azokra a tudományos határterületekre, melyekkel az erdőművelésnek állandó kapcsolata van.

Botta-Dukat Zoltán ökológus (MTA-ÖBKI, Vácrátót) „Növényi inváziók Magyarországon és a nagyvilágban” cím alatt az özönnövények (invazív fajok) terjedésének okairól és a védekezés lehetőségeiről beszélt. Különösen aktuális volt a téma, mert ezekben a napokban jelent meg a parlagfű-rendelet. Az előadást végighallgatva kiderült számunkra, hogy meglehetősen meddő és kis esélyű a jogszabállyal megerősít-

tett küzdelem az agresszív gyommal szemben. Legjobban úgy őrizhetjük meg és javíthatjuk a környezetünk állapotát és a körülményeinket, ha tudatosan, felelősen élünk (nem hurcoljuk ide-oda a növényeket, törekszünk a természet eredeti állapotának minél kisebb bolygatására). A legközismertebb gyomok mellett (parlagfű, süntök, japán keserűfű, selyemkóró, alkörömös, nyenyúlhozám és aranyvessző egyes fajtái) természetfajok és cserjefajok is tartoznak az invazív fajok közé (zöld juhar, amerikai kőrös, ostorfa, bálványfa, kései meggy, akác, gyalogakác, feketefenyő). Az Európából kivadult *Hypericum pilosella* az új-zélandi legelőket teszi tönkre. Bár az invazív fajok sok kárt és gondot okoznak, vigaszunkra létezik egy ún.

tizes-szabály: a szándékosan betelepített fajoknak csak 10 %-a vadul ki, s ezeknek is csak 10 %-a honosodik meg, közülük csupán 10 % (1 ezrelék) okoz gondot. A behurcolás korlátozása államilag összeállított és felügyelt listákkal (fekete, fehér, szürke), karantén vizsgálatokkal lehetséges. Nálunk még ilyen listák nincsenek.

Kelemen Csaba (HM Veszprémi Erdőgazdaság Rt.) kollégánk gyakorló erdőmérnökként ismertette az invazív fajok visszaszorításának módjait és lehetőségeit. Először a legjobb védekezésre, a megelőzésre hívta fel a figyelmet. Ez főleg úgy érhető el, ha nem keletkeznek az ökoszisztémában rések. Kiemelten veszélyesek ilyen szempontból az erdőtelepítés első kivitelek, a felújítások túlbontása, az elstetett végvágások. Ha már nem tudunk megelőzni, marad a visszaszorítás drága és fáradságos feladata. Ebbe a kategóriába tartozik a mechanikai ápolás is. Közismert, hogy a talajműveléssel további inváziót lehet előidézni. A továbbiakban bemutatta a VERGA Rt. vegyszeres védekezési gyakorlatát a parlagfű, a siskanád és a földi szeder ellen.

Dr. Barna Tamás, a KEFAG Rt. magközpontjának vezetője a mikorrhiza szerepéről és lehetőségeiről beszélt az erdőgazdálkodásban. A magasabb rendű növények döntő többsége valamilyen más élőlényrel kapcsolatban áll. Szó esett a mikorrhizák fajtáiról (sejten belüli és sejten kívüli), jelentőségéről és hasznáról. A mikorrhizák szerepe a kezelt növények intenzívebb fejlődésében, fokozott ellenálló képességében, az integrált növényvédelemben (például csökkenti a talajfertőtlenítés szükségességét) értékelhető. A bemutatott példák meggyőzően bizonyították a mikorrhizált erdei facsemeték és gyümölcsfák fejlődését, életképességét többléte.

Az előadásokat követő vita során **Urbán Pál** a vadászati jog és a közérdek összefüggésére és lehetséges változására, ebben az OEE felelősségére hívta fel a figyelmet. A hozzászólók egy része az akác és a feketefenyő jelentősége mellett érvelt. Mikor már túl sötéten láttuk az invazív fafajok okozta gondokat, Botta-Dukát Zoltán felhívta a figyelmünket, hogy az összes termesztett mezőgazdasági növényünk nem őshonos növény, mégse fertőzik el a flórát. Példaként hozta fel, hogy a mediterrán területekről behurcolt gabonagyomok (például a konkoly is) úgy viselkednek, mint az őshonosok. Ugyanígy beilleszkedett a betyárkóró a homokon. Elég hosszú időszakot vizsgálva az inváziós növények is elfáradhatnak.

Bús Mária

Lakatos Zoltán erdőmérnök 1930–2005

A Zala megyei Oltárcon született, szülei három hold földön gazdálkodó szegényparasztoi voltak. A család anyagi helyzete nehezen tudta volna biztosítani a taníttatását, ám tehetsége révén mégis sikerült diplomát szereznie.

Hat elemi elvégzése után – egy tehetségkutató versenyt megnyerve – ösztöndíjként felvételt nyert a nagykanizsai Piarista Gimnáziumba. Érettségi után jelentkezett a soproni Erdőmérnöki Főiskolába, melyet – mint állami ösztöndíjas – egy év betegség miatti kihagyás után, 1955-ben végzett el.

Diplomatervét a Közép-somogyi Erdőgazdaság Szentbalázi Erdészeti Készítette, s friss diplomásként is itt helyezkedett el 1956 január 1-től, mint műszaki vezető. Másfél év után a gazdaság központjába helyezték erdőművelési, majd fásítási előadónak. 1959-ben ismét Szentbalázusra került – már erdőszervezőnek. Ezt a beosztást tizenkét éven keresztül töltötte be.

1971-ben egy erdei baleset során szeme megsérült, látása meggyengült, meg is kellett operálni. Ennek is következménye, hogy bekerült a – már átszervezett gazdaság – a SEFAG – központjába. A '70-es években erdőgazdálkodási felügyelő, tájtervező mérnök, tájrendezési és fásítási előadó, munkavédelmi felügyelő volt. 1980-ban munkavédelmi osztályvezetőnek nevezték ki, mely beosztását 1990-ben bekövetkezett nyugdíjazásáig töltötte be.

A SEFAG folyóirata, a Fagazdasági Híradó munkájában, annak megalakulásától kezdve rendszeresen részt vállalt. Több éven keresztül a szerkesztőbizottság vezetője is volt. A lapszerkesztést, mint egyéb feladatait is, megbízhatóan, szorgalmasan, csendes derűvel végezte. Az általa irányított időszakban – több korábbi időszakkal szemben – rendszeres volt a lap megjelenése, változatos, színes volt a tartalma.

Lelkiismeretes, szorgalmas munkáját három alkalommal „Kiváló Dolgozó” vállalati kitüntetéssel, két alkalommal pedig „Kiváló Munkáért” miniszteri kitüntetéssel ismerték el.

Emlékedet megőrizzük, nyugodj békében!
Detrich Miklós

Vágner László 1947–2005

Tragikus hirtelenséggel elhunyt kollégánktól búcsúztunk 2005. január 13-án a felnémeti temetőben.

Vágner László okleveles erdőmérnök 1947-ben született a Heves megyei Aldebrőn.

Középiskolai tanulmányait az Egri Dobó István Gimnázium és Erdészeti Szakközépiskolában folytatta.

Sopronban 1970. évben erdőmérnöki oklevelet és diplomát szerzett. 1970 és 1972 között a Kecskeméti Építőipari Vállalatnál dolgozott.

1972-ben került a Mátra – Nyugatbükki Erdő-és Fafeldolgozó Gazdasághoz (mai Eger-

erdő Rt.) építési előadói munkakörbe, a központba.

1977–1981-ig az Egri Erdészet műszaki vezetőjeként végzett sikeres szakmai munkát.

1981-ben kapott megbízást az Egri Erdészet vezetésére.

1994-ben a Felsőtárkányi Erdészet vezetőjévé nevezték ki, és ebben a beosztásban dolgozott 2005. január 7-ig, tragikus haláláig.

A szakmát igen jól értő és ezért szorgalmasan, fegyelmezetten dolgozó erdősz- vadász kolléga távozott közülünk.

Munkásságának jegyeit szerencsére megőrzi az általa és kollégái által létrehozott, nevelt és kezelt egri és felsőtárkányi erdők.

Hiányát ma is érezzük.

Nagyon sok erdősz, vadász, barát, ismerős és a család búcsúzott nyitott sírjánál.

Tóth Imre ravazdi erdőszköltő pár sorával búcsúztunk a gyászolókkal együtt.

„Szolgálunk a magyar erdőkért

Sok ifjú és ősz kolléga itt van,

Aki virágot és koszorút

Tesz majd a Te sírhalmadra

Szolgálunk a magyar erdőkért

A koporsódnál fejet hajtva,

Megfogadjuk, amit te is tettél

Szolgálunk, amíg erdősz szív dobban.”

Ha kicsit megkésve is, emlékezzünk tisztelettel, szeretettel és jó szívvel erdőmérnök kollégánkra.

Nyugodjon békében.

Kovács Gyuláné

Deninger István 1922–2005

Hosszú betegskedés után 2005. január 11-én, életének 83. évében hunyt el Deninger István a Borsodi Erdő és Fafeldolgozó Gazdaság nyugdíjasa.

Deninger Istvánt az erdőszeti ágazat átszervezésének kezdetén, 1948-ban alkalmazta a MALLERD Miskolci Erdőgazdaság. A Műszaki Osztály feladatába tartozó magasépítési munkák tervezése és kivitelezésének irányítása képezték kötelességét.

A csendes, de határozott, az építési szakmát jól ismerő, munkatársait megbecsülő vezető pályafutása során markánsan megőrkötötte nevét az erdőszeti magasépítés történelmében.

A Borsodi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság területén számtalan épület tanúskodik hozzájárulásáról, esztétikai érzékéről. Ezt bizonyítják a felépült erdőszlakások, a nevezetes munkásszállások (Lillafüred, Rejtek, Kurtabérc, Fónagyság, Szelcepuszta stb.). Az erdőben végzett munka hősi halottainak tiszteletére állított – Beély Miklós által tervezett – emlékmű művészi megformálása is az ő gondos irányítását dicséri.

A rokonság, barátai, a volt kollégák 2005. január 21-én búcsúztak el hamvaitól Miskolcon a Szentpéteri kapui temetőben.

Legyen ez a pár sor hálám és szeretetem kifejezése az eltávozott barátunk, akitől a nagy távolság miatt személyesen elbúcsúzni sem tudtam.

Isten Veled kedves Pista! Pihenj békében!

Schalkház Lipót